

NAJSTAREJŠA SLOVENSKA REVIJA, KI ŠE IZHAJA

PLANINSKI

U E S T N I K

3
2025

ZGODOVINA
**150-letnica
rojstva
Jožeta Abrama**

INTERJU
**Ladislav Jirásko,
Radek Jaroš**

IZ PLANINSKE ZALOŽBE - IZDELEK MESECA APRILA

NAJVIŠJI VRHOVI EVROPSKIH DRŽAV, Jože Drab in Andreja Tomšič Drab

Vodnik *NAJVIŠJI VRHOVI EVROPSKIH DRŽAV*, ker:

- Vsebuje opise najvišjih (Elbrus, Mont Blanc, Grossglockner, Zugspitze, Dufourspitze).
- Pride prav naorskem dopustu (Malta, Ciper, Severni Ciper, Hrvaška, Grčija).
- Z njim popestrimo dolge poti po Evropi s krajšimi sprehodi (Belgija, Nizozemska, Belorusija, Litva, Danska, Estonija ...).
- Pride prav tudi na turističnih obiskih (Vatikan, Monako, San Marino).
- Nas nagovori k obisku drugih zanimivih evropskih gorstev (Sierra Nevada, Pirineji, Skandinavsko gorovje, Tatre, Karpati, gorovja na Balkanu) in otočij (Islandija, Irska, Združeno kraljestvo, sredozemski otoki).

Format: 130 x 210 mm, 224 strani, integralna šivana vezava

CENA: V času od 1. 4. 2025 do 30. 4. 2025 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 40-odstotnim popustom: 16,74 €* (redna cena: 27,90 €*).

NOVO V PLANINSKI TRGOVINI

Planinski zemljevid POLHOGRAJSKO HRIBOVJE IN OKOLICA 1 : 25.000

Zemljevid *Polhograjsko hribovje in okolica 1 : 25.000* obsega celotno Polhograjsko hribovje, bogato s številnimi, sicer nižjimi vrhovi, ki pa vseeno nudijo veliko možnosti za krajši ali daljši planinski oddih v vseh letnih časih. Zemljevid je dodatno razširjen s kartama Šmarne gore in Grmade ter Rašice, Dobena in Gobavice.

Čez predstavljeno območje v celoti ali deloma poteka več planinskih obhodnic, tudi Slovenska turnokolesarska pot, Pot kurirjev in vezistov ter Evropska pešpot E7.

CENA: 9,10 €*

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATELJI IN ZALOŽNIK

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja osemnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

125. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl,

Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate,

Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

ZUNANJA SODELAVCA

Peter Šilak, Miha Pavšek

LEKTORIRANJE

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško,

Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4200 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,

Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,

po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali

po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu:

<https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

080 18 93

Transakcijski račun PZS

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

SWIFT: HDLSI22

DELAVSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 48 EUR, 72 EUR za tujino, posamezna številka 4,80 EUR, poletna številka 5,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25 % popusta na letno naročnino Planinskega vestnika (36 EUR, tujina 62 EUR). Letna naročnina e-revije 40 EUR, za člane PZS 30 EUR, kombinacija tiskane in e-revije 64 EUR (za člane PZS 48 EUR). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI

Veliki Draški vrh nad Krmo

Foto Otton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Ko ugasnejo luči

Toliko medijskih objav, kot jih je bilo ob 130-letnici revije, obenem pa še ob izidu knjige *Mojstranske veverice*, ne pomnim. Kar naenkrat so se za obletnico zanimali prav vsi, od državne in komercialnih televizij pa do lokalnih radijskih postaj, kot je na primer *Radio Triglav*, in časopisov tja do mariborskega *Večera* in *Primorskega dnevnika*. Seznam, ki nam ga je nastopajočim ob izteku dogajanja poslala piarovka Planinske zveze je res impozanten. A tudi, če si vaje teh nastopov, jih imaš slej ali prej dovolj, ti pridejo čez glavo. Meni so že tam sredi vsega pompa. A tako pač je, nikoli ni v ospredju človek, čeprav bi tudi moral biti (!), pač pa medij za katerega delamo in katerega predstavljamo. Če sem se prva leta urednikovanja še držal nazaj, ni mi bilo preveč do tega, da bi se kazal kje spredaj, sem z leti spoznal, da je nastopanje pač nujno, saj vsekakor pomaga – mediju.

O čem pisati in govoriti ob obletnici, na kaj opozoriti – za to smo na uredniških in v medsebojnih debatah porabili kar precej časa. Potem, ko smo naredili malo analizo, smo spoznali, da smo na vsakih pet let na dolgo pisali, kako je bilo na začetku, pa kako je šel razvoj skozi vsa obdobja, kdo so bili uredniki, kakšna mnenja imajo strokovnjaki o reviji, in tako naprej in naprej – praktično skorajda vedno eno in isto ali pa vsaj precej podobno. Ni kaj novega *pogrujati* – no, morda je bil tokrat strip nekaj novega, kar si je izmislil dijak srednje šole! Hvaležni smo mu za to.

Enako je tudi z mediji – saj jih večina sprašuje podobno, če ne eno in isto: kakšna je bila vloga revije, kakšna obdobja je preživljala, kaj so bili dosežki mojega obdobja urednikovanja, kakšni so izzivi za naprej ... S televizijo itak ne bi izgubljal preveč besed, tam gre vse na hitro, povej v nekaj stavkih, ne da bi se zapletal, ko drugič vdihneš, kamere že ugasnejo. Veliko odgovorov smo pisali sami, le redko kdo še posname pogovor, ga prepíše in ga potem lahko že zapisanega prebereš in avtoriziraš.

Včasih pa le kdo preseneti in ti pokaže, da mu je dogajanje poznano, da ve, zakaj te je *tisto* vprašal. Ko sem bil pred petimi leti izglasovan za ime tedna na Valu 202, me je voditelj Rok Kužel vprašal, če nam kdaj pri sestavljanju številke zmanjka zamisli, če smo kdaj v ustvarjalni krizi. Odlično vprašanje. Da, seveda se spoprijemamo tudi s težavami, teh je pravzaprav cel kup in jih sproti in ves čas rešujemo. In jih na žalost nikoli ne zmanjka! Na primer, v februarski številki smo pisali o uredniških napakah in tiskarskih škratih, pa se nam je ta prikradla točno v to številko! Zaradi hitenja pri korekturah, ko moramo vse narediti takoj, brez odlašanja, pa čeprav tisti hip sploh nismo dosegljivi – smo spregledali, da so v sredici, v rubriki Z nami na pot, štirje enaki zemljevidi za štiri različne ture. No, za podoben članek o uredniških napakah čez pet let imamo torej že gradivo. Moje opravičilo, saj sem odgovorni, vam pa še enkrat nova, tokrat pravilna objava v tej številki.

Življenje teče dalje, potem ko ugasnejo medijske luči. Še vedno pišemo zgodovino kot najstarejša revija v Sloveniji, ki še izhaja, in delamo nebodijhtreba napake. Naj jih bo v prihodnje čim manj, še bolje – nič.

Vladimir Habjan

4

17

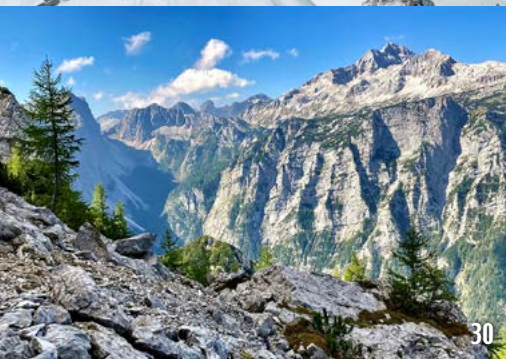
20

25

26

30

UVODNIK

1 Ko ugasnejo luči

Vladimir Habjan

PLANINSKA ZGODOVINA

4 »Bil je eden najplemenitejših ljudi«

Majda Debeljak

NAŠE GORE

17 Spominski park na Šmarni gori

Dušan Škodič

INTERJUJ

20 Pogovor z Ladislavom Jiráskom

Miro Štebe

STRIP

25 Julius Kugy

Ažbe Polšak

INTERJUJ

26 Pogovor z Radekom Jarošem

Mire Steinbuch
Prevajalec Ladislav Jirásko

KOLUMNA

30 Od vrhov k sebi

Simona Nahtigal

TREKING

32 Po sledih trolov, čarovnic in velikanov

Olga Kolenc

Z NAMI NA POT

37 Dolina Zirknitz

Tomaž Hrovat

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI**

32

41

44

53

56

60

PLANINČKOV KOTIČEK

41 Beloglavček ali strašanski nočni duh

Kristina Menih

POTOPIS

44 Popotovanje penzionistov

Stanko Mihev in
Ida Oderlap Kranjc

FILM

53 Divji dnevi in Wandina zadnja odprava

Po poročilu za medije
pripravil Mire Steinbuch

POTOPIS

56 Veliko neodkritih skrivnosti, ki vabijo

Brane Pahor

DOŽIVETJE

60 Spomladi s Črničva na Menino planino

Anton Štibler

DOŽIVETJE

62 Morje tišine

Magda Šalamon

PRIPRAVIL JE PRVI SLOVENSKI ŠOLSKI ATLAS, NAPISAL VEČ UČBENIKOV ZA ZEMLJEPISE IN ČLANKOV V REVIJAH,... NJEGOVO NAJDOBSEŽNEJŠE DELO?

STRIP

64 Oražnova kočja na Planini za Liscem

Urška Godec,
Matjaž Bertoncelj

ZDRAVJE

66 Kako (ne)varne so copate v kočah?

Ana Benedičič

VARSTVO NARAVE

68 Predsedovanje prevzela Italija

Zdenka Mihelič

KOMENTAR

70 Tekošemu spektaklu na rob

Janez Bizjak

ALPE V MALEM

71 Mini alpsko kraljestvo

Tone Vidrgar

73 LITERATURA

74 PLANINSKA ORGANIZACIJA

Naročilo na Planinski vestnik

Brezplačna številka
24/7: 080 18 93
01 43 45 684
trgovina@pzs.si
Ljubljana,
Ob železnici 30a

e-revija.planinskivestnik.com

Majda Debeljak

»Bil je eden najplemenitejših ljudi«¹

150-letnica rojstva Jožeta Abrama (1875–1938)

V rokah držim zanimivo knjigo o življenju in delu slabo poznanega, a pomembnega Slovence, Jožeta Abrama, ki je zaznamoval svoj čas in predvsem med Primorci pustil globok pečat. Kot duhovnik je v Trenti služboval v letih med 1901 in 1904, hkrati pa bil navdušen gornik, planinski pisatelj, pesnik, prevajalec in dramatik ter narodni buditelj.

Portret Jožeta
Abrama, Valbruna -
Ovčja vas, 1937
Vir Pokrajinski arhiv
Nova Gorica

Med službovanjem v Trenti je svoje spise podpisoval s psevdonimom Trentar, ljudem pa se s stiskom roke predstavljal kot Joza. Ob vходу v zvonik cerkve Marije Lavretanske v Trenti je pritrjena spominska plošča z naslovnim Kugyjevimi citatom. Leta 2001 so ploščo postavili hvaležni Trentarji in Društvo Ars Bovec.

Skupaj s poglobljeno spremno besedo je spise svojega mentorja Abrama zbral in uredil Jožko Kragelj (1919–2010); pod naslovom *Moja Trenta* je knjiga izšla leta 1996 pri založbi Branko v Novi Gorici. Kragelj je bil znani primorski duhovnik, obsojen na smrt na montiranem povojnem procesu, po več letih samice rehabilitiran, sicer pa publicist, velik narodnjak in prijatelj beneških čedermacev. V njegovem izboru sledimo Trentarjevemu posvetilu, življenjepisu, planinskim spisom v desetih poglavjih, bibliografiji, opombam, Abramovi slikovni zapuščini in fotografijam več avtorjev.

Urednik Kragelj spisov ni razvrstil kronološko, sama pa sem v prispevku upoštevala čas nastanka in iz vsakega poglavja izbrala nekaj slikovitih Abramovih pripovedi, ki so v zelenem tisku. V zelenem tisku so tudi misli peščice drugih avtorjev oziroma objave. Ostala besedila v celotni mozaični podobi pa so moja razmišljanja in komentarji. Za dovoljenje za objavo reprodukcij se zahvaljujem Pokrajinskemu arhivu v Novi Gorici (PANG), slikarju iz Soče, Ivanu Jelinčiču in g. Dušanu Škodiču.

Trenta! Kako naj izrazim svoja čustva ob tebi! Lepa, divje lepa, strašno lepa si! V tebi sem užil najlepše dneve svojega razburkanega življenja. V tebi počivajo moje misli, ti si magnet mojih želja. Moje srce se umiri in najde zadoščenje v tvojih globokih, ozkih dolinah in v vencu tvojih nebotičnih gora. In zopet in zopet se vračam v duhu vate ter vzletavam kot orel v tvoje vrhé. In srečnega se čutim v tvojem kraljestvu, kot da prihajam domov na svatbo, in leto za letom te obiskujem ter se vzpenjam na tvoje in tvojih sosedov zračne velikane in ljubo mi je, tako milo, tako svečano, ko da bi prišel v mirno, ljubeče materino naročje, od koder si srce več ne želi ...
(Trentar, 1927)

¹ Dr. Julius Kugy

Življenjska pot

Jože Abram, znan tudi z imenom Josip Abram Trentar, je bil rojen 2. februarja 1875 v trdni kmečki družini v Štánjelu na Krasu. V njegovem širšem sorodstvu je bilo veliko izobraženih mož, ki jih je cenil in od njih prejemal zgled za odločno, pokončno in pravično držo, iz ožje družine pa delavnost in krščansko vzgojo. Po šolanju v domačem kraju, Gorici in Ljubljani je maturiral leta 1895, ko je Ljubljano prizadel rušilni potres, v goriškem bogoslovju, z bogato knjižnico ter razgibanim kulturnim in večnarodnostnim življenjem pa preživel študentska leta. V Štánjelu je leta 1899 pel novo mašo, služba kaplana ga je čakala v Bovcu, nato pa za dobra tri leta vikariat v Trenti. Poklicno pot je v letih 1904–1907 nadaljeval kot župnik v cerkljanskih Novakih, nato med dolinci v Biljah na Vipavskem, med prvo svetovno vojno v Oblokah v Baški grapi, v težkih letih raznarodovanja, 1916–1929, v Sveti Luciji, (kraj so leta 1952 preimenovali v Most na Soči), med 1929–1938 pa v danes italijanski Peumi pri Gorici, kjer se po Abramumu od leta 1984 imenuje slovenska osnovna šola. Tam, ob vznožju Goriških Brd, je imel zbrano že vse gradivo za knjigo o Trenti, o tem svojem najljubšem kraju. 22. junija 1938 je še poln življenjske energije in načrtov nenadoma umrl v Ljubljani, na obisku pri prijatelju, zdravniku in publicistu dr. Antonu Breclju. Pokopali so ga na ljubljanskih Žalah in časnikarji so med drugim poročali: »Prišel je zadnjič v našo prestolnico ... Slovenija mu je dala zadnjo posteljo, visoke gore

so mu spletle venec iz gorskih cvetic in rodna Goriška ga bo ogrnila z večno ljubeznijo«.

Med prvo svetovno vojno, ko je bila Baška grapa polna beguncev s soške fronte, je Abram skrbel za prehrano lačnih domačinov in ruskih ujetnikov. Ukrajinskim vojakom je pridigal kar v ukrajiniščini in recitiral pesmi Tarasa Ševčenka, saj je raziskoval njegovo delo in prevajal pesmi. Kamor koli ga je pozneje odpeljala poklicna pot, povsod je uporabil raznovrstno znanje in izkušnje ter organiziral številne dejavnosti na verskem, kulturnem, planinskem, gospodarskem, narodnostnem in političnem področju. Na Abrama je močno vplivalo prijateljevanje s sodobniki, najbolj z Janezom Evangelistom Krekom, Antonom Mahničem, Juliusom Kugyjem in Jakobom Aljažem.

Literarno je največ ustvarjal v Novakih. Ker pisalnega stroja ni imel, je svoje zapiske oblikoval v rokopisne spise. Tako je Trenta, ves čas prisotna v njegovi duši, počasi dočakala, da jo je v pisni besedi predstavil Slovencem. Sicer pa njegovi prispevki in članki o planinstvu in trentarskih lovcih, bajeslovnem svetu gora, prijatelju dr. Kugyju, umetnosti in estetiki, socialnih vprašanjih in položaju delavstva, bovških rudarjih v rabeljskem rudniku, šoli in vzgoji, ukrajinskem vprašanju in slovanskem svetu ter še o mnogih aktualnostih, obsegajo dobo kar tridesetih let. Objavljal je v Dunajski *Zori*, *Domu in svetu*, *Mladiki*, *Mentorju*. S prispevki je bogatil koledarje Goriške Mohorjeve družbe (Koledar GMD) in različne brošure. V letih bivanja v Trenti je objavljala tudi v *Planinskem vestniku*,

Brezčasnost Trente
Foto Franci Horvat

Aljažev stolp
Foto Matevž Lavrič

po več službenih premestitvah pa zasledimo njegov prispevek v tej reviji spet leta 1933. V rokopisih so se ohranila njegova predavanja, namenjena predvsem delavstvu v dolinskem svetu, ter ljudske igre. V nadaljevanju vstopimo v Trentarjev planinski svet.

Iz Trente na Triglav

Visoke gore, ki kot katedrala stojijo nad Trento, s svojo mogočnostjo vzbujajo spoštovanje. Tudi Abram se je čutil majhnega in ponižnega pred njimi in ni ga motilo, da so mu dolge mesece zakrivale sonce. Želel jih je od blizu spoznati in jim zapeti hvalospev. Imel je slabih 29 let, ko se je z vodnikom Andrejem Komacem - Motom povzpел na našo najvišjo goro, za *Planinski vestnik* pa pripravil daljši članek, poln zanimivih prigod.

Kot velik domoljub se je Abram zanimal za Slovensko planinsko društvo (SPD) in se zgodaj povezal z Jakobom Aljažem, župnikom na drugi strani Triglava. Skupaj sta utirala pot slovenskemu planinstvu. S Kugyjevo pomočjo je za SPD pridobival trentar-

ske vodnike, jih vabil k izobraževanju, nad Trento pa poiskal več novih dostopov in smeri, med drugimi Trentarsko pot na Jalovec. Pri občini Trenta je dosegel, »da ima SPD izključno pravico zaznamovati in z napisi označevati poti na Komar, Mlinarico in Razor«. Vse napise smeri je ročno izpisal in jih sam tudi nameščal. Vedel je za planinske koč v lasti nemško-avstrijskega društva v Trenti, na Kaninu ... in menil, da bi morale prav gore povezovati ljudi vseh narodnosti. Žal pa ni bilo tako, zato je hrepenel, da bi naše gore in doline spet dobile slovenski značaj. Prav na vrhu Triglava si je zaželel, »da bi vsi Slovenci imeli zvesto srce do domovine, da bi bili trdni, kakor so trdne skale Triglava«.

Prijetno, jasno oktobrsko jutro 1903. je bilo, ko sva stopala z Motom po rosi Zadnjici. Namenila sva se čez Komar, ki sva ga ta dan slavnostno otvorila – sama. Že ime kaže, da Komar ni navadna pot. Kdor je hotel čez Komar, je moral zares imeti komarjeve noge za plezanje. To je ena najkrasnejših in najkrajših poti na Triglav ter dela Slovenskemu planinskemu društvu vso čast.

Radoveden vprašam Mota, kako sta s Kugyjem našla pot od Planje na Triglav, in odgovori: »Poprej, ko sem lazil za gamsi, sem jih videl večkrat uhajati po oni ozki polici in čez škrbino na vrh. Zato sva poskusila še midva. Nadela sva si dereze in s pomočjo vrvi je šlo do škrbine, potem pa nič več.«

Glej, kako daleč sega oko, na vse strani sveta! Povsod je bilo nekdanje tvoje kraljestvo, ljuba domovina, Triglav je bil tvoje središče. Kje so pa zdaj tvoje meje?

Glej, draga domovina, ali se boš mogla ubraniti velesili sovragov, ki ti prežijo po življenju ... *Planinski vestnik*, 1904, št. 7, str. 114

Razglednica 1921
Vir PANG

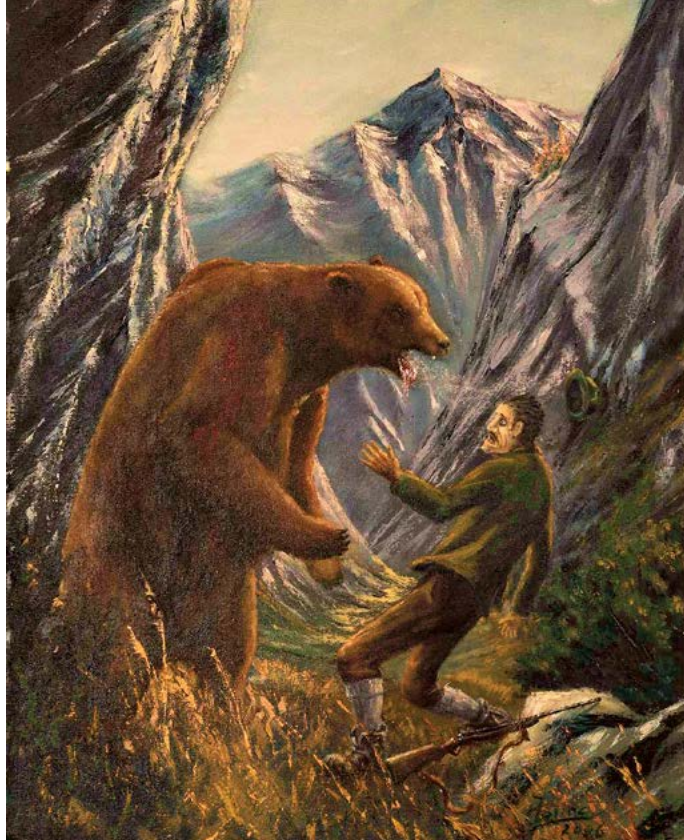

Iz Trente čez Luknjo

Dobra tri leta življenja v Trenti so Abrama močno zaznamovala in mu ostala v neizbrisnem spominu, prav tako prijateljstvo z njegovim profesorjem dr. Janezom E. Krekom, ki je do druge svetovne vojne veljal za pomembnega Slovenca. Profesor in prevajalec predvsem iz klasičnih jezikov je Abrama navduševal za katoliško in socialno miselnost, zlasti pa za ukrajinščino in slovanske jezike. Kadar je Krek prišel v Trento, sta skupaj šla kot turista v gore. V prispevku za *Planinski vestnik* je Abram opisal njuno turo z Loga v Trenti skozi Zadnjico in čez Luknjo na gorenjsko stran. Pot ju je vodila čez Zajavor po pobočju Pihavca. Ustavila sta se malo pod Luknjo, ker je Krek želel izvedeti več o Tožbarjevi nesreči. Anton Črv, vikar v Trenti v letih 1870–1872, ki se je svoj čas tudi podpisoval za Trentarja, je v župnijski kroniki zapisal nekaj podrobnosti o nesrečnem dogodku. Tudi sam je s Tožbarjem in bratovščino nameraval na lov, a je nepričakovano dobil poziv na sodišče v Bovec. Abram je Črvo zapis pozneje dodal med izbrane spise.

Strašna nesreča – pro memoria

Anton Tožbar iz Trente na Bovškem v Primorju se je podal 24. aprila 1871 na medvedji lov, ki se je najnesrečnejše končal. Besna zverina pridere ravno v čakanje omenjenega lovca; z gotovo roko in veščim očesom jo pomeri na osemdeset korakov ter jo zadene v tilnik. Medved se hipoma zažene navzdol po rušju. Lovec naglo nabaše v drugo ter hiti za krvavim

Tožbarjev boj z medvedom, Ivan Jelinčič, olje na platnu Vir Umetnostna galerija Soča

sledom, da bi še enkrat medveda s strelom pozdravil. A glej groza! V ozki skalnati soteski, v strašnih strminah se nenadoma pogledata mož in vračajoči se medved na dvajset korakov. Lovec ustreli in ga zadene v prsi na pravo stran

*Pihavec nad Sočo
Foto Dan Briški*

Znamenje v Trenti,
izrez
Foto Majda
Debeljak

vprek, da je krogla proti srcu rezala, pa žalibog srca ni dosegla. Medved pade na deset korakov nazaj, pa se bliskoma zadere in se zavihti z vso besnostjo v lovca, ki ni mogel nikamor pobegniti. Brani se nekoliko časa s puškinim kopitom, pa zvita zverina ga naglo razoroži in podse spravi. V smrtni borbi mu je odgriznil medved celo spodnjo čeljust z jezikom vred, razmesaril ramo in stegno. Ker so tudi medvedu moči zmanjkovale, popusti razmesarjenega in kmalu potem crkne. Zverina je bila velika, tehtala je tri cente spomladi. Navedeni Anton Tožbar je postal potem najnesrečnejši revež. Jesti ali piti more le po cevi in redilnih jedi težko dobiva. Tožbarjevo čeljust, ki so jo povsod zaman iskali, da bi jo zagrebli v blagoslovljeno zemljo, pa je odnesel kak orel. (Anton Črv)

Zadnja Trenta
Foto Franci Horvat

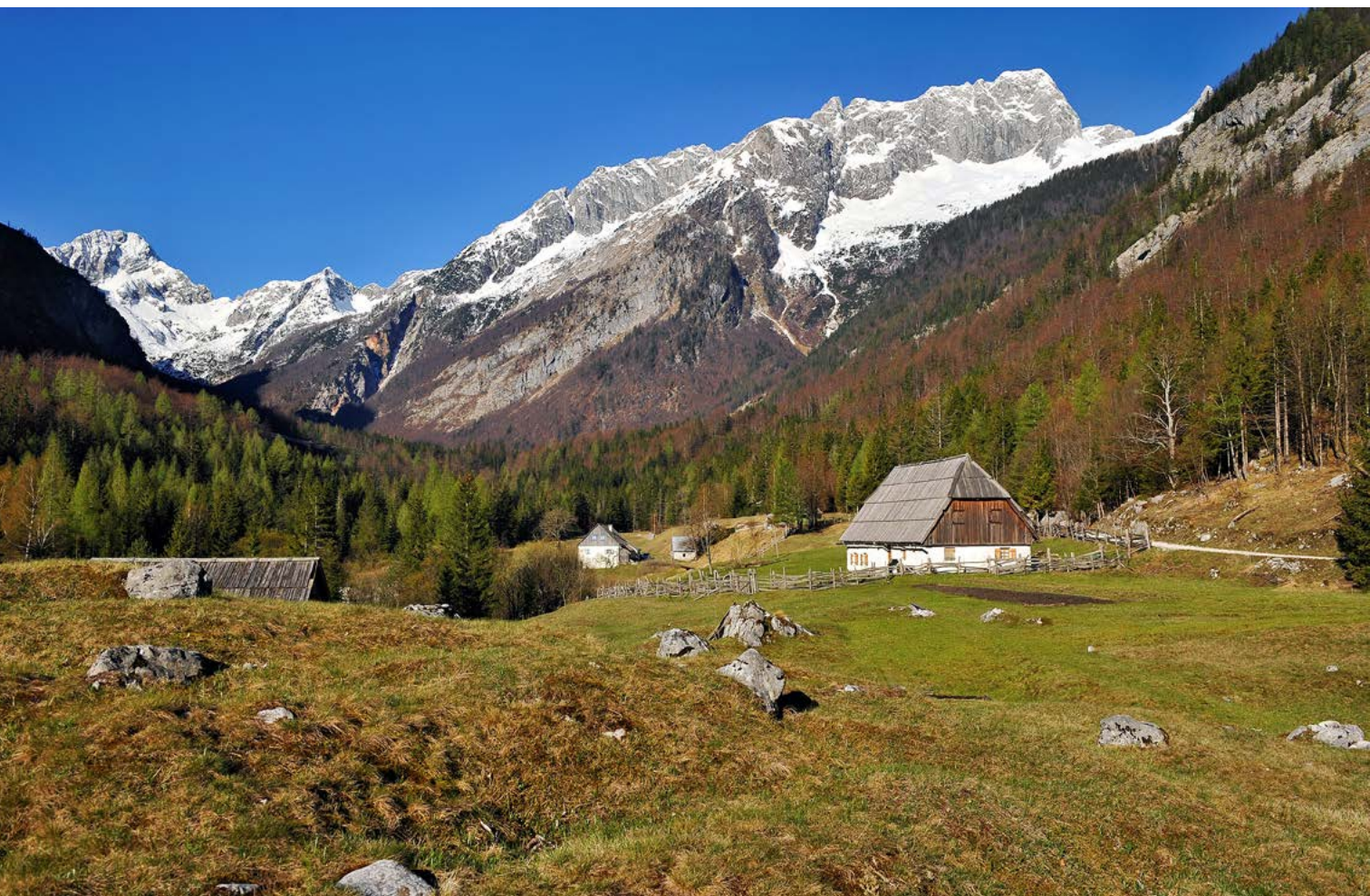
Planinski vestnik, 1904, št. 1, str. 5

Tožbar, ki je potem živel še dobrih dvajset let, je postal prava znamenitost Trente. Tudi cesar naj bi mu dal 25 goldinarjev, da ga je smel videti. Ko je leta 1877 v Trento prišel Kugy in iskal rožo trentarski grintavec – *Scabiosa trenta*, je prav Tožbar postal njegov prvi vodnik. Ob vodnikovi smrti je Kugy zapisal, da je bil zanj tisti decembrski dan 1891 zelo žalosten. Prejel je vest, da je Tožbarja, ubijalca medveda, vpricho sina Antona pri sekanju smreke ubilo deblo.

Svojo avgustovsko turo sta Abram in Krek začela šele ob 13. uri kljub slabi vremenski napovedi in Abramovemu nasprotovanju. Na soški strani je vreme še zdržalo, na gorenjski pa sta tavalja v gosti megli in dežju. Na snežiščih pod Luknjo sta nekajkrat zašla, a turo zvečer srečno končala v Vratih. V Požgančevi koči, ob kateri so takrat gradili Aljažev dom, jima je stregel in ju prenočil gorski vodnik iz Mojstrane Janez Klinar - Požganc, dobri prijatelj Jakoba Aljaža.

Gosta megla se je valila in kopičila in se še sproti gostila. Vdana v megleno usodo sva dospela do precej velikega snežišča. Tu jo mahneva kar čez, prepričana, da onkraj zadeneva na stezo. Pa je nikakor nisva mogla več zaslediti. Dobro sva čutila in skozi meglo delno videla, da sva že pod ogromnimi triglavskimi stenami. Oprijemala sva se z rokami, in kakor se je pač dalo, sva šla navzdol, čez skale in prod, na levo in na desno. Dospela sva do nekega krivega kamina in na ovinku tega kamina našla pot. Hevreka!²

² Našla sva ... rešena sva!

Kmalu sva stopila iz gozda in zagledala ravan, na levi strani Aljažev dom v gradnji, še bolj na levo leseno barako, pred katero je gorel nekaj ciganski ogenj. Ko sva popila kavo, je šel Požganc žgance kuhat k tistemu ciganskemu ognju. Jedla sva kot volka. Tudičila bi bila rada. »Nak, vina pa ni v koči nič ...,« je povedal Požganc. »Gospoda Aljaža sem že večkrat opomnil na to in lani je obljubil, pa ne vem, ali je pozabil ali noče.«

Planinski vestnik, 1904, št. 4, str. 51

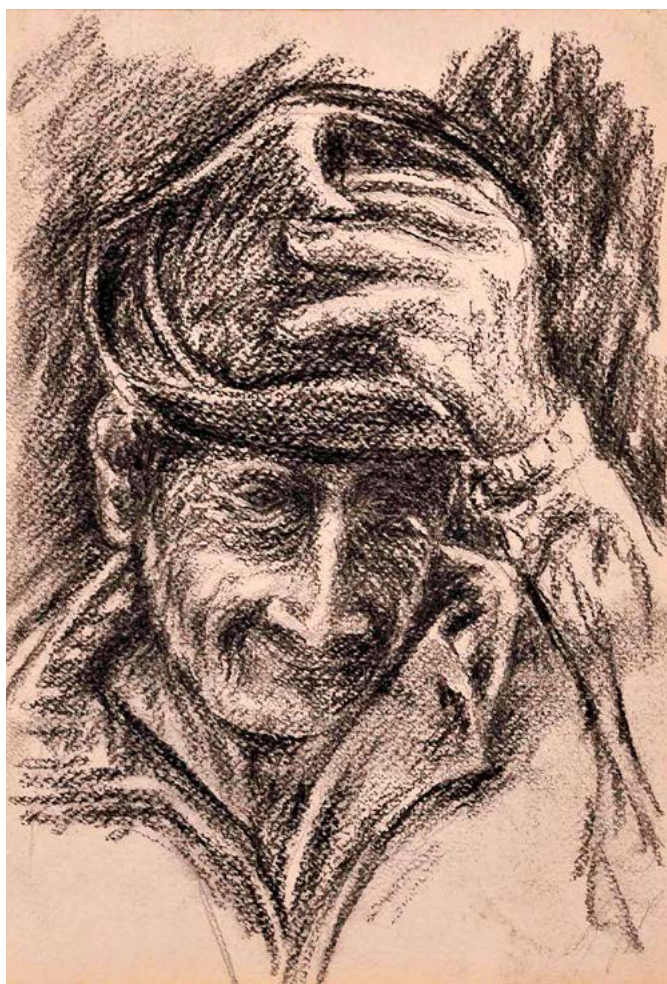
Na Zapotoku

Dolina Zadnje Trente z vrhhlevnimi stanovi z leseno kritino – šinkelni,³ preprosti plotovi, valujoči travniki, izjemna kulisa gora, mogočni balvani v strugi Suhega potoka, višje pa obširna prodišča; vse to se izteče v Zapodnu, mirnem zatrepu s slikovitimi tolmoni in slapovi. Trentarji ta čarobni svet imenujejo U Zapodnem, saj sonce tja posije le opoldne.

Tudi nekdanja ovčja planina Zapotok na višini 1385 metrov, z izvirov potočka in tolmoni pod stanom, nad katerim kraljujeta Srebrnjak in Bavški Grintavec, je zelo slikovita. Na planini je še danes možno iti pod streho obnovljenega stana, a minili so časi, ko bi v njem lahko skromno postregli pastirji, kot jih opisuje Abram. Prav lahko pa si v domišljijo priključimo podobo dušnega pastirja, pokončnega Kraševca, ki je postal Trentar, v pogovoru s spravnikom – sirarjem ob pripravi preproste hrane za pastirje. Kaj je bilo vsak dan na jedilniku? Polenta, skuta, kozji sir in čompe. Še danes Bovčani in Trentarji tako rečejo krompirju, zraslemu na precej skalnatih njivah, in zraven navihano povejo staro reklo, »da je čompova polenta najboljša za po gorah, ker gasi tudi žejo.«

Tolikokrat me je vabil, naj ga pridem obiskat, in sila prijetnega avgustovskega jutra se mi je zahotelo po njem, po Rožnovem Jozu ali po domače Lahu. Ne nameravam to pot praviti, kako se hodi na Zapotok, povem le, da sem prišel na to planino, ko je vstajalo sonce prav izza topo piramidnega mogočnega Prisojnika. Kolika idila je v tem lepo zelenem in še dobro obraslem planinskem kotlu, ki je na vse strani, razen proti Zapodnu, torej proti vzhodu, obrobjen z zelo strmimi in skalnimi grebeni in vrhovi Berebice, Grintavca in sosednih vrhov Jalovčevega pogorja, Šmihelca, Zgorelca in Skutnika! In sredi te lepe, malo poležne ravni – imenovane utra, pri vseh planinskih sirarnicah stoji ponižna sirarska koča z dvema hlevoma, hudroma, za koze in ovce posebej. Pod hlevoma pa imajo v večnem govnu svoj dom na rejo poslani, venomer godrnjajoči ščetinci. To vam je življenje na planini zjutraj in zvečer, ko je živina vkup! Vse bekeče in mekeče, do 500 kozjih in ovčjih grl jo oživlja.

Planinski vestnik, 1906, št. 5, str. 73

Trentar Ivan Jelinčič, risba z ogljem

Prišel sem h koči ravno, ko so pastirji molzli, in jih pozdravil:

»No, kam pa ste deli Joza, spravnika?«

»Ej, gospod«, se oglasi iz kuhinje Joza, ki je ravno kuhal polento nad velikim ognjem.

»No, ste le prišli. Bog vas sprimi, no! Tako sem pa vesel, hentaj, no ... prav je prav. Boste pa malo tu pri nas ostali, kajne?«

»Kako pa, ... par ur že!«

»Tako je prav, tako! Ej, še turisti me obiščejo kakšenkrat. Lani me je neki Štajerec celo na papir vzel. E, hentaj no, čakajte ... Veste, gospod, pot gori je precej strma in potnemu, vročemu človeku zmerom dè prav dobro en požirek žganega. Moja Katra mi ga je prinesla ... me včasih prime malo v trebuhu. Pa le noter stopite ... za vrata. Tako ga moram skrivati ... so kot volk na meso!«

Spravnik Joza je skuhal in trdo postavil kotel s polento na sténico, na zid, ki meji kuhinjo in molznico, in vlil zavretega mleka na polento. Pastirji so jo tesali in obdelovali z dvakrat širšimi nego dolgimi žlicami kakor za stavo. Pa se jim je treba tudi dobro najesti, ker do večera ne dobe nič več, in mudi se jim, ker drobnica postaja bolj in bolj nemirna in glasna.

Planinski vestnik, 1906, št. 5, str. 74

³ Skodle

*Koščev pogled
Ivan Jelinčič,
olje na platnu*

Opis Trente

Abram je bil zelo rad med ljudmi in za vsakega človeka je našel primerno besedo. Zanimal se je za ljudske praznike, navade, vraže, oblačila, govorico ... Vsako leto je do zime prehodil vsa trentska zakotja in vse, kar so mu povedali domačini, skrbno beležil. Najbolj pa je bil vselej vesel družbe gorskih vodnikov in velikega občudovalca naših gora, Juliusa Kugyja. Abram je v treh nadaljevanjih v *Planinskem vestniku* objavil Opis Trente. Celoten članek je razdelil s podnaslovi: Lega, Zgodovinski podatki in Ljudstvo. S tem opisom bi se lahko še danes potepali po Trenti in spoznavali njene naravne bisere in zgodovino od 16. stoletja naprej. Precej težje pa se sodobni človek vživi v dobo pred 120 leti, ko je Abram tam deloval. Cesta iz Bovca se je končala na trentskem Logu in kmalu po izbruhu prve svetovne vojne, v letu 1915, je avstro-ogrška oblast z ruskimi ujetniki gradila cesto iz Kranjske gore čez prelaz Vršič do Trente. Številne Ruse je spomladi 1916 pokopal snežni plaz z Mojstrovke.

*Črna kuhinja
Ivan Jelinčič,
olje na platnu*

Trentarji še danes veljajo za vzor skromnega in predanega življenja zemlji. Ali pa so še tako vztrajni

in navezani na svoje kraje, kot je menil Abram: »da dolinec ne bi verjel, da prebivalci gora mnogo bolj ljubijo svojo domovino kot dolinci«, je težko reči. Lahko pa rečemo, da se je izpolnilo, kar je Abram v svoji narodnoobrambni drži najbolj želel: »da bi naše gore postale zopet slovenske«.

Lega

Trentski Log je nekako središče Trente. Tu in v bližnji okolici je največ hiš bližje skupaj. Log je lepa, tu in tam malo grivasta ravan in je podoben velikemu trgu, iz katerega se cepijo tri doline: proti Soči in Bovcu, proti Zadnjici in proti cerkvi ter dalje k izviru Soče. Na Logu, 600 metrov nad morjem, se končuje cesta, katere je od Bovca do tu 19,97 km. Dokler ni bilo gostiln in planinskih prenočišč v Trenti, je bila tu turistom jako dobrodošla Baumbachova koča. Zdaj stoji tik koče Zorčeva gostilna s prenočiščem SPD.

Zgodovinski podatki

V 16. stol. so začeli v Trenti železno rudo kopati. Ivan Gibellino in Gregor Kumar sta se lotila tega podjetja in napravila lastne fužine. Nadvojvoda Karel je leta 1579 dovolil potrebna drva iz cesarskih gozdov. Kljub temu rudnik ni donasal posebnih dobičkov, ker trentska železo ni moglo konkurirati koroškimi in kranjskim. Rudnik je kmalu prišel v roke bovških grofov, nazadnje Attemsov. Grof Herman Attems je dal napraviti šest ur dolgo vozno pot iz Trente v Bovec in leta 1690 sezidati cerkev Marije Lavretanske za rudarje. Attems je v Trenti tudi stanoval in sam vodil delo. Poprej divja dolina je v kratkem oživela. Prvi delavci so bili vojaški in jetniški begunci, nekateri celo iz laških Tirollov. Zato je tudi kraj dobil ime Trenta po laškem Trentu ali Tridentu v Tirolah. Delavci v rudniku pa so postavili po dolini svoje skromne koče in ustanovili družine.

Ljudstvo

Pa naj reče kdo, da je Trentar mehkužen! Da zredi drobnico, mu je treba sena. Mnogi pa ga ne pridelajo zadosti na slabih in omejenih travnikih; zato hodijo ljudje žet tudi visoko gori po planinah, kjer ostajajo po ves teden. S sabo vzamejo moke za polento in drugih potrebščin, gori kuhajo in spijo. Navadno si posteljejo pod kako skalo. Sila težavna je nošnja sena domov. Koder si navaden turist komaj upa s palico in oprezno hojo po ozkih policah in nad stometrskimi prepadi, nese Trentar s čedro v ustih čisto do 1½ centa sena 3–4 ure daleč domov. Brez nesreč tudi ni vrharjenje in nošnja sena v rjuhah. Večinoma so trave po takih strminah, da morajo žanjci in žanjice

*Cerkev Marije
Lavretanske
v Trenti –
razglednica,
1908
Vir Pokrajinski
arhiv Nova
Gorica*

imeti dereze na nogah. Tako na primer v Zajavorju na Pihavcu, pod potjo na Luknjo.

Od koder ni treba nositi sena, ga spravijo v kope. Ko pade sneg, gre več moških in prekrpljajo široko gaz v breg, zvežejo seno z vrvmi in vejami in ga vlečejo previdno v dolino. Zvečer pa napravijo doma majhno gostijo.

Planinski vestnik, 1907, št. 4, str. 52

Globoko doli v temačnem dolu sem slišal peti pesem o tebi, ljubi planinski cvet. Srce mi ni dalo miru, dokler nisem poromal tja gor. In sedel sem k tebi, ljubi planinski cvet, in ti si me srčno pozdravil ter mi žlahtnil srce, ki so ga zastrupile dolinske megle in prah dolinskih poti življenja.

Mladika, 1922, št. III

*Vrharjenje
Ivan Jelinčič,
olje na platnu*

Planinski cvet

Abram je v tem spisu idealiziral takratni svet in čas, dojemal ju je za nekaj popolnega. Res se zdi, da so ljudje bolje ohranjali prijazno držo v medsebojnih odnosih in lažje zaznavali težave, ki so jih živeli drugi ljudje. Podobnih izzivov in motečih vplivov, kot so danes, ko današnji svet izgublja trdnost koraka, predvsem zaradi duhovnega nereda, zavračanja vrednot in digitalne obsedenosti, ni bilo. Kar je zapisal Trentar, pa nakazuje, da je bil tudi njegov čas in svet kdaj surov in neprijazen – do ljudi in narave. Saj časi so lahko vedno neprijazni, negotovi, prelomni, nekateri za celoten svet, drugi le za posameznika.

Planinski cvet Foto Oton Naglost

*Zlatorog.
Ivan Jelinčič,
olje na platnu.*

Bajeslovni svet Triglava

Abramov daljši opis Bogatina in vsega pravljničnega sveta je zelo navdušil Kugyja. Ta je besedilo prevedel v nemščino in ga uvrstil v svojo knjigo *Pet stoletij Triglava* pod naslovom Bajeslovni svet Triglava. Bogatin, metaforična podoba gore skritih zakladov, ki je duhovno bogatil življenja gornikov, je tudi v tesni zvezi s pravljico o Zlatorogu. Abram je pravljico poznal in jo sklenil preliti v dramsko obliko kljub nasprotovanju literarnega in družbenega kritika Josipa Vidmarja. Po odhodu iz Trente je besedilo dolgo oblikoval, popravljal, dopolnjeval. Čutil je, da bodo ljudje Zlatoroga dobro sprejeli, in ni se motil. Imenovali so jo najlepša slovenska pravljica, iz katere diha sončne planine in prastara ljudska domišljija.

Zlatorog. Planinska pravljica iz osrčja Julijskih Alp.⁴

Triglavska jezerska dolina vse do Komne je bila čudovit planinski raj. Tam so prebivale bele žene usmiljenega srca. Pogosto so zahajale v dolino in pomagale siromakom, pa tudi

ženam pri porodih. Pastirje so učile zdravilnosti zelišč, branile pa dostope do svojih bivališč nad strmimi stenami Soške doline. Tam so se lahko pasle le bele koze, ki jih je vodil postaven kozel z zlatimi rogovi, Zlatorog po imenu. Bele žene so ga začarale zoper vsako rano in kamor bi kanila kaplja njegove krvi, bi vzklikla zdravilna triglavska roža. Použita zel bi ga rešila. Kdor pa bi ubil Zlatoroga in mu vzel zlati rog, bi imel ključ do vseh zakladov v Bogatinu. A tamkajšnji zaklad je stražila večglava kača, ki je postala krotka, če se je je Zlatorog le dotaknil z rogom.

To so bili časi, ko so iz Benečije na Nemško tovorili blago po zelo slabih poteh. Kjer se Soči pridruži Koritnica, je stala krčma. Tovorniki so se v njej ustavljali tudi zaradi krčmarjeve hčerke, ki je bila najlepša v vsej dolini. Izbrana je imela poštenega fanta, domačina iz Trente, ki je slovel kot najboljši lovec. Ko pa je prišel v krčmo bogat Benečan, je deklenco takoj preslepil z biseri. Skoraj hkrati je vstopil tudi njen trentarski lovec. Ošabna deklenco se mu je rogala, češ da ji on niti triglavske rože še ni prinesel. Užaljeni lovec je odšel iz krčme, na poti pa srečal poosebljeno zlo, zelenega lovca, ki je že marsikatega dobrega fanta pogubil. Nepridiprav mu je začel govoriti o zakladu v Bogatinu in lepih laških deklicah. Zmagal je glas zla in krenila sta v gore. Mladenič je vedel za kozlovo bivališče in kmalu je krogla zadela Zlatoroga. Težko ranjena žival se je splazila na ozko polico nad prepadno steno, zeleni lovec pa je spodbujal mladeniča, da sta še kar plezala po sledih krvavečega kozla. Ta se je medtem okrepil z rožo čudotvorno in se pognal proti preganjalcema. Bleščeča rogova sta lovca zaslepila, da je strmoglavil v prepad ob zelenčevem vzkliku: "Pa srečno pot na Laško!" Krčmarjeva hči je spomladi dočakala svojega lovca, ko ga je naplavila Soča. V roki je stiskal šopek triglavske rože. Takrat so z jezerske doline odšle tudi bele žene, Zlatorog pa je čudoviti planinski raj tam zgoraj razril v golo kamnito pokrajino.

Koledar Goriške Mohorjeve družbe, 1927

Kako je nastajal Zlatorog

Znanstvenik in politik Dragotin Karel Dežman je leta 1868 v nemščini zapisal ljudsko pravljico o Zlatorogu, povzeto po ustnem izročilu trentarskih lovcev in pastirjev. Objavil jo je v nemškem časniku *Laibacher Zeitung*, ki je izhajal v Ljubljani. Etnolog in učitelj na višji realki v Trstu Viljem Urbas je to povedal znancu, nemškemu pesniku, pisatelju in planincu Rudolfu Baumbachu, ki je kot učitelj služboval pri tržaških družinah in se rad družil s Kugyjem. Leta 1870 se je vključil v sekcijo nemško-avstrijskega planinskega društva za Primorsko in hodil v gore na

⁴ Po Kraglju povzela Majda Debeljak.

Bovškem in Gorenjskem. Dežman ga je nagovoril, da je na podlagi zapisov ustvaril epsko-lirsko pesnitev Zlatorog v nemškem jeziku. Baumbach je v njej uporabil pristna imena domačinov in krajev z Bovškega in Trente ter pesnitev izdal leta 1877 v Leipzigu. Zgodba, do takrat znana le v ustnem izročilu Trentarjev, je postala slavna tudi v kulturnem svetu, Baumbach pa se je z njo uveljavil kot pesnik. Natisnjenih je bilo več kot 110.000 izvodov, tudi prevodi v svetovne jezike. Leta 1886 jo je z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Anton Funtek, pesnik, pisatelj in prevajalec. (Vir Wikipedia)

Zlatoroga je v *Literarno pratiko* za leto 1914 uvrstil Jože Abram in poskrbel za njegovo ohranitev, Jožko Kragelj pa med zbrane spise v knjigo *Moja Trenta* v skrajšani obliki. Založba Drama je šele leta 1934 izdala Abramovo odrsko igro *Zlatorog*. Ob prisotnosti avtorja so jo premierno uprizorili v ljubljanskem Trnovem. Leta 1999 so Baumbachu v čast nemški rojaki Na Logu v Trenti postavili spominsko ploščo.

U planinskem kraljestvu in bratstvu

Julius Kugy (1858–1944) je bil slovenskega rodu, po izobrazbi pravnik, sicer pa alpinist, planinski pisatelj, botanik, organist ... Njegov oče Pavel⁵ je bil doma iz Podkloštra v Ziljski dolini, mati Julija pa hči slovenskega pesnika Jovana Vesela Koseskega, ki je bil poročen z Italijanko. Iz Kugyjeve knjige *Iz življenja planinca* je Abram izbral vse, kar je napisanega o Trenti in tamkajšnjih lovcih in vodnikih.

V Trenti so bile okoli leta 1880 lovske razmere v polnem neredu. Skoraj vsak moški je bil divji lovec.

Večkrat sem imel v svojem spremstvu Trentarje in ti so se vedli kot brez uma, ko so zagledali gamse, tako jih je to razburilo.

Med Prisojnikom in Razorjem je tako imenovana Prisojnikova škrbina, ki me je vedno mikala. Tik škrbine je velikanska skala kot swareče dvignjen prst. Strašna stena pa pada onkraj v Krnico, v Pišensko dolino proti Kranjski gori. Vedno sem verjel Kranjskogorcem, ki so imeli steno za neprehodno. In zdaj sem zvedel, da to ni res. Uporabljajo jo najdrznejši trentske lovci, ki hodijo po nji loviti gamse na kranjska tla ... (Kugy)

Koledar Goriške Mohorjeve družbe, 1928

Kugy je opisoval domačine s človeško toplino in občudovanjem, še posebno lovce in vodnike; njihovo razumnost, spretnost, zanesljivost, poznavanje zakonitosti narave. Med njimi je poiskal svojega prvega vodnika Antona Tožbarja - Špika, po nesreči so ga imenovali kar Medved, nato pa za petindvajset let izbral Andreja Komaca - Mota, o katerem je zapisal:

Ko je skozi toliko let mirno name čakal, povpraševal, kam sem namenjen, ter poslušal

moje želje in načrte, nato pa se tiho smehljaj, se mi je zdel kot poslanec od zgoraj, kot da bi prejel od nevidnih moči naročilo, naj gre pome ... Pozneje sem mislil, da so mi ga morale same gore poslati. Bil je največji divji trentske lovec in moj vodnik ter osebni prijatelj. Med predrznimi lovci je bil Andrej najpredrznější, najspretnější, najbogatejší po uspehih, nikdar ga ni nihče zalotil in nihče ni bolje poznal divjačine. (Kugy)

*Jože Abram in dr. Julius Kugy, Valbruna - Ovčja vas, 1937
Vir Pokrajinski arhiv Nova Gorica*

*Triglavsko rožo
Foto Majda Debeljak*

⁵ Omenjata se priimka Kugaj in Kugi.

Štirje trentarski vodniki, z leve: Jože Komac (divji Jože), Tožbar Anton ml. (Špik), Ivan Berginc (Štrukelj), Andrej Komac (mlajši).
Vir Pokrajinski arhiv Nova Gorica

Za domačine je bil lov v planinskem zakotju največji užitek, ne nazadnje tudi nuja za preživetje: meso živali za prehrano, kože surovina za obutev, kosti za izdelavo orodja in pripomočkov. Oba, Abram in Kugy, sta sprva uporabljala izraz divji lovci, ko pa je bila leta 1907 ustanovljena slovenska lovska bratovščina, so trentarski divji lovci takoj postali najbolj slavni gorski vodniki in lovski čuvaji. Sloveli so kot najboljši plezalci svoje dobe.

Vsi ti vodniki so mi tovariševali po Julijskih Alpah. (Kugy)

Kako je Kugy cenil trentarske vodnike in skrbel za njihovo čast, lepo pokaže naslednji dogodek. Brzjojavil je Pavru in Motu, naj prideta v Trbiž in ga počakata v hotelu. Čakala sta v gostilniški sobi, Kugy pa je bil v sobi prvega razreda z visoko gospodo. Na njegov poziv ju je natakar privedel k mizi, jima naročil imenitno večerjo ter prijateljeval z njima. Gospoda se je zmrdovala, zakaj je povabil te kmetavze, a Kugy jih je ostro zavrnil, da so molčali.

»To sta velika gospoda, zaslužita si vse priznanje in spoštovanje. Moje življenje je v njihovih rokah«. (Kugy)

Na Triglavu

V času, ko je Abram lezel na Triglav, je bilo še malo turistov. Danes pa Triglav doživlja zelo drugačne čase. Kar trije Tončki so bili tistega 22. avgusta z Abramom: vodnik iz Trente Anton Tožbar st. Špik - Tona; duhovnik in ekonom v goriškem semenišču Anton Rutar - Tone; ter upokojena učiteljica Anka Gerželj, imenovali so jo Tonček. Ob vseh razgledih z vrha našega očaka, ki jih je Abram zelo natančno opisal, ga je še posebej pritegnil triglavski ledenik. Na žalost se zadnja desetletja hitro manjša, tali, sedanja generacija pa lahko vidi le še njegov skromni ostanek. Abram je opisal tudi srečanje s krajinskim slikarjem in gornikom Valentinom Hodnikom⁶ iz Stare Fužine (1896–1935), ki je navdušil z vriskanjem in slikanjem. Na vrhu jih je zajela snežna nevihta. Med devetnajstimi vzponi na Triglav se je Abram slabše vreme zgodilo le takrat, a prav te poti se je najraje spominjal. Spomnil se je tudi vrhunskega alpinista, primorskega rojaka dr. Klementa Juga (1898–1924), ki je svoje življenje zaključil v takrat še ne preplezani smeri v zahodnem delu Triglavse severne stene. »Svoje življenje sem posvetil narodu, da ne bi šele na smrtni postelji prišel do črne zavesti, da sem živel zaman,« pa je nekoč zapisal mladi Jug.

Sklenili smo polesti na Triglav. Odšli smo z vedrim srcem, le to nas je malo motilo, da je bil vrh lepo bel, čeprav je bilo v trdem poletju. Tam na Malem Triglavu je stal mož in nas gledal. Pa dvigne palico v pozdrav ter zavriska tako zvonko, da nam je objelo vso dušo.

Ob stolpu zagledamo tistega prijatelja, ki nas je očaral s čarobnim vriskanjem. Bil je slikar Hudnik iz Bohinja. Prišel je slikat Aljažev stolp. Marljivo in z vidno velikim užitkom je delal.

Na vrhu smo uživali krasni razgled. Tik pod tabo proti severu leži zdaj zasneženi, sicer pa v zelenkasti barvi blesteči mogočni triglavski ledenik, ki obkroža vse severno vznožje glave Triglava. Pada pa strmo proti strašnim severnim triglavskim stenam, ki so do tisoč metrov globoke, navpične in deloma previsne.

Toda še prej, ko bi si vse to mogel ogledati, so se privalile megle in nas zavile v svoj vlažni plašč. Potegnil je mrzel veter in že so padale prave snežne cunje. Brž je bilo vse belo in zeblo je tudi pošteno. Gospod Hudnik, zaviti v peletino, pa je slikal kar dalje. Ko je njegovo platno postalo belo, je naglo vse pobasal v nahrbtnik in jo pobrisal proti Kredarici.

Mi smo pa le upali, da se kmalu zvedri, in smo zlezli v stolp. Ko pa je snežni metej le še bolj naraščal, smo jo tudi mi ubrali, Špik v Trento, ostali za Hudnikom.

Veliko jih je že skušalo preplezati triglavske stene, mnogi so plačali z življenjem. Med

⁶ Abram zapiše Hudnik.

temi tudi komaj 26-letni solkanski rojak dr. Klement Jug, 11. avgusta 1924. Pokopal ga je 17. avgusta župnik Jakob Aljaž na Dovjem, prav nasproti Triglavu in njegovim stenam. Koledar Goriške Mohorjeve družbe, 1929

Na planine

Jezik piscev in govorcev v času pred sto leti in več danes seveda zveni starinsko. Tudi Abramovo pisanje je bilo sprva okorno, z leti pa vse bolj pesniško. Ob 40-letnici SPD se je v taki maniri poklonil ljubljnim goram in planinstvu. V prispevku, napisanem za *Planinski vestnik*, je planinstvo enačil s sožitjem in poezijo prostora. Hkrati je izrazil priznanje slavnim trentarskim lovcom in vodnikom, številnim planincem in hrabrim alpinistom, ki so osvajali naše gore in jih občudovali.

Planinstvo je najčistejša poezija. Polne so je doline in planine, reke, potoki in studenci, gozdovi, polja in travniki. Najčisteje kraljuje v miru, v zlatih sončnih žarkih, v sinjih višavah. Tam gori ima poezija svoj večni koncert, leto in zimo, noč in dan ...

Poezija, ki ne pozna let, ne prostora, ne mejnikov, ne narodnosti, ne starosti, ne spola, ne razlike izobrazbe. Ona, ki vse bogatí – z ljubeznijo.

Planinski vestnik, 1933, št. 6, str. 199

Naše goriške planine

V tem poglavju je Abram posvetil svoje intimno občutje Triglavu ter vsem goram Jalovškega, Mangartskega, Kaninskega in Krnskega pogorja, ki jih

spremlja hči planin, reka Soča z mnogimi pritoki, ko hiti v objem morja. Poklonil se je hribom in dolinam od Rezije, Furlanske ravnine do Goriških Brd in Krasa ter zelo natančno opisal tudi vsa naselja, vasi, vodotoke in vso pokrajino, ki jo objemajo tople sape Jadranskega morja in Goriške. Žal pa so si takrat ta kos naše dežele že prisvojili tujci.

Kako lepa je naša dežela, naša zemlja! Pa naj jo gledam od katerekoli strani! Naj jo gledam od sinjega morja ali doli od orjaških severnih meja naše domovine. Naj jo gledam, ljubo Goriško, od visokih vzhodnih zidov ali od zahodnih, ki se polagoma potapljajo v nedogledne ravnine ...

Sam sem planinec, hribolazec in ljubim gore iz srca. V planinah nehajo razlike, človek se z bratskim srcem bliža človeku.

Josip Abram, rokopis, 1938

Fašizem na Primorskem je prekinil to bratstvo, ukinil slovenske šole, društva in slovenski tisk. V najtežjih letih je Abram služboval v Mostu na Soči, kjer so bile kaotične razmere in ruševine v vseh pogledih. Da bi pomagal ljudem, posebno kmetom, je oživil hranilnico, posojilnico in zadružno opekarno ter pospeševal delo župnijske knjižnice in v njej budil narodno zavest. Zato je postal tarča fašistične oblasti, ki ga je povsod zalezovala in mu z lažmi odvzela dobro ime. Ko mu je bilo zaradi vseh pritiskov najhuje, se je vedno vračal v svoje tople goriške planine, kot je imenoval trentarske gore, največkrat le v duhu.

Na Abramovo povabilo je Tone Kralj (1900–1975), slikar in kipar, poslikal tudi notranjost cerkve na Mostu na Soči in v Pevmi. Že pred začetkom II. sve-

*Pogled s Triglava
Foto Oton Naglost*

Hči planin
Foto Dan Briški

tovne vojne je bil umetnik tesno povezan s primorskim protifašističnim gibanjem in primorsko duhovščino. Zato je pozneje tudi v številnih primorskih cerkvah ustvaril obsežen kritični slikarski opus.

Mnenja

»Že ko je prvikrat stal pred menoj, si je popolnoma osvojil moje srce. Bil je nadvse prikupna, v veliki meri temperamentna, na najidealnejši višini stoječa, povsem svojevrstna osebnost, s katero ne morem primerjati nobene druge, vsaj nekoliko podobne. Kamor je prišel, je razvnel vsa srca. Imel je odprto oko in široko odprto srce za naravne lepote. Bil je poln toplega, zdravega humorja in iskrenega duha, pri tem pa preprost in skromen, vedno dobre volje in vedno pripravljen pomagati vsem, ki so potrebovali pomoč. Predvsem in nad vsem je bil resnično izbran služabnik božji, ljubezen in mir razsipajoč duhovnik. Najino prijateljstvo so skovale gore, ki jih je navdušeno ljubil. Triglav in Trenta. V mnogih stvareh je bil moj informator in moj svetovalec.

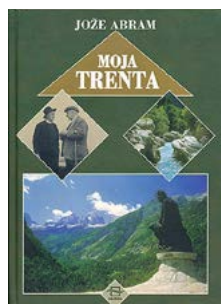
Bil je žalosten dan zame, ko sem izvedel za nepričakovano smrt župnika Abrama. Bil je eden najplemenitejših ljudi, kar sem jih poznal, in eden mojih najboljših prijateljev.«

Julius Kugy, *Koledar Goriške Mohorjeve družbe*, 1939

»Njegov vedno nasmejani obraz je resnično odražal zdravega, močnega, živahnega moža. Veseljak, močan, širokosrčen, odprt človek. S širokokrajnim klobukom in visokim belim ovratnikom je bil neodvisen tudi na zunaj. S svojim plemenitim značajem, z govorno in pisano besedo je vzgajal mlade rodove pod Avstrijo in v času fašizma ter postavljaj temelje slovenski kulturi in narodovi zavesti. Ni pa se mu uresničila želja, da bi sam zbral svoje spise o Trenti, ki jo je tako ljubil.«

Jožko Kragelj, urednik knjige *Moja Trenta*, 1996

Abramove zgodbe dišijo po minulih časih in odsevajo takratne razmere. Če bi spreminjali starinski jezik, bi spisi izgubili svoj čar. Tako pa lahko tudi s starosvetnostjo vzgajajo in navdihujejo sodobnega človeka, bolj ali manj izobraženega. Abram je pokazal smer, kako služiti za skupno dobro, krepiti ljubezen do svoje zemlje, domovine, živeti umeščenost v svoj čas in prostor ter ostati pokončen Slovenec. Zbrani planinski spisi v knjigi *Moja Trenta* so tudi hvalospev Trenti in Trentarjem. Močno so prežeti z ljudskostjo, šaljivostjo, vedrino in veseljem do življenja ter srčnostjo občudovalca gora. Vse omenjene lastnosti so krasile duhovnika, domoljuba, pisatelja, gornika Jožeta Abrama Trentarja, ki je hodil v korak z Aljažem in Kugjem. S prispevkom se mu klanjamo ob 150. obletnici rojstva. ●

Spominski park na Šmarni gori

Najbolj obiskana slovenska gora na severozahodnem obrobju prestolnice ima pestro zgodovino. O njej vemo veliko, a občasno še vedno postreže s kakšno presenetljivo zanimivostjo.

Na Šmarno goro, 669 m, ljudje hodijo že dolga stoletja. Nekoč je bilo to predvsem iz romarskih nagibov, danes pa s svojo bližino mesta in kratkimi, a strmimi potmi, predstavlja predvsem odlično možnost rekreacije.

Na goro vodijo številne poti, nekatere so masovno oblegane, druge nekoliko manj. Na njenem vrhu stoji od daleč vidna cerkev Rožnovenske Matere Božje, h kateri so že pred dobrim stoletjem načrtovali postaviti kabinsko žičnico, kakršna na primer vozi romarje na Svete Višarje. Načrte zanjo je leta 1911 naredil cesarsko kraljevi nadinženir Fran Žužek. Soglasje cerkvenih oblasti je bilo že pridobljeno, načrti pa, morda tudi zaradi prve svetovne vojne, ki je bila tedaj že na obzorju, niso bili uresničeni.

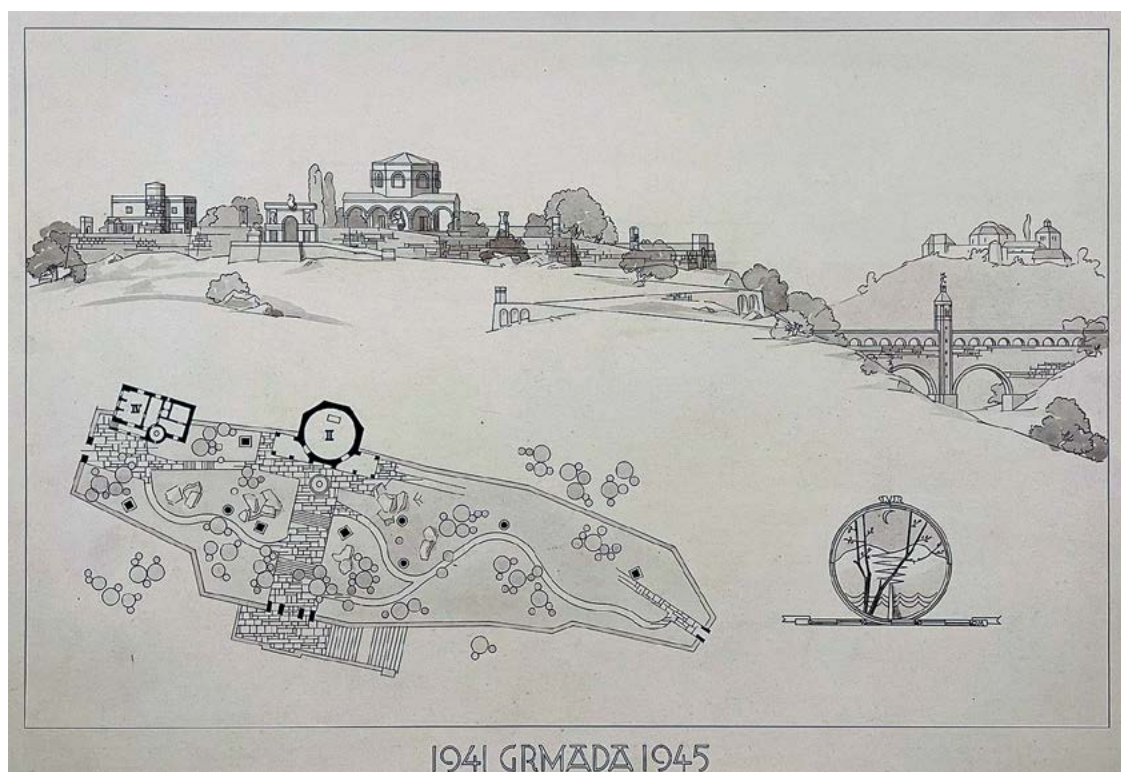
Pred kratkim sem v zanimivi zbirki Muzeja za arhitekturo in oblikovanje (MAO) naletel na diplomu Antona Bitenca, ki prikazuje načrte za spominski

park na šmarnogorski Grmadi. Grmada, 676 m, je sekundarni vrh tega ljubljanskega osamelca, vendar na njenem ozkem vrhu ni ne cerkve ne gostilne, zato kljub sedmim metrom večji višini skorajda nima obiska. Diplomaska naloga z naslovom *Grmada 1941–1945* je bila razstavljena med projekti razstave UNIVERSUM PLEČNIK. Z njo je Bitenc, ki je bil Plečnikov učenec na oddelku za arhitekturo na Teološki fakulteti v Ljubljani, diplomiral leta 1947. Bitenc je bil Plečnikov zadnji asistent, zato je v določenih pogledih postal tudi njegov naslednik. Imel je podoben oblikovni pristop kot njegov mentor, vendar je pozneje razvil svoj prepoznavni slog. V šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja je postal vodilni načrtovalec cerkvene arhitekture in cerkvene notranje opreme na Slovenskem, torej v letih, ki gradnji sakralnih objektov niso bila naklonjena. Med njegovimi projekti so bile na primer cerkvene novogradnje

Pogled na dvoglavega osamelca z žitnih polj pri Pirničah, levi vrh Šmarna gora, desni Grmada
Foto Dušan Škodič

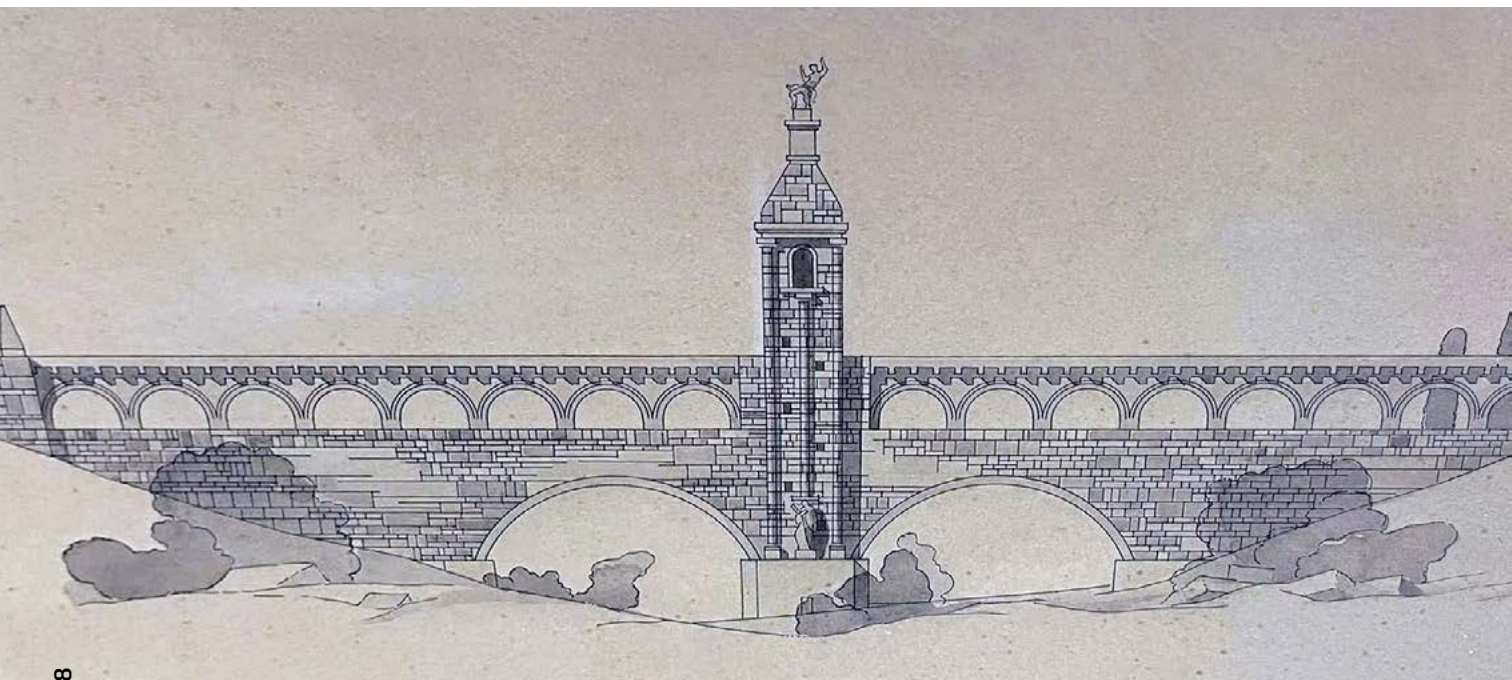
Pogled na spominski park z mavzolejem in viaduktom, ki bi ga povezoval s Šmarno goro v ozadju.
Vir Zbirka Muzeja za arhitekturo in oblikovanje

Dvesto metrov dolg viadukt za pešce bi povezoval Grmado in Šmarno goro, da bi sprehajalcem prihranil dobršen del spusta na sedlo.
Vir Zbirka Muzeja za arhitekturo in oblikovanje

v Dražgošah, Poljanah nad Škofjo Loko in v Idriji. Hkrati je sodeloval tudi pri prenovi mnogih starejših cerkva in njihove notranje opreme, med drugim ljubljanske in mariborske stolnice, romarske cerkve na Brezjah, v Ljubljani je uredil kompleks uršulinskega samostana in Križanke. Toda Bitenc se nikakor ni držal samo sakralne arhitekture. Očitno mu je bila tako kot Plečniku v prvi vrsti predvsem misel na oblikovanje. Tako je postal še specialist za obnovo arhitekturne dediščine, sredi petdesetih let je prenovil blejski grad in Otok ter številne dvorce in gradove pri nas (Strmol, Begunje, Bistra pri Vrhniki, Zemono pri Vipavi itd.). Po drugi

strani je skupaj s Plečnikom sodeloval pri postavitvi mnogih spomenikov NOB širom po državi. Mednje spada ideja preoblikovanja vrha Grmade ob Šmarni gori, na katero je postavil spominski mavzolej žrtvam druge svetovne vojne, viadukt med obema vrhovoma in gradnjo nove sprehajalne poti iz Tacna. Mavzolej je sestavljen iz več zgradb, skritih v zelenju in opremljenih z raznimi kipi in spominskimi napisi. Celoten kompleks je tako kot greben Grmade usmerjen skoraj natančno v liniji vzhod-zahod in meri v dolžino sto metrov, širina je okoli trideset metrov. Skozenj je speljana sprehajalna pot, med Grmado in Šmarno goro pa se razteza okoli dvesto metrov dolg

Priloženi zemljevid v merilu 1:10.000 prikazuje situacijo projekta spominskega parka na Grmadi in traso nove poti iz Tacna. Vir Zbirka Muzeja za arhitekturo in oblikovanje

viadukt za pešce, ki bi povezoval staro romarsko cerkev z novim spominskim parkom. S tem bi obiskovalcem, ki bi želeli priti z enega na drugi vrh, prihranili skoraj polovico neprijetnega spusta na sedlo. Na sredini viadukta je kot osrednji nosilni steber predviden okoli petdeset metrov visok stolp s plamenico na vrhu. Celoten kompleks na Grmadi naj bi postal nekakšna protiutež Šmarni gori s cerkvijo, obe dominantni, stara in nova, pa bi bili med seboj simbolično povezani.

Za dostop do sedla, 573 m, je bila predvidena tudi nova sprehajalna pot, ki bi se začela kot podaljšek ceste, ki pripelje čez tacenski most in se nato v enaj-

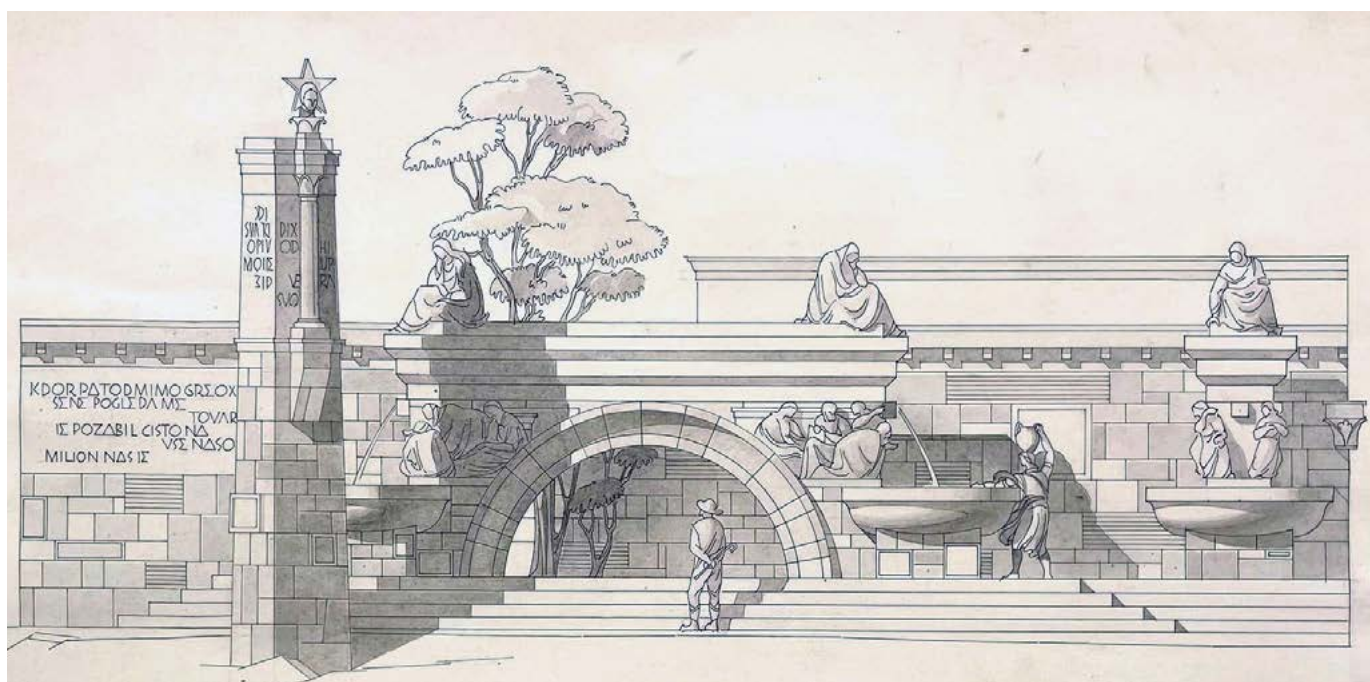
stih serpentinah vzpne do točke, kjer bi se sprehajalci odločili za obisk enega ali drugega vrha, lahko pa bi ju med seboj tudi povezali čez viadukt.

Projekt ni bil nikoli začel niti, za razliko od načrtovane kabinske žičnice, verjetno sploh ni imel realne možnosti, da bi ugledal luč sveta. Plečnikov študentje, v tem primeru tudi Bitenc, so včasih naredili diplomske naloge projektov, ki niso bili realni in predvideni za izvedbo, ampak predvsem kot priložnost za arhitekturni razmislek in ni bilo verjetno, da bodo dejansko našle naročnika. ●

Vir Zbirka Muzeja za arhitekturo in oblikovanje

Detajl mavzoleja s kipi in spominskimi napisi

Vir Zbirka Muzeja za arhitekturo in oblikovanje

Češka koča praznuje
devetdeset let.
Foto Ladislav Jirásko

Velik prijatelj Slovenije in ljubitelj slovenskih gora

Pogovor z Ladislavom Jiráskom

Pred dnevom samostojnosti in enotnosti je predsednica države Nataša Pirc Musar v torek, 17. decembra 2024, na Brdu pri Kranju podelila red za zasluge tudi velikemu prijatelju Slovenije in ljubitelju slovenskih hribov Ladislavu Jirásku. Lado, kot mu prijatelji rečemo po slovensko, ali Ladek po češko, že več desetletij z veseljem zahaja v naše gore. Zaslužen je za oživljanje in razvijanje prijateljstva med češkimi in slovenskimi planinci v zadnjem obdobju.

Ob 120-letnici Češke koče nad Jezerskim je med drugim dal pobudo za dokumentarni igrani film *Češka koča in češko-slovensko planinsko sodelovanje* in ga tudi režiral. V kratkem bo o tej temi izšla njegova knjiga, pripravlja tudi razstavo o sodelovanju. Izdal je več planinskih vodnikov po slovenskih in nekdanjih jugoslovanskih gorah ter pripravil vrsto obiskov čeških planincev v slovenskih Alpah in slovenskih hribovcev v Tatrah in na Češkem.

Spoznala sva se leta 1989, ko sva bila člana slovensko-češke odprave na Mt. Kenijo in Kilimandžaro. Pozneje sva se srečevala med njegovimi obiski v Sloveniji, ne nazadnje tudi ko je postal častni član našega planinskega društva Onger Trzin. Podelitev državnega priznanja je bila dobra priložnost za nekoliko poglobljenejši pogovor o njegovem delu.

Ladek, kdaj si se začel ukvarjati s planinstvom in kdaj si prvič zvedel za sodelovanje med češkimi in slovenskimi planinci?

Na očetovo željo sem se v mladosti ukvarjal z nogometom in bil pri tem kar uspešen. V sedemdesetih letih, ko sem začel študirati elektrotehniko na fakulteti v Pragi, sem začel plezati. Ker takrat nismo mogli veliko potovati, smo plezali predvsem po peščenjakovih stolpih v čeških plezalnih središčih, kot so Češki raj, Adršpah, Češka Švica na območju Labe ob meji z Nemčijo in v drugih. Takrat so bile za nas zanimive tudi stene v Visokih Tatrah, ki so zdaj na Slovaškem, drugih gorskih predelov po svetu zaradi blokvske politike nismo smeli obiskovati. Med študijem sem v knjižnici visoke tehniške šole naletel na zapise o gradnji Češke koče v slovenskih hribih nad Jezerskim.

Zgodbe naših pradedov so me tako pritegnile, da sem začel poglobljeno zbirati podatke o tem. Naletel sem na knjižico o Julijskih Alpah. Z veseljem sem prebiral članke profesorja Choudounskega, doktorja Práchen-skega in drugih o vaših gorah. Navdušile so me skice plezalnih smeri v Razorju in zapis *Slovenske Alpe in Primorje*. Ti članki so me tako pritegnili, da sem si zelo želel obiskati vaše hribe, še zlasti sem želel priti do Češke koč nad Jezerskim.

Sodelovanje čeških in slovenskih planincev je bilo pred prvo svetovno vojno zelo dobro, kajne?

V knjižnici sem našel podatke, da je bila 24. junija 1897 v Pragi ustanovljena Češka podružnica Slovenskega planinskega društva. Med njenimi člani je bilo kar nekaj pomembnih čeških osebnosti iz tistega obdobja, na primer prof. dr. Karl Choudounský, ki je bil predsednik pripravljalnega odbora, dr. Bohumil Franta, dr. Stanislav Práchen-ský, Leopold Mareš, pa tudi Karl Stüdl, brat Johanna Stüdl, ki je bil ustanovitelj praške sekcije nemškega Alpenvereina. Ti možje so na Češkem propagirali lepote Julijcev, Kamniško-Savinjskih Alp in drugih vaših hribov.

Ugotovil sem, da sta pri ustanavljanju Slovenskega planinskega društva sodelovala tudi dva Čeha, ki sta v osemdesetih letih 19. stoletja živela in delovala v Sloveniji. To sta bila eden izmed pobudnikov ustanovitve, Jan Václav Lego, in arhitekt Jan Vladimír Hráský. Hráský je bil 13. septembra 1892 izbran za načelnika pripravljalnega odbora SPD. Slovensko planinsko društvo (SPD) je bilo ustanovljeno 27. 2. 1893 v Ljubljani. Kmalu po ustanovitvi je postal član društvenega vodstva tudi sin skladatelja Antona Foersterja dr. Vladimír Foerster.

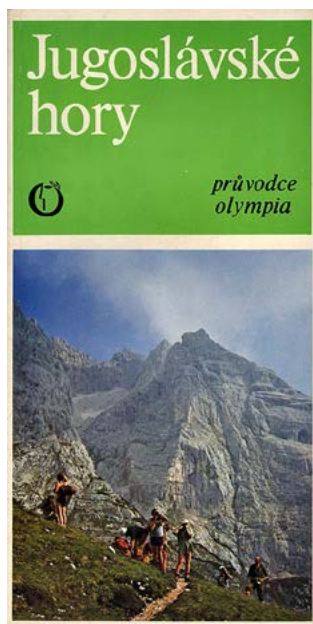
Že takoj po ustanovitvi je SPD navezal stike s Klubom čeških turistov, ki je v zadnjem desetletju 19. stoletja štel okoli dvajset članov. Bili so zelo dejavni in so svojo pozornost namenjali zlasti Južnim Alpam. Ta skupina je 24. junija 1897 v Pragi ustanovila podružnico SPD. Praška sekcija je bila pred prvo svetovno vojno ena najbolj aktivnih sekcij SPD. Med drugim je izdajala tudi lastno revijo *Alpski vestník*. Zaradi delovanja sekcije je veliko čeških planincev pred prvo svetovno vojno dokaj številno zahajalo v vaše gore, kjer so navezovali zelo dobre prijateljske odnose z vašimi ljudmi.

Čehi ste v času Avstro-Ogrske igrali pomembno vlogo tudi na državni ravni, saj ste bili najštevilnejša in najmočnejša slovanska skupnost v takratni državi. Češki planinci so si izborili pravico do gradnje koč in nadelave poti po slovenskih gorah. Takrat so bili Čehi pomemben zaveznik slovenskih planincev v boju proti ponemčevanju naših hribov. Razmere v avstro-ogrski monarhiji ob koncu 19. stoletja so bile v vaši in naši državi podobne. Pri nas so bile prve sekcije nemškega združenja Alpenverein ustanovljene že leta 1868. Nemci so bili takrat veliko bolj organizirani in v teh sekcijah zelo dejavni. Čehi so prvo podobno društvo, Klub čeških turistov, ustanovili šele leta 1888, torej dvajset let pozneje. Podobno je bilo tudi na vašem ozemlju. Nemško govoreči planinci,

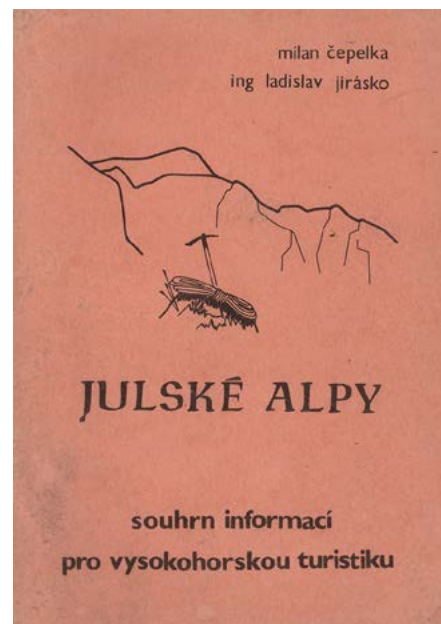

tudi s sosednjih ozemelj Koroške in Štajerske, so bili zelo dejavni v vaših hribih. Želeli so nemško prevlado tudi v gorah, zato se je nacionalna nestrpnost hudo stopnjevala. Iz upora proti temu se je začelo ustanavljanje čeških in slovenskih društev. Člani Češke podružnice SPD v Pragi so prav zato podpirali prizadevanja slovenskih planincev proti germanizaciji vaših gora.

Oskrbnik Andrej Karničar in Ladislav Jirásko med praznovanjem 90-letnice Češke koč
Arhiv Ladislava Jirásko

Vodník Jugoslovanske gore, izdalo Nakladatelství Olympia v Pragi v letu 1987
Foto Ladislav Jirásko

Češki vodník za Julijske Alpe iz leta 1980
Foto Ladislav Jirásko

Že leto po ustanovitvi Češke podružnice SPD, leta 1898, so člani dali pobudo za postavitve svoje lastne kočice v slovenskih Alpah. Koča na Spodnjih Ravneh pod Grintovcem je dobila ime Češka kočica. Gradnja kočice v slogu tipične češke kočice se je začela junija 1899, za obiskovalce se je odprla na začetku poletne sezone 1900. Aprila 1903 je nekaj čeških in slovenskih študentov, članov Češke podružnice, ustanovilo Češko-slovenski akademski krožek. Na zasedanju krožka v Logu pod Mangartom so se 13. avgusta 1904 odločili še za gradnjo gorske kočice pod Mangartom. Gradnjo Koritniške kočice so začeli leta 1907, odprli so jo leta 1909.

Podpis pogodbe o sodelovanju med Turističnim združenjem Čecoslovaške zveze telesne vzgoje in PZS, Ljubljana, 13.–16. 10. 1988
Arhiv Ladislava Jiráska

Delegacija PZS v Pragi novembra 1986. Z leve Franček Vogeljik, Viki Grošelj, Mirko Fetih in Drago Kozole
Foto Ladislav Jiráska

Po prvi in drugi svetovni vojni je sodelovanje med češkimi in slovenskimi planinci nekoliko upadlo. Oživel je v sedemdesetih, osemdesetih letih. Tudi pri tem si igral pomembno vlogo. Lahko kaj poveš o tem?

Po razpadu avstro-ogrske monarhije, ko smo se znašli v različnih državah, a tudi od konca druge svetovne vojne do konca šestdesetih let so bili stiki med češkimi in slovenskimi planinci praktično nični. Po koncu 1. svetovne vojne leta 1918 je na podlagi odločitve volilnega zbora prišlo do razpustitve Češke podružnice in do likvidacije društva. Češko kočico je v lastništvo prevzelo Slovensko planinsko društvo, Koritniška kočica je po spremembi meje ostala na italijanskem ozemlju. V sedemdesetih se je začelo v slovenskih Alpah povečevati število češko in slovaško govorečih gostov, stiki med klubi so se obnovili, prav tako tudi uradni odnosi med Planinsko zvezo Slovenije (prej Slovenskim planinskim društvom) in takratnim Turističnim združenjem Čecoslovaške zveze telesne vzgoje. Posamezni klubi in odseki iz Čecoslovaške so postopoma začeli iskati nove partnerje v današnji Sloveniji. Zelo aktiven je bil odsek VHT v Prerovu, Brnu, Ústí nad Labo, Pragi in drugod. Eden od najaktivnejših odsekov v razvijanju stikov s Slovenijo je bil odsek VHT Slovan Lysá nad Labo, ki je začel izdajati vodnike po slovenskih in jugoslovanskih gorah.

V tistem obdobju si tudi ti začel obiskovati slovenske hribe.

Prvič sem Jugoslavijo obiskal leta 1976 in moj prvi cilj je bila Češka kočica. V naslednjih letih sem tam preživel po več tednov in zelo dobro spoznal takratnega oskrbnika kočice, planinsko legendo Andreja Karničarja. Postala sva prijatelja, Andrej me je tudi spodbudil, da sem se naučil govoriti slovensko. Kot rezultat teh obiskov in pogovorov z Andrejem sta na Češkem izšla prva preprosta vodnika *Julijske Alpe* (1979) in *Karnijske Alpe* (1980). Oba sta izšla v nakladi po štiri tisoč izvodov in vsak je bil razgrabljen v treh do štirih mesecih. Sredi osemdesetih let je postalo jasno, da se bo komunizem na Čecoslovaškem končal. Začeli so se sproščati pogoji za potovanja v tako imenovano kapitalistično tujino in v Jugoslavijo. Svoja potovanja v vaše gore sem razširil na obiske gorskih območij po vsej Jugoslaviji. Leta 1987, ob 90. obletnici ustanovitve ČP SPD – to je bil moj prispevek k ohranjanju spomina na delo naših pradedov –, sem za založbo Olympia, takrat največjo čecoslovaško založbo vodnikov, napisal knjigo *Jugoslovanske gore*.

Že več desetletij izdajaš revijo lidé&HORY, ki je nekakšna različica našega Planinskega vestnika. V njej in tudi v drugih publikacijah si objavil vrsto prispevkov o naših gorah in o sodelovanju med češkimi in slovenskimi planinci. Za to in za vodnike si prejel že celo vrsto uglednih priznanj. Kako gledaš na to?

Revijo *lidé&HORY* sem začel izdajati leta 2002. Prva leta je imela po 56 strani, zadnjih deset let izhaja na

96 straneh. Ker so Južne Alpe, zlasti Julijske Alpe ter Kamniške in Savinjske Alpe moje najljubše gore – to so tudi gore, ki jih češki planinci vedno bolj obiskujejo –, imajo informacije o vaših gorah v tej reviji stalno mesto. Prinašamo nasvete za vzpone in pohode, obveščamo o Slovenski planinski poti in aktualnem sodelovanju med našimi planinskimi organizacijami, na straneh *lidé&HORY* so tudi redne informacije o *Planinskem vestniku* itd. Ob tem vodim tudi potovalno agencijo Alpy, zdaj ima že več kot 15.000 stalnih strank, ki jih vodimo v gore ter se udeležujejo naših srečanj in dogodkov po vsej Češki. Glede priznanj naj omenim najbolje ocenjeno knjigo – moje avtorsko delo – *Jugoslovanske gore* (v češčini *Jugoslávské hory*). Kot sem že povedal, sem jo napisal leta 1987, izšla je v nakladi 20.000 izvodov, razprodali so jo v treh letih. Za knjigo sem prejel precej pomembno nagrado – naziv Najboljši vodnik leta 1987 (Nejlepší průvodce roku 1987).

Revija *lidé&HORY* je namenjena tudi odkrivanju drugih dežel in potovanjem. Sam si kar veliko potoval, tudi s slovenskimi planinci. Kaj lahko poveš o tem?

Ko je leta 1989 padel komunistični režim, sem kot svoboden človek želel raziskovati gore po vsem svetu. Po letu 1990 mi je to uspevalo precej dobro. Poleg vaših Južnih Alp sem spoznal tudi Vzhodne in Zahodne Alpe. S skupinami svojih strank sem bil vsaj dvajsetkrat na Grossglocknerju, desetkrat na Mont Blancu, zelo dobro poznam tudi Dolomite, petnajstkrat sem bil v Nepal, enkrat sem se celo poskusil povzpeti na Everest s tibetanske strani. Zaradi slabega vremena smo morali vzpon končati na višini 7150 metrov. Ne pozabne spomine imam tudi na skupni slovensko-češki odpravi, organizirani pod okriljem PD Onger Trzin, na Kilimandžaro (1989) in v Himalajo (1996), treking Katmandu–Lhasa.

V vseh letih tvojih obiskov Slovenije in slovenskih hribov si navezal precej tesnih stikov s slovenskimi planinci in tudi s številnimi planinskimi društvi, ki ob tvoji pomoči obiskujejo Češko in Tatre, zdaj so večinoma v sosednji Slovaški in na Poljskem.

Osebo sem spoznal precej vaših vidnih osebnosti s področja alpinizma in gornišstva. Od začetka osemdesetih let sem sodeloval in imel po pošti tesne stike s Frančkom Vogelnikom iz Maribora, Mirkom Fetiho iz Ljubljane in Dragom Kozoleto iz Dola pri Hrastniku. Vikija Grošlja poznam od leta 1986. Moj zelo dober prijatelj je bil Andrej Karničar, oskrbnik Češke koče. Pozneje sem se tja pogosto vračal, v drugi polovici osemdesetih let sem bil tam kar po trikrat na leto. Med obiski sem podrobno spoznaval Kamniško-Savinjske Alpe. Andrej mi je priporočal zanimive ture in vzpone. V lepem vremenu mi je uspelo prehoditi tudi krožno pot od Češke koče do Ledin in na vrh Skute, nato pa po grebenu čez Grintovec do Jezerske koče – nepozaben in naporen pohod. Prisoten sem bil tudi na nepozabnem praznovanju

*Festival alpinizma Praga 2015
Drugi z leve Miro Eržen, tretji Ladislav Jirásko
Arhiv Ladislava Jiráska*

*Jezersko, 28. 7. 2015, slovesno odprtje Parka slovensko-češkega prijateljstva
Arhiv Ladislava Jiráska*

115 let Češke koč, 30. 7. 2015
Arhiv Ladislava Jirásko

90. obletnice Češke koč v začetku avgusta leta 1990. Tistega dne se je pri koči zbralo več kot dva tisoč ljudi. Prijateljstvo z Jezerskim in Andrejevimi prijatelji se je nadaljevalo tudi po praznovanju 90-letnice Češke koč. Zelo cenim, da sva z Andrejevim sinom, Drejcem Karničarjem, današnjim županom Jezerskega, že vrsto let prijatelja.

Leta 2007 sem spoznal Mira Eržena, takratnega podpredsednika PZS. Od sredine osemdesetih let imam v Sevnici veliko prijateljev, sem tudi častni član PD Onger Trzin. To društvo sem spoznal, ko sem pomagal pri izvedbi društvenega tabora v Tatrah leta 1986. Organizacijo je vodil Sandi Čičerov, pomagala mu je žena Biserka. Po zaslugi klubske izmenjave so v osemdesetih letih češka in slovenska društva – Sevnica, Dol pri Hrastniku, Jezersko, Onger Trzin in druga – vzpostavila sodelovanje s češkoslovaškimi, pozneje češkimi prijatelji iz Lysé nad Labo, Prage, Tanvalda, Přerova in drugih krajev.

120-letnica Češke koč, Ladislav Jirásko in Drejc Karničar
Arhiv Ladislava Jirásko

V Pragi vsako leto organiziraš mednarodni festival gornjskih filmov. Festival promovira tudi alpinizem. Gostili ste že vidne slovenske alpiniste. Kako ocenjuješ sedanjí položaj češkega alpinizma?

Festival alpinizma Praga je bil ustanovljen leta 2004, prva izvedba je bila novembra istega leta. S festivalom želimo češkim ljubiteljem gora predstaviti legende alpinizma in vrhunske plezalce z vsega sveta. V tistem času so se začele uveljavljati češke plezalske in alpinistične zvezde Adam Ondra, Radek Jaroš, Marek Holeček in drugi. Med letoma 2012 in 2018 smo na Festivalu med drugimi gostili tudi Petra Habelerja, Reinholda Messnerja, Davida Lamo, Adama Ondro, Dava in Drejca Karničarja in druga vidna imena sodobnega alpinizma. Njihova predavanja je obiskalo tudi po 1000 in celo 1200 obiskovalcev, sicer pa je Festival v obdobju 2013–2018 letno obiskalo od 4500 do 5000 ljudi. Festival je spodbudil tudi več skupnih projektov naših in tujih plezalcev. Poleg že omenjenih Dava in Drejca Karničarja smo gostili tudi druge vrhunske alpiniste iz Slovenije. Češki publikí so svoje izjemne alpinistične dosežke predstavili Viki Grošelj, Tomaž Humar, Boris Lorenčič, Luka Kranjc, Marko Prezelj, Urban Novak, Nejc Marčič in drugi. Festivala v Pragi se udeležujejo tudi predstavniki slovenskega turizma. Že več kot deset let je redni partner praškega festivala alpinizma tudi občina Jezersko.

O sodelovanju med slovenskimi in češkimi planinci ter o Češki koči si posnel tudi dokumentarni igrani film. Kako si dobil idejo zanj?

Leta 2018 je bilo v mojem osebnem arhivu že veliko zgodovinskih dokumentov o Češki koči in zgodovini ČP SPD v Pragi. Med pogovori z Drejcem Karničarjem sem večkrat omenil zamisel o snemanju filma o Češki koči, leta 2018 pa sem začel tudi resno razmišljati o tem projektu. Sestavlil sem koncept celotnega filma. Že od vsega začetka sem menil, da moram v

film vključiti kar se da veliko zgodovinskih dokumentov, poživili pa bi ga tudi z igranimi odlomki. O zasnovi filma sva z Drejcem velikokrat razpravljala. Dogovorili smo se, da bo v češčini in s slovenskimi podnapisi. Podnapise je zagotovil Drejc, na koncu mu je pomagala še Anja Karničar.

Film je bil prikazan na festivalu gornških filmov Pragi. V Ljubljani naj bi, kot sem obveščen, na Festivalu gornških filmov temu filmu in sodelovanju med planinci obeh dežel posvetili poseben dogodek. Pripravljaš pa tudi razstavo in knjigo o tem sodelovanju.

Film je bil premierno prikazan leta 2022 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Filmu je sledila okrogla miza z Mirom Erzenom, Drejcem Karničarjem, Radekom Jarošem (igral je Karla Chodounskega) in Ladislavom Novákom (igral Stanislava Práchenškega). Rekel bi, da je bil film dobro sprejet, sodelovala je tudi slovenska TV. Češka premiera filma je bila na Mednarodnem festivalu alpinizma Praga novembra 2022 v kulturnem centru Slovanský dům v središču Prage.

Zdaj potekajo dogovori za predvajanje filma v okviru Gornškega filmskega festivala v Domžalah. To naj bi bilo konec februarja 2025. Konec septembra 2025 bodo v Mestni hiši Ljubljana odprli razstavo o Češki koči in o zgodovini češko-slovenskega planinskega sodelovanja. Razstava je konceptualno pripravljena – na ogled bo 20 panojev velikega formata 180 × 90 cm.

Besedila bodo v slovenskem in češkem jeziku. Ob tej priložnosti naj bi premierno predstavili tudi knjigo *Češka koč in češko-slovensko planinsko in alpinistično sodelovanje*. V tej knjigi bi rad predstavil množico zgodovinskih dokumentov, fotografij, skic in besedil, ki mi jih je uspelo najti in urediti v celotnem obdobju od konca šestdesetih let naprej. ●

Ladislav Jirásko je v zadnjih desetletjih zagotovo najbolj zaslužen za oživljanje slovensko-českega planinskega sodelovanja. Idej in energije mu ne zmanjka, prepričan je, da bo prav v tem letu s projekcijami filma o Češki koči, razstavami, knjigo, pogovori in drugimi dogodki to sodelovanje dobilo nov zagon in da se bomo planinci obeh dežel še bolj povezali.

Ladislav Jirásko iz rok predsednice republike Nataše Pirc Musar prejema odlikovanje red za zasluge za sodelovanje in krepitev slovensko-českega planinskega prijateljstva.
Arhiv Ladislava Jirásko

JULIUS KUGY

Azbe Polšak

Mire Steinbuch
Prevajalec
Ladislav Jirásko

Prvo odpravo sem si plačal sam

Pogovor z Radekom Jarošem

Je edini Čeh s tako imenovano himalajsko krono, vsemi 14 osemtisočaki, in s krono sveta, najvišjimi vrhovi vseh sedmih celin. Če upoštevamo, da je na osemtisočake priplezal brez dodatnega kisika in brez pomoči višinskih nosačev, je 12. kralj, ki si je himalajsko krono prislužil na ta način – *by fair means*, po Messnerjevo.

Leta 2012 je hudo ozebel na Anapurni in izgubil skoraj vse prste na nogah; po devetih operacijah ga je čakalo še dolgo okrevanje. Njegova himalajska odiseja je trajala dvajset let, začela se je leta 1994 z neuspešnim poskusom na K2, končala leta 2014 z vzponom na vrh taiste gore. Za vseh 14 osemtisočakov je porabil šestnajst let, začel je leta 1998 z najvišjim Mt. Everestom v drugem poskusu in končal

2014 z drugim najvišjim na svetu, K2, na vrh katerega je stopil v petem poskusu. Za požrtvovalno reševanje štirih alpinistov v Himalaji sta s soplezalcem Zdeněkom Hrubým prejela nagrado češkega *fair play* kluba. Leta 2023 mu je predsednik države podelil medaljo za zasluge na področju športa. Govori kratko, jedrnat in jasno; ne besediči in razpreda kot kdo, ki rad posluša samega sebe.

Na vrhu
Gašerbruma II, na
obzorju dominira
legendarni K2.
Levo od K2 je
Broad Peak.

Arhiv Radka Jaroša

Rodili ste se v Novém Městu na Moravskem, kjer imate eno najboljših prog olimpijskega kroša v gorskem kolesarstvu na svetu. Ali kdaj za trening ali sprostitvev kolesarite?

Imam tri kolesa, gravel (za makadam, op. M. S.), gorsko kolo in cestno. Med pripravami na odprave sem treniral tudi na Mallorci in v Toskani. Z gorskim kolesom sem prevozil legendarni Crocodile Trophy v Avstraliji. Deset dni, vsak dan 80 kilometrov po avstralski divjini. Nové Město je pozimi raj za smučarski *cross country*, tek na smučeh. Pri trinajstih letih sem že pretekel po petdeset kilometrov. Bil sem najmlajši tekmovalec v takratni zgodovini tekov.

Postati alpinist so bile menda vaše otroške sanje. Kaj ste počeli, preden ste začeli hoditi v gore, oziroma kdaj ste začeli plezati?

Moj oče je bil dvigalec uteži. Pozneje je začel obiskovati gore, a ni plezal, samo hodil. Z njim je hodila vsa družina. Na teh izletih sem jaz vzljudil naravo, mojemu bratu pa se je priskutila. Pri šestih letih sem začel govoriti, da bom plezalec, z osemnajstimi sem začel resno plezati.

Koliko podpore ste imeli v družini?

Doma so moje plezanje podpirali.

Kdaj ste se odločili, da bo alpinizem vaš poklic?

Pri osemnajstih. Zaposlen sem bil v tovarni, kjer smo imeli specialne stroje za posebno železo, jeklo, iz katerega so delali cepine in drugo opremo. Naučil sem se šivati spalne vreče in podobno. Od osemnajstega leta se moje življenje vrti okoli plezanja in gora. Imam svoje gradbeno podjetje, ki se ukvarja z višinskimi deli. Z njim sem toliko zaslužil, da sem si prvo odpravo leta 1994 v severno steno Everesta plačal iz svojega žepa.

Je vaše naslednje odprave organizirala – in (so)financirala – Češka planinska zveza ali ste jih sami?

Ni bilo podpore, vse stroške sem plačal sam. Začel sem iskati sponzorje, ki bi podprli moje odprave v Himalajo.

Ste jih našli?

Da. Okoli leta 2000 smo začeli sodelovati in postali prijatelji. Tudi Ladekova (Jiráskova, op. M. S.) Agencija Alpy nas podpira.

Po himalajski kroni ste se odločili še za krono sveta – Sedem vrhov. Koliko časa je trajalo, da ste jo osvojili, in katero varianto ste izbrali?

V osnovi sem se odločil za pot Richarda Bassa, vendar z dodatkom Mont Blanca in Puncak Jaya na Papui (skupaj devet vrhov, op. M. S.) Zaradi covida se mi je zavlekla za štiri leta.

Med vzponi ne uporabljate dodatnega kisika, zato je vaše doživljanje bolj neposredno. Ste kdaj tako tvegali, da ste bili na tanki črti med tukaj in tam?

Tudi višinskih nosačev ne najemam. Tako je bolj naporno (smeh). Osemtisočake sem razvrstil v tri kategorije: Everest ima zame praktično 9000 metrov, štirje osemtisočaki imajo 8500 metrov (Makalu spada zraven), ostali so nižji od 8200 metrov. Zame je velika razlika med nižjimi in višjimi osemtisočaki. Ja, med prvim poskusom vzpona na Everest leta 1994 sem bil na meji; od tega vzpona se spominjam zelo malo, bil sem že malce čez črto. Bilo je zelo težko, toda imel sem popoln nadzor nad svojim gibanjem. Na nizkih osemtisočakih sem naredil dvajset korakov in dvajsetkrat vdihnil. Med vzponom nad 8500 metrov sem delal po šestnajst korakov in petdesetkrat vdihnil, višje je bilo dvajset – dvajset. Za Everest se ne spominjam. Med prvo odpravo na Daulagiri sem se na

Jutro na višini malo pod 8000 metrov po celonočnem vzponu na Gašerbrum I
Arhiv Radka Jaroša

Na vršnem grebenu
Anapurne
Arhiv Radka Jaroša

višini okoli 8000 metrov obrnil, ker sem imel halucinacije. Imel sem občutek, da se ne bom vrnil, če se bom vzpenjal naprej.

Med vzponom na Daulagiri sta z Zdeněkom Hrubým reševala dva poljska alpinista, med sestopom z vrha pa dva španska. V bližini je bilo skoraj dvajset alpinistov različnih narodnosti, ampak pomagal ni nihče. S tem sta pokazala veliko sočutja, empatije in požrtvovalnosti. Kaj pa menite o obnašanju ljudi, ki so na osemtisočakah hodili mimo ležečih onemoglih, umirajočih?

To je zelo komplicirano vprašanje.

Vem, zato sem ga zastavil.

Na podlagi dveh dogodkov na Daulagiriju sem si po odpravi doma plačal enotedenski tečaj za nudenje prve pomoči, da bi lahko pomagal bolj strokovno. Prvo pravilo, ki so ga poudarili, je bilo, da tisti, ki pomaga, ne sme ogroziti samega sebe. Na taki višini je pomoč tako naporna, tudi nevarna, da zlahka ogroziš tudi samega sebe. Zato je vprašanje, koliko je interesa za nudenje pomoči. Povedal bom primer z Everesta. Pod vrhom se je znašel v težavah človek, ki v baznem taboru ni imel prijateljev, ker je bil konfliktna

oseba. Na veliki višini ima tak človek, ko se znajde v težavah – spodaj je bil pa nepriljubljen zaradi svojega značaja, problem, ali mu bo kdo sploh pomagal. Odvisno je od posameznika. So ljudje, ki bodo pomagali, čeprav je bil človek zoprn težak, drugi bodo šli mirno mimo, ker ga vidijo kot negativca.

Če imate družino, kako je sprejemala vašo (pogosto) odsotnost?

Jaz sem se odločil, družina je to spoštovala in upoštevala. Toda – zaradi svojega podjetja sem bil odsoten tudi po osem mesecev na leto, če je bilo dovolj dela. Za odprave pa sem porabil največ dva meseca.

Kaj mislite o trditvi – Čim boljši alpinist, tem večji egoist?

Oh ... ne mislim tako. Če imaš nek cilj in bi ga rad uresničil, potem moraš misliti nase. To velja povsod – v športu, kulturi, politiki. To je normalno. O takem človeku potem večina misli, da je egoist.

Še plezate, še hodite na odprave?

V zadnjih letih nisem bil v Himalaji. Lani na Novi Zelandiji, zadnja leta se ukvarjam z drugimi športi. Počasi se vračam k skalnemu plezanju.

Kako gledate na alpiniste, ki jih vzponi na osem-tisočake ne zanimajo in raje plezajo težke smeri v stenah šest- in sedemtisočakov?

Mislim, da je to dober cilj. Odprave na osemtisočake so zelo odvisne od vremena in finančno naporene. Na nižjih vrhovih se da lepo plezati tudi tehnično zahtevne smeri. V alpinizmu je podobno kot v atletiki, ki ima mnogo disciplin.

Kaj menite na primer o Mareku Holečku, Adamu Ondri in Lucie Hrozovi? Se ukvarjate tudi s takšnim plezanjem, ali ga mogoče uporabljate za trening?

V svojih disciplinah so v svetovnem vrhu, toda vsak ima svoj sistem treninga. Kdor teče maraton, trenira drugače kot nekdo, ki teče na sto metrov. Če vzamemo Adama Ondro, on je kot Usain Bolt v šprintu.

Kot avtor ali soavtor ste napisali več knjig, na primer z Arnoštom Tabášekom ste soavtor *Dobývání nebe* (Osvajanje neba), s hčerko Andreo sta napisala *Hory, má panenka* (Gore, punčka moja), sami ste napisali *K2 – poslední klenot mé koruny Himalaje* (Zadnji dragulj v moji himalajski kroni), če omenim samo te tri. V reviji *lidé&HORY* objavljate članke in fotografije. Kaj vam pomeni pisanje?

Začel sem pisati, ko še ni bilo družbenih omrežij. Članki in knjige so bili edina možnost za predstavitev mojih zgodb o plezanju in odpravah. Tako sem začel. A knjige so tudi posel. To je zame pomembno.

Zanima me, kakšni bralci so Čehi in kakšni so kot kupci knjig? Jih kupujejo ali si jih raje izposojajo oz. fotokopirajo?

Fotokopirali so jih v starih časih, v komunizmu. Danes bi bile kopije dražje od knjige ...

Počena zobna korenina in gingivitis na Manaslju. Kljub temu je stal popolnoma sam na svoj rojstni dan na vrhu.
Arhiv Radka Jaroša

V socializmu smo jih kopirali na službene stroške ...

Tudi pri nas se je delalo tako. A danes pogosto svoje knjige prodajam sam. Po predavanju se podpisujem v knjige in pogovarjam s kupci.

Kakšne so naklade?

Ko sem bil na višku in najbolj znan, po osem tisoč izvodov.

Pri nas lahko o takem številu samo sanjamo.

No ja, nas je petkrat več.

O vaših vzponih na osemtisočake je posnet dokumentarec *Cesta vzhûru* (Pot navzgor). Kako je potekalo snemanje?

To je bolj psihološki film. Režiser je v tem filmu pogosto predstavljal svoje poglede. Pripravljam nov film, *Cilj je vrnitev*. To bo drugačen film, z drugačnim vzdušjem, v njem bo osemdeset odstotkov mojih posnetkov.

Kateri vzpon na osemtisočak je bil za vas najtežji?

To je komplicirano vprašanje ... Mogoče Kangčendzenga, moja peta odprava, vendar prva z majhno ekipo, bili smo samo trije. Vreme je bilo zelo slabo, ta gora je bila zadnja, na kateri še ni bilo Čehov. Na vrh sva prišla dva, jaz sem bil drugi, dan za kolegom. Med sestopom sem nameraval prespati v enem od višinskih taborov, vendar jih ni bilo več!

Kam so pa šli?

Na gori je bilo veliko šerp. Odnegli so jih šerpe drugih odprav. Mislili so, da ni nikogar več na gori. Sprva sem nameraval prespati v enem od šotorov, a sem se moral spustiti naravnost v bazo. Zaradi tega je bila to moja najnapornejša odprava. Najlepša je bila odprava na Šišapangmo. Alpski slog po prvenstveni smeri.

Koliko se češka splošna javnost zanima za alpinizem, vrhunske alpiniste in njihove dosežke?

Na Češkem je to priljubljena dejavnost, že v komunističnih časih je bilo veliko zanimanja za vzpone v Himalaji. Popularnost tega športa je precej razširjena, v zadnjem času imamo precej dobrih plezalcev tudi v Himalaji. Podobno je tudi v Sloveniji, imate širok vrh dobrih alpinistov.

Ali pazite na prehrano? Imate za Himalajo posebno dieto?

Sem vsežeravec, vsejed. Na velikih višinah sem pogosto užival kolesarske energijske dodatke, kot Tadej Pogačar, gele in ploščice. Sicer pa je bila hrana dobra in del uspeha.

Kdaj sta se spoznala z Ladekom in kako sodelujeta?

Leta 1998, ko sem se vrnil z Everesta, je postal pozoren name. Organiziral je zavarovanja za visoke gore, zato sva se spoznala. Ko je začel izdajati revijo *lidé&HORY* in pripravljati festival alpinizma, se je začelo najino plodno sodelovanje. ●

Noga Radka Jaroša na vrhu Lhotseja, 8516 m, četrte najvišje gore na svetu. Zadaj na obzorju tri najvišje gore sveta, v sredini je Makalu, 8463 m, peta najvišja gora sveta.
Arhiv Radka Jaroša

Simona Nahtigal

Od vrhov k sebi

Lanskega decembra smo si s skupino sošolcev iz alpinistične šole ogledali kratke filme v sklopu *European Outdoor Festival*. Po projekciji smo v alpinističnem duhu naredili analizo "ture", tako da smo debatirali o tem, kateri film nas je najbolj pritegnil in navdušil. Ko sem poslušala sošolce, ki so v en glas hvalili tiste o izjemnih dosežkih, sem tiho razmišljala, da je mene na neki svoj način nagovoril prav vsak izmed njih.

To the Sea me je navdihnil z zgodbo trdnega prijateljstva na nenavadni pustolovščini. Mlada moška sta iz nekaj palet in plastičnih sodov sestavila raft, na katerem sta več let zapovrstjo plula po švedskih rekah do Baltskega morja. Ves čas sem razmišljala, kako trdna mora biti njuna prijateljska vez, da sta šest let vztrajala v veslanju na zbitih deskah, ko nista imela nič, razen ukulele, družbe drug drugega in zavedanja, da je njuno početje na meji norosti. Morda ta asketskost odplavi tudi izzive medsebojnih odnosov, pa vendar si težko predstavljam, da ljudje ohranijo mirno kri ob neugodnem vremenu, nevarnih brzicah, izgubljanju tistega malo prtljage v valovih in ob mesec ali še dlje trajajočem druženju z izključno eno osebo. Nejeverno sem zmajevala z glavo ob misli, da ljudje res lahko dosežemo, karkoli si postavimo za cilj.

Podobne misli so me obsle, ko se je na platnu zavrtel *Sound Scope*. S solznimi očmi sem opazovala slepega moškega, kako pleza večraztežajno smer *The Incredible Hulk* v Sierrri Nevadi. Na poti je sledil zvoku zvončka svojega prijatelja, v steni je čutil skalo in zares slepo zaupal napotkom soplezalca. Ta je na vrhu njegovo dlan vzel v svojo in s prsti risal relief okoliških vrhov. Pristajati na to, da nečesa zaradi takšnih ali drugačnih omejitev ne zmoremo, zanju ni bila opcija. Nehote sem pomislila na vse dneve, ko se nisem počutila najbolj olimpijsko v steni, ko se mi je hoja v hrib zdela neskončna in mučna, ko me je bolelo koleno ali ko za mano ni bila najbolje prespana noč. V meni se je zbudilo zavedanje, da se nenehno srečujemo z omejitvami, vendar jih s kreativnostjo in zaupanjem lahko tudi presežemo. Kako vztrajni smo ljudje na poti do svojih največjih hrepenenj, je neopisljivo. Večdnovno bivakiranje v snežnem metežu v goreči želji po drugi ponovitvi smeri *Eternal Flame* na Trango Towerju je nedvomno eden izmed dokazov. Ob ogledu *Keep it burning* sem nekje v želodcu začutila predanost alpinizmu, v katerem se nenehno prepletata verjetno povsem nujen egoističen individualizem ter potreba po trdni skupnosti.

Podpora ljudi, ki v nas verjamejo, je kot kaže nekaj, kar potrebujejo tudi vrhunski alpinisti. In to je pomirjujoča misel za tečajnico, ki se srečuje z dvomi v svoje zmožnosti za alpinistično udejstvovanje. Spodbude bližnjih, ko dvomimo vase ali v svojo zdravo pamet, se je zazdela popolnoma unikatna človeška potreba. Medtem ko samota nedvomno prinaša svojevrstne uvide samospoznavanja, je stik s sočlovekom marsikdaj tisti, ki naše bivanje zares osmisli. Gorska kolesarka, ki se je z veliko tremo in negotovostjo iz Amerike podala na pot do Filipinov, da bi spoznala svoje korenine, je to čudovito predstavila v svojem *Cycle of Bayanihan*. Čeprav v filmu nismo pričla nikakršnim posebnim dosežkom, temveč "le" dirkanju po lokalnih *trailih*, ki so jih samoiniciativno postavili domačini z vsem upo-

Izleti v naravo so kot dobra knjiga. Vsak se skozi izkušnjo sprehaja v svojem tempu, doživlja unikatna občutja, gleda skozi oči svoje subjektivne resnice.

Foto Simona Nahtigal

rabnim, kar jim je prišlo pod roke, je bila zgodba zame ganljiva. Medosebne razlike so povsem brezpredmetne, ko nas veže ljubezen do športa. Koncept družine je v tem smislu nadvse zanimiv, saj kolesarka ni spoznala le svoje biološke družine, temveč jo je odprtih rok sprejela tudi filipinska kolesarska družina. V menjajočih se prizorih niti za trenutek ni bilo opaziti, da se kolesarji s protagonistko prej niso poznali – povsem so jo posvojili in hvaležno je vstopila v njihov svet, ki je hkrati postal tudi njen, tako da potovanju ni mogoče reči spoznavanje ali raziskovanje lastne identitete, temveč njeno razširjanje.

Iskanje sebe v času razkroja identitete vsekakor ni lahka naloga. Avtentičnost ni samoumevna, še posebej takrat ne, ko deviiramo od poznanega, razumljenega ali celo sprejemljivega. *Anna*, dekle, ki se z jeklenimi ščitniki na rokah rolka po strminah neskončno zavitih avstralskih cest, se ne obremenjuje kaj pridra s tem, da se ukvarja z dokaj nenavadno in tvegano aktivnostjo, ampak enostavno uživa v adrenalinu in estetiki svojih podvigov.

Medtem ko se turno smučanje v primerjavi z *downhill skejtanjem* niti ne zdi tako nenavadna aktivnost, je fascinantno, kaj vse si ljudje postavimo za cilj. Vzpeti se in odsuščati po pobočjih petih gora v enem dnevu in verjeti, da to zmoremo (in biti tudi dejansko sposobni takšnega podviga), je na meji nadnaravnega. *Back Yard* je epitom brezmejnosti naših potencialov.

Po odhodu iz kinodvorane sem bila tako polna zgodb in čustev, ki so se prepredala v moji notranjosti, da nisem znala ubesediti vsega, kar sem ob filmih doživela. Prevečala me je fascinacija nad različnimi motivi, izzivi in kreativnostjo premagovanja le-teh. Še dolgo v noč sem premlevala, kaj vse je lahko srž izkušnje. Izleti v naravo so kot dobra knjiga. Vsak se skozi izkušnjo sprehaja v svojem tempu, doživlja unikatna občutja, gleda skozi oči svoje subjektivne resnice. Izlet na Debelo peč bo nekomu predstavljal hiter skok v hribe, o katerem ne bo kaj dosti razmišljal – morda bo tej osebi odpadel jutranji sestanek in bo brez pretiranega razmišljanja skočila v avto, zavila proti Pokljuki, si nadela tekaške čevlje in za dobro jutro pomahala v megleno dolino.

Za neko drugo osebo bosta predvideni dobri dve uri hoje kar zalogaj, ki pa se ji bo zdel nadvse vreden truda, saj bo dosegla svoj prvi dvatisočak. Vsekakor ga bo želela ovekoveti s fotografijami, saj bo očarana nad pogledom na velikane Julijskih Alp, ki jih bo imela na dlani. S počasnim korakom se bo proti vrhu odpravil tudi športnik po težji poškodbi, ki se je odločil postopno spraviti nazaj v formo z nezahtevnimi planinskimi potmi. Na svoj tempo skupina prijateljev, ki jim je druženje po dolgem času glavna prioriteta, niti ne bo pozorna, bodo pa natančno poslušali svoje zgodbe in si z obilico smeha in kosilom v koči ustvarili prečudovit spomin.

Spomini so večni, bo ugotavljala vdova, ki se bo z vsakim korakom spominjala, kako sta se pred mnogimi leti s pokojnim možem spoznala prav na Lipanci in sta se vsako leto za obletnico poroke vračala v te kraje. Zatopljena v svoja čustva bo obšla fanta s fotoaparatom, ki bo ležal v travi in skušal posneti čim boljšo fotogra-

fijo metulja, ki je pravkar pristal na razcvetelem osatu. Medtem bo njegova sošolka nekaj metrov stran skušala v objektiv zajeti razgledno panoramo. Med njuno hojo, katere cilj niti ne bo vrh, temveč lep nabor fotografij za mladinski natečaj, bosta debatirala o vseh cvetlicah in žuželkah, ki sta jih ob poti ugledala, in o tem, če ne bi bila *fotka* Rjavine morda boljša z vrha Mrežc. Ko bosta složna spremenila smer, bosta srečala skupino pohodnikov s planinskim vodnikom na čelu. To bo zanj prva vodena tura in bolj kot od fizičnega napora se bo znojil od treme. Za mlado družino, ki bo capljala nedaleč za njimi, bo to krasen način za skupno preživljanje časa pred nedeljskim kosilom, za otroka pa predvsem igra s štetjem markacij in čebljanjem o tem, kakšni gozdni palčki najverjetneje živijo v gozdu malo nižje.

Motivi za obisk gora so različni – in vsak se skozi izkušnjo sprehaja v svojem tempu. Nekdo bo skušal za fotografski natečaj posneti čim boljše fotografijo metulja, ki je pravkar pristal na razcvetelem osatu, drugi bo iskal razgledne panorame, nekomu bo tura predstavljala hiter skok v hribe, spet tretjemu pravi podvig. Foto Simona Nahtigal

Verjetno je bistvo izkustva v tem, da se neizogibno sklada z našo notranjostjo. Vse naše želje, naši strahovi, naše zaupanje, neobsojajoče čudenje, raziskovanje ... sestavijo unikatno izkušnjo.

Smiselno pa je, da stojimo za tem, kar mislimo in počnemo, saj so naše izkušnje le zrcalo naše notranjosti – odkrivajo, kar že nosimo v sebi, in nas opominjajo, da smo vsi na svojevrstnem popotovanju. Vsaka naša izbira in dejanje odražata to, kar smo, in nas hkrati oblikujeta. Zgodbe, ki se nas dotaknejo, niso le zgodbe drugih ljudi, ki jih slišimo na *ferajnu* ali vidimo na filmskem platnu – so odsevi naših lastnih hrepenenj, strahov in moči, ki čakajo, da jih odkrijemo in izživimo. Zato morda ni toliko pomembno, ali segamo po najvišjih vrhovih, vrhunskih dosežkih ali iščemo tihe radosti na hribu za domačo hišo; ključno je, da si dovolimo biti odprti za nova doživetja, ki nas bogatijo, in zaupamo, da ima vsak korak, ki ga naredimo, svoj namen. Smisel se morda razkriva šele takrat, ko se mu zaupamo – v gorah, v odnosih in v življenju samem. ●

Kolumna izraža stališče avtorice in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

Olga Kolenc

Otok Mykines,
utrinek s krožne
poti nad klifi
Foto Olga Kolenc

Po sledih trolov, čarovnic in velikanov

Pohodniški Ferski ali Ovčji otoki

Kljub dolgoletnim izkušnjam sem bila ob pripravi nahrbtnika kar malce zmedena. Nenavadno se mi je zdelo, da pri 37 stopinjah Celzija, ki so na vrhuncu poletja vztrajale na Goriškem, pakiram nepremočljiva zimska oblačila, vključno s smučarskim perilom, toplo kapo, rokavicami in kar je najpomembnejše – visoko in nepremočljivo obutvijo. Da dežniki ne pridejo v poštev, sem hitro ugotovila že na prvem pohodu.

Ferski ali Ovčji otoki, ki jih je vulkanska dejavnost ustvarila pred okoli 50–60 milijoni let, ležijo v severnem Atlantskem oceanu med Islandijo, Norveško in Združenim kraljestvom. V arhipelagu je 18 večjih otokov in nešteto manjših, na njih pa 433 razmeroma nizkih gora, ki jih lahko obiščemo sami ali z lokalnim vodnikom. Najvišjo nadmorsko višino z 880 metri doseže Slættaratindur ali Flat peak (Ravni vrh), ki se dviga na severnem delu otoka Eysturoy. Pomembni vrhovi na otočju, ki presegajo 800 metrov, so tudi Grafelli, Villingadalsfjall in Kuvingafjall.

Čeprav otočje ozemeljsko pripada Danski, imajo svojo neodvisno vlado, svoj jezik in svojo kulturo. Daleč stran od sveta jim subpolarno oceansko podnebje in severnoatlantski tok krojita mile zime in hladna poletja. Povprečne zimske temperature se gibljejo med 3,0 do 4,0 stopinje Celzija, povprečne poletne pa med 9,5 do 10,5 stopinje Celzija. Obilno deževje in močni vetrovi ne izbirajo letnih časov. Otočani pravijo, da se pri njih v enem dnevu zvrstijo vsi letni časi, zato pohodnikom priporočajo, da imajo poleg načrta A vedno tudi načrta B in D.

Nekaj pohodniških pravil na Ferskem otočju

Še preden se podamo na prvi pohod, je dobro vedeti nekaj lokalnih pravil in spoznati odnos, ki ga kmetje gojijo do svojih posesti. Zemlja je zanje sveta in gibanje zunaj poti ni dovoljeno. Zasedila sem članek, da je ferski kmet najbolj prizadet, če pohodniki parkirajo na njegovem zemljišču, po vstopu na pašnik ne zaprejo vrat, mečejo odpadke, ali s hojo po travi teptajo dragoceno hrano za njihove ovce. Vstopnina, ki jo pogosto pobirajo za uporabo poti, ki vodijo čez zasebne parcele, je namenjena predvsem vzdrževanju in obnovi le-teh. Cene so različne, in kar je najzanimivejše, znesek lahko poravnamo na licu mesta kar z bančno kartico. Naj dodam, da je na izhodnih točkah dovolj lepo urejenih brezplačnih parkirišč, in kar me je najbolj presenetilo, pričakajo nas čista in ogrevana stranišča.

Številne stare vaške, pa tudi stoletja stare gorske poti so vzdrževane in so namenjene pohodništvu. Ponekod so označene z obarvanimi količki, zabitimi v tla, ali s kupi kamenja; ob srečanju z lokalnim vodnikom smo tako kot v naših gorah deležni pozdrava.

V njihovem vodniku za varno pohodništvo najdemo vse potrebne informacije in navodila. Upoštevati moramo tudi prepoved pohodništva med sezono lova na zajce, ki traja od 2. novembra do 31. decembra, saj obstaja nevarnost za poškodbe, in tudi druge omejitve v času sezonskih kmetijskih dejavnosti.

Na nekaterih najbolj obiskanih poteh je po novi zakonodaji o trajnostnem turizmu zaradi ranljivosti okolja dostop omejen in prav tako tudi plačljiv. Vse informacije lahko dobimo na regionalnem informacijskem centru. Na voljo so tudi letaki "varno potovanje", kamor vnesemo svoje podatke o načrtovani turi. Pustimo ga pod vetrobranskim steklom ali v nastanitvi in tako, če bi naleteli na težave, ne bomo ostali brez pomoči. Na eni izmed njihovih spletnih strani sem našla zanimiv rek, ki pravi, da človek nikoli ne more biti preveč pripravljen.

Pohod do jezera Fjallavatn

Zapeljali smo se do ene izmed skrivnostnih vasic na otoku Vagar, do izhodišča za Fjallavatn, ki je drugo največje jezero na Ferskih otokih. Leži v samotni in odmaknjeni dolini, naš pohod pa je bil dolg približno 13 kilometrov. Pozdravilo nas je klasično deževno in vetrovno vreme. Le po občutku sem se oblekla v slogu čebule in nazadnje navlekla nase še pelerino. Izkazalo se je, da se najbolje obnese močna zaščitna oprema z dovolj vodnega stolpca in takšna, ki se uporablja za delo na prostem.

Makadamska pešpot se najprej vleče po ravnici, nato se skozi ledeniško pokrajino zložno dviga proti jezeru. Ob njej šumi in se v velikih zavojih peni potok, ki ga napajajo številni mali pritoki in poplavlja dele poti. Močvirje, zalito z blatom, skriva pasti in med iskanjem prehodov nikoli ne veš, do kam ti bo zdrsnila noga. Prišli smo do razgledne točke; jezero pod nami, ki sega

do barja, je bilo mirno in v megli zgolj obris. Vstopili smo v nov svet, ki je zaradi povsem golih prostranstev pravljico lep in hkrati strašljiv. Ogromna količina soli, ki jo z Atlantskega oceana prinašajo močni vetrovi, je namreč zelo neugodna za rast dreves.

Da je lepota popolna, čez bazaltne pregrade drzno pada nešteto osupljivo lepih slapov. Smo namreč v deželi 10.000 slapov, ki si z vrha gorskih grebenov utirajo pot do dolin. Stari miti in legende, preneseni iz roda v rod, oživijo in se kot dragocene niti vpletajo tudi v sedanost. Vsaka druga skala ima svoje ime in s trolom povezano zgodbo. Do trolov, legendarnih bitij, ki izvirajo iz skandinavske in nordijske mitologije, imajo še danes posebno spoštljiv odnos. Pokrajina, odeta v oblačni pokrov, nam še posebno pod noč krepi domišljijo in pogloblja moč bitij, ki z nami živijo v vzporednih svetovih.

Na Klakkur po poti ljubezni

Na otoku Borðoy se nad drugim največjim otoškim mestom Klaksvik dviga 413 metrov visoka gora Klakkur. Kot panoramska razgledna točka privablja tako popotnike kot krajinske fotografe, še posebno pa je priljubljena pri domačinih. Razgledi, ki smo jih deležni na razpotegnjenem vrhu, pa v celotnem arhipelagu veljajo za najlepše. Poti, ki poteka iz Klaksvika do vrha Klakkurja, so domačini dali ime Ástarbreytin, kar pomeni pot ljubezni, zato po njej še posebno radi hodijo zaljubljeni pari. To je menda tudi edini hrib, na katerem pozimi lahko smučajo.

Do Halsurja, razgledišča na sedlu, nad katerim se dvigata gori Halgafelli in Klakkur, vodi makadamska cesta, ki je bila ob našem obisku zaradi padavin precej uničena in primerna le za terenska vozila. Ob ribniku sledimo lepi in zložni planinski poti, ki pa kmalu izgine na starih šotnih poljih, v katerih od vsepovsod

Na Klakkur po "poti ljubezni", vrh je skrajno desno.

Foto Olga Kolenc

*Pogled na bližnji
otok Kunoy s
Klakkurja
Foto Olga Kolenc*

mezita voda in blato. Ob vznožju s travo poraslega vrha, ki je iz mesta viden le kot podaljšek grebena, nas je pričakala blatna, jarku podobna steza. Vodi strmo navzgor; dež pa na njej stalno izpira prst. Na mehkejši podlagi so v zemljo nadelane tudi stopinje in tako vsak po svoje išče najboljše prehode.

Veter in dež sta nam prizanesla, skozi oblake je občasno pokukalo sonce. Razgledi, ki smo jim bili priča, so presegli naša pričakovanja. Vrh Klakkurja se podaljša v greben; pod nami je na izjemni lokaciji umeščeno ribiško mesto Klaksvik, najbližji otok Kunoy pa nam s svojo obliko daje vtis, da ni s tega planeta. Pogled nam seže do otokov Kalsoy, Esturoy in Borðoy. Piramidasti, s svežo zeleno travo porasli vrhovi, ki se dvigajo iz oceana, nam ustvarjajo pridih nezemeljske pokrajine.

Pohod do svetilnika Kallur Lighthouse

Z otoka Borðoy smo se s trajektom zapeljali na otok Kalsoy, ki mu pravijo tudi "moški otok". Na ozkem in podolgovatem otoku smo našli kar trinajst vrhov. Naš cilj je bil pohod do ene izmed največjih atrakcij na Ferskih otokih, do zgodovinskega svetilnika Kallur. Leta 1927 zgrajen svetilnik, zaveznik pomorščakov, stoji na izpostavljeni konici otoka in še vedno deluje. Ponosno kljubuje brutalnim vremenskim razmeram in nas vrača v preteklost. Čeprav spada med najlepše in glavne znamenitosti, pohodnike privablja predvsem lokacija, na kateri stoji. Je pa dejstvo, da je veličasten pogled na 200 metrov visoke navpične bazaltne stene v celoti viden šele z morja ali iz zraka.

Sledila je slikovita vožnja, ki je potekala skozi štiri enopasovne predore, najsevernejši med njimi je dolg več kot dva kilometra. Ker potekajo po ravnem, že na daleč vidimo nasproti vozeče vozilo, ki se mu na manjših razširitvah lahko umaknemo. Prispeli smo v zadnjo vas Trøllanes, ki je izhodišče za Kallur.

V zaselku, ki šteje samo še 20 prebivalcev, nas je pred majhnim lokalom že čakala gospa, ki ji je vsak izmed nas za uporabo poti s kartico poravnal okoli 28 evrov pristojbine. Vreme je bilo sicer oblačno, a na srečo tudi tokrat brez vetra in dežja. Ovčje steze, po katerih smo se dvigali, je prekrivalo črno blato in bog ne daj, da nam bi zdrsnilo. Iskali smo prehode in kmalu prešli krajšo strmino nad vasjo, ki zakriva razglede.

Pred nami se je odprl pogled na obsežen pašnik, na izstopajoči točki v grebenu pa smo opazili svetilnik. Čeprav se tukaj nimamo kje izgubiti, nam pot kažejo modri leseni količki, zabiti v zemljo. Pod vzporednimi ovčjimi stezami v zgornjem delu poteka s travo porasla potka, kjer se lahko izognemo blatni. Prihod na greben nam je razširil obzorje. Proti zahodu smo videli otoka Eysturoy in Streymoy ter skalni formaciji Risin in Kellingin, velikana in čarovnico, ki sta po neuspešni kraji arhipelaga, v želji, da bi ga pripojila k Islandiji, zjutraj izčrpana okamenela. Videli smo tudi velik slap, ki pada v ocean.

Ta znamenita točka poleg ljubiteljev narave in pohodništva privablja tudi različne strokovnjake, v zimskem času pa je idealna za opazovanje severnega sija. Severna in zahodna obala sta pomembno območje za morske ptice, kot so njorke, evropski vihariki in črne morske ptice. Ker je jeseni 2019 na tem območju potekalo snemanje filma *Ni čas za smrt* (No Time To Die), smo se povzpeli še do nagrobnika Jamesa Bonda, narejenega iz ferskega bazalta, ki je na bližnji vzpetini. Postavili so ga domačini in je mojstrsko delo priznanega kamnoseka iz vasi Skopun.

Otok Mykines, daleč stran od sveta

Če bi radi nekam daleč stran od tega sveta, je Mykines, najzahodnejši otok Ferskih otokov, prava izbira. Zaradi ekstremnega vremena, ki se razlikuje od ostalih otokov v arhipelagu, je bil pred vzpostavitvijo helikop-

terske službe dolga zimska obdobja povsem izoliran in odrezan od najbližjega otoka Vagar. Po podatkih na spletu je za burno vremensko dogajanje z nenadnimi dvigi visokih valov težko najti razlago, vsekakor pa je glavni dejavnik vreme na severnem Atlantiku.

Glede na ugodno vremensko napoved smo spremeni-
nili načrt in se z ladjo nemudoma odpravili na otok. Da sem zaradi zibanja na valovih lahko posnela nekaj fotografij, sem se na premcu ladje umestila med dve veliki boji. Pluli smo mimo Drangarnirja, najbolj znanega morskega niza, ki v prevodu pomeni morski skladi. Najzanimivejši z imenom Stori Drangur ali velika morska kopica ima 70 metrov visok lok, ki se drzno dviga navpično iz morja. Sledi mu Litli Drangur ali majhna morska kopica, v ozadju je z navpičnimi stenami in ostrim zobovjem strašljivo lep otok Tindholmur.

V spokojni vasi Mykines, edini na otoku in brez avtomobilov, trenutno stalno živi samo še osem ljudi. Pričakal nas je lokalni vodnik; najem vodnika, ki sodeluje z lastniki zemljišč, je obvezen, pohodniška pristojbina pa znaša 400 danskih kron ali dobrih 53 evrov. Neto izkupiček namenjajo razvoju lokalne skupnosti in otoka, za zaščito okolja ter urejanje poti. Zaradi vse večjega navala obiskovalcev z vsega sveta so obisk omejili in sprejeli še druge naravovarstvene ukrepe. Otok, to malo svetišče, ki je na celotnem otočju najbolj ranljivo, pripada območju posebnega varstva mokrišč.

Naš cilj je bil vzpon na klife oziroma na razgledno točko Oli Rami, kjer je zbirališče največjih kolonij njork na Ferskih otokih in številnih drugih morskih ter kopenskih ptic. Povzpeli smo se čez s travo poraslo pobočje do grebena, kjer stoji na daleč vidno spominsko obeležje. Postavljeno je v spomin 37 lokalnim moškim, ki so ali zdrsnili s prepadnih klifov, ali so življenje izgubili v morju. Nedaleč stran se dviga stožčasta vzpetina Oli Rami, nanjo pa vodijo od daleč vidne vzporedne blatne steze. Hoja izven le teh ni dovoljena, saj stopamo tik mimo gnezdišč njork oziroma lukenj, ki jih imajo skopane v tleh.

Ob pogledu na male rdeče obarvane kljunčke, ki jih veže večna zvestoba do groba, srce zaigra. Z vrha seže pogled na senčno prepadno steno, kjer se kot bele kepe zbirajo jate ptic, in na rt, na katerem se dviga svetilnik. S pohodom smo nadaljevali nad veličastnimi klifi in se po triurni krožni poti spustili v vas.

Jezero Sørvagsvatn/Leitisvatn in Trælanipa – Skala sužnjeu

Je na otoku Vagar, izhodišče zanj pa je na obrobju mesta Miðvagur. Za pohod do tega najspektakularnejšega in hkrati najosupljivejšega kraja v celotnem arhipelagu smo si vzeli tri ure časa. Soočenje z geološkim čudom nas je popeljalo v nadrealistični svet, v katerem se prepletajo osupljiva lepota narave, zgodovina in bogata mitologija. Po plačilu pristojbine, ki je tudi tukaj namenjena vzdrževanju poti in omejitvam

Slap Fossá pada v dveh delih in je najvišji slap na Ferskih otokih
Foto Olga Kolenc

vpliva na okolje, smo sledili stezi, ki zložno poteka nad največjim jezerom na otoku s kar tremi imeni: Sörvagsvatn / Leitisvatn ali jezero nad oceanom.

Gola vzvalovana pokrajina je s tega zornega kota spojna in mirna, nič ne kaže, kje se skriva ta svetovno znani naravni čudež. Na starih šotnih poljih so se pasle posamezne ovce; ker nimajo naravnih sovražnikov, niso razvile nagona za združevanje v trope. Tudi to pot mestoma prekriva globoko mastno blato, zato med krmarjenjem sem in tja palice niso odveč. Na levi strani smo kmalu dosegli rob klifa s pogledom na znamenito Trælanipa ali Slave Cliff – Skalo sužnjev, mračen simbol preteklosti. Pogled na pravokotno, 142 metrov visoko skalno pečino, ki se dviga iz morja, nam s svojo robustno lepoto vzame dih. Po zgodovinskem izročilu in v legendah so Vikingi s te skale v morje metali neposlušne in za delo odslužene sužnje. Sledili smo poti nad jezerom, ki ga tik pred izlitjem v ocean zameji skalna pregrada. S strahospoštovanjem sem s pogledom drsela po mirni gladini, ujeti v kotanjo. Zlobni vodni duhovi se brez predaha pretakajo po vodnih žilah in na vsakem koraku preživijo na nas. Med njimi je še posebno nevaren konj Nix, ki nas z vleče v globine. Voda, ki presega rob, ustvari slikovit slap Bøsdalafossur, ki čez kaskade pada v morje. Slap hrumi in se peni, pogled na klife kot nepremagljivi ščit pa presega resničnost.

Čez razbito skalovje smo se povzpeli na vrh Trælanipa – Skalo sužnjev. Priča smo nenavadni optični iluziji – jezero namreč "lebdi" nad oceanom. Po podatkih, ki jih najdemo na spletni strani <https://faroeislands.org.uk/sorvagsvatn>, iluzijo povzročajo različni dejavniki, kot so višina jezera, strme pečine, slap Bøsdalafossur in iz določenih točk naš vidni kot.

*Vzpon na
znamenito
Trælanipa ali
Slave Cliff – Skalna
stena sužnjev
Foto Olga Kolenc*

Njorka ali puffin na otoku Mykines

Foto Olga Kolenc

Tudi razgledi v obratni smeri, na Atlantski ocean in zahodne dele arhipelaga, so veličastni. Čas je izgubljal namembnost; nekje daleč pod nami je v tišino posegala le pesem valov, ki brez postanka potujejo čez ocean in se razbijajo ob robustnih pečinah.

Pot nas je vodila tudi mimo najatraktivnejših slapov, kot so Mulafoossur in najvišjih slapov Ferskih otokih – slapov Fossa. V odročni vasici Saksun na otoku Streymoy smo se spustili do jezera in ob oseki pot nadaljevali skozi osupljivo lepo laguno, ki jo je ustvarilo davno hudo neurje, vse do Atlantskega oceana.

Naš pobeg v drugačnost se je prehitro iztekkel, z globoko hvaležnostjo za videno in doživeto brskam po fotografijah in se hranim s spomini.

Windischscharte, 2717 m

Skupina
Goldberg

Vzpon na Windischscharte poteka po široki zložni dolini z imenitnimi razgledi na okoliške vrhove. Na poti naletimo na izrazito skalno tvorbo, imenovano Zahltisch. Na tem mestu so, kot pove njeno ime, plačevali zlatokope za njihovo garanje.

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk
Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček
Višinska razlika: 1087 m
Izhodišče: Dolina Zirknitz, parkirišče, 1750 m. Avtocestno povezavo

Ljubljana–predor Karavanke–Beljak–Spittal zapustimo na izvozu za Lienz. Po dolini reke Drave se peljemo proti Lienzu in 4 km pred njim na krožišču zavijemo desno proti dolini Mölltal (oznaka). Skozi Winklern in severneje Mörttschach se pripeljemo v Döllach. Za hotelom Post poiščemo cestico, ki pelje v Zirknitzal, pri čemer so nam v pomoč smerne tablice. Od zadnjih hiš v zaselku Zirknitz je še pribl. 3 km vožnje po dnu doline. V razcepu med Grosses in Kleines Zirknitzal zavijemo levo in dosežemo označen parkirni prostor. WGS84: N 47,005362°, E 12,944483°

Čas vzpona: 3.30 h

Sezona: Od marca do aprila

Vodnik: Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Edizioni Versante Sud, 2019.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzekgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Bernt, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča se po kolovozu spustimo malce navzdol in nato vzpnemo do planine Schrällkaser. Tu

Vzpon na Windischscharte vodi po dnu osenčene doline. Foto Tanja Jankovič

Sandkopf, 3090 m

Skupina
Goldberg

Tukaj opisani pristop je prava mala poslastica s skrivnostnim preходом v spodnjem delu. V pozni pomladi bomo smučali po prvovrstnem in praviloma nedotaknjemem prostranstvu najboljšega firna. Tudi zadnji zahtevni prehod nazaj od planine Trögeralm do izhodišča nam ne bo pokvaril veselja ob zares imenitni turi.

Zahtevnost: Zahteven turni smuk
Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček
Višinska razlika: Pribl. 1340 m
Izhodišče: Dolina Zirknitz, parkirišče, 1750 m. Avtocestno povezavo Ljubljana–predor Karavanke–Beljak–Spittal zapustimo na izvozu za Lienz. Po dolini reke Drave se peljemo proti Lienzu

in 4 km pred njim na krožišču zavijemo desno proti dolini Mölltal (oznaka). Skozi Winklern in severneje Mörttschach se pripeljemo v Döllach. Za hotelom Post poiščemo cestico, ki pelje v Zirknitzal, pri čemer so nam v pomoč smerne tablice. Od zadnjih hiš v zaselku Zirknitz je še pribl. 3 km vožnje po dnu doline. V razcepu med Grosses in Kleines Zirknitzal zavijemo levo in dosežemo označen parkirni prostor. WGS84: N 47,005362°, E 12,944483°

Čas vzpona: 4 h

Sezona: Od marca do aprila

Zemljevid: Mölltal-Kreuzekgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Bernt, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča se po kolovozu spustimo malce navzdol in nato vzpnemo do planine Schrällkaser. Tu je znamenje nad cesto, malo višje pa lične kočice. Na tem mestu smo pozorni na orientacijo. Ne prekoračimo mostička s smerno tablico za Grosses Zirknitzal, temveč nadaljujemo po orografsko desnem bregu potoka.

Prostrana vzhodna pobočja Sandkopfa Foto Tanja Jankovič

Windischscharte, 2717 m

Skupina
Goldberg

je znamenje nad cesto, malo višje nad njim pa lične kočice. Na tem mestu smo pozorni na orientacijo. Prekoračimo mostiček s smerno tablico za Grosses Zirknitztal oz. Zaltisch in se zložno vzpenjamo po markirani poti, ki vodi skozi redki gozd ob potoku navzgor. Na nadmorski višini 2000 m dosežemo izravnavo z brvjo, ki vodi zopet na drugo stran potoka

(tura na Roter Mann). Brvi ne prečimo, temveč nadaljujemo naprej po zložnem terenu, zdaj že nad gozdno mejo. Kmalu dosežemo neizgledljivo skalno ploščo, Zahltisch (pribl. 2100 m). Ob branju zanimive informacijske table je trenutek primeren za prvi počitek, saj nas čaka še dolga dolina, ki je z vseh strani zaprta z mogočnimi tritisočaki. Naš cilj je najlažji prehod, to

je škrbina, ki jo vidimo čisto na koncu doline. Na samo škrbino se vzpenemo po zaključnem malce strmejšem odseku. Komur že tako precej dolga tura ne bo zadoščala, jo lahko čez ledenik Goldbergkees podaljša še na Hoher Sonnblick.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

Tomaž Hrovat

Sandkopf, 3090 m

Skupina
Goldberg

Zdaj kmalu sledi ključni del ture, saj moramo v naslednjih 500 m oceniti, kje bomo našli prehod v "višje nadstropje" na naši levi. Vzpenjajoč se po strmih brezpotjih imamo za vodilo tovarno žičnico, ki vodi na planino Grosse Trögeralm. Ko dosežemo gozdno mejo, se giblamo sprva po grapasti dolinici, ki pa se kmalu razširi v široka

nedotaknjena pobočja. Na naši desni je zdaj ves čas skalnati greben, imenovan Brettwand. Nadaljujemo bolj ali manj naravnost navzgor in na višini pribl. 2800 m dosežemo jugozahodni greben Sandkopfa. Tukaj se priključimo "običajnemu" turnemu smuku, ki pripelje iz Apriacha. Do vrha nas končno loči še širok in lepo smučljiv gorski hrbet.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

V pozni pomladi bomo tu smučali po prvovrstnem in praviloma nedotaknjem prostanstvu najboljšega firna. Tudi zadnji zahtevni prehod nazaj od planine Trögeralm do izhodišča nam ne bo pokvaril veselja ob zares imenitni turi.

Tomaž Hrovat

Sandfeldkopf, 2920 m

Skupina
Goldberg

"Običajni" turni smuk na Sandfeldkopf z gigantskimi dimenzijami vodi iz doline Innerfragant, naš zahodni pristop pa je prihranjen za zelo izurjene turne smučarje.

Zahtevnost: Zelo zahteven turni smuk. Pazljivi moramo biti na morebitna trda in poledenela mesta – nevarnost zdrsa zaradi strmih in izpostavljenih mest.

Biti moramo ustrezno fizično in tehnično pripravljeni.

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček, dereze in cepin

Višinska razlika: 1319 m

Izhodišče: Dolina Zirknitz, parkirišče na razcepu poti v dolini Grosses in Kleines Zirknitztal, 1600 m. Avtocestno povezavo Ljubljana–predor Karavanke–Beljak–Spittal zapustimo na izvozu za Lienz. Po dolini reke Drave se peljemo proti Lienzu in 4 km pred njim na krožišču zavijemo desno proti dolini Mölltal (oznaka). Skozi Winklern in severneje Mörttschach se pripeljemo v Döllach. Za hotelom Post poiščemo cestico, ki pelje v Zirknitztal, pri čemer so nam v pomoč smerne tablice. Od zadnjih hiš v zaselku Zirknitz je še pribl. 3 km vožnje po dnu doline. V razcepu med Grosses in Kleines Zirknitztal smo običajno primorani parkirati zaradi cestne zapornice. (Če je ta odprta, je mogoče podaljšati do elektrarne, 1770 m.)

WGS84: N 46,999357°, E 12,944962°

Zahodna pobočja Sandfeldkopfa Foto Tanja Jankovič

Moharkreuz, 2448 m

Skupina
Goldberg

V dolini Zirknitz ni nobenega prav zares preprostega in prijaznega turnega smuka, zato dodajamo nenavaden pristop na Moharkreuz.

Zahtevnost: Nezahteven turni smuk

Oprema: Običajna oprema za turno smučanje, plazovni trojček

Višinska razlika: Pribl. 863 m

Izhodišče: Zaselek Allas, 1585 m. Avtocestno povezavo Ljubljana–predor Karavanke–Beljak–Spittal zapustimo

na izvozu za Lienz. Po dolini reke Drave se peljemo proti Lienzu in 4 km pred njim na krožišču zavijemo desno proti dolini Mölltal (oznaka). Skozi Winklern in severneje Mörttschach se peljemo proti Döllachu. V zaselku Mitteldorf, Döllachom in Sagritzem ujamemo ozko cesto proti višje ležečemu raztresenemu zaselku Göritz. Orientir v Mitteldorfu je vaška smučarska vlečnica – če se bomo peljali nad njeno zgornjo postajo, smo na pravi poti. Ozka in asfaltirana cesta se nad Göritzem spremeni v dober in pluzen makadam, ki pretežno po plastnici pelje južno proti zaselku Allas. Cesta navzgor je zaprta z zapornico (pri parkiranju pazimo, da ne zapremo dostopa do spodaj ležeče kmetije).

WGS84: N 46,956292°, E 12,916976°

Čas vzpona: 3 h

Sezona: Od decembra do marca

Zemljevid: Mölltal-Kreuzekgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Bernt, 1:50.000

Osamljene smučine z Moharkreuza Foto Tanja Jankovič

Sandfeldkopf, 2920 m

Skupina
Goldberg

PLANINSKI VESTNIK | Marec 2025

Čas vzpona: 4 h

Sezona: Od marca do začetka maja

Vodnik: Robert Zink: *Skialpinismus in den Hohen Tauern Süd*. Edizioni Versante Sud, 2019.

Zemljevid: Mölltal-Kreuzekgruppe-Drautal, WK 225, Freytag & Bernt, 1:50.000

Vzpon: Od zapornice sledimo cesti, ki

se od elektrarne dalje dviga ves čas po orografsko levi strani potoka. (V spodnjem delu po dostopni cesti si navadno lahko uberemo bližnjice.) Na višini pribl. 2100 m se svet izravna in tu dosežemo manjšo kočo. Pri koči se obrnemo desno, najprej strmeje in zopet položneje ter celo malce navzdol v večjo kotanjo naravnost v

vpadnici Sandfeldkopfa. Zaženemo se v prvo strmo stopnjo, ki ji kmalu sledi še druga z ožjim žlebastim preходом pod značilno skalo. To ključno mesto premagamo s smučmi na nahrbtniku. Končno nas čaka še zaključno široko strmo pobočje do vrha Sandfeldkopfa.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

Tomaž Hrovat

Moharkreuz, 2448 m

Skupina
Goldberg

PLANINSKI VESTNIK | Marec 2025

Vzpon: Po gozdni cesti mimo zapornice se vzpenjamo v štirih dolgih okljukih skozi smrekov gozd in dosežemo razgleden pomol, imenovan Albitzen, na katerem leži pozimi zaprto gostišče Alpenblick, 2047 m. Nedaleč od ličnega gostišča je fotogenična kapela z razgledom na vršace skupine Schober na drugi strani doline.

Od Albitzna nam ostane še 400 višinskih metrov do vršnega križa, ki ga že vidimo nad seboj. Pri zaključnem vzponu sproti ubiramo najlažje prehode, pri čemer pa se ves čas držimo jugovzhodnega grebena, kar nam zagotavlja relativno varnost pred snežnimi plazovi.

Spust: Spust poteka po smeri vzpona.

(Če nam snežne razmere dovoljujejo, lahko pri spustu uberemo varianto z vrha po odprtem vzhodnem pobočju. Paziti moramo le, da ne pridemo prenizko, saj je Albitzen obvezna končna točka povratka. Za zaključek razgledne ture nam ostane še udoben spust po gozdni cesti do izhodišča.)

Tomaž Hrovat

Beloglavček ali strašanski nočni duh

O, kako čudovito je tu, že tretjič tako glasno vrisne gospodična, da se Dixie prebudi in, čeprav še vsa zaspana, z zadnjega sedeža avtomobila vendarle dvigne svoj smrček in odpre krmežljave oči. »Le kaj te tako vznemirja, da me moraš zbuditi?« se čudi med pretegovanjem. Čeprav zdaj že sedi, skozi avtomobilsko steklo ne zagleda nič posebnega. Razgleduje se na vse strani, opreza in kaj vidi?

Prav nič vznemirljivega! Okoli nje se sicer res širi neznana pokrajina v zelenem. Le kje sva se znašli, se vpraša in še bolj razpre smrček, da bi vanj ujela čim več vonjav, po katerih bi morebiti prepoznala, kje sta. Ampak smrček ostaja brez zaznav, saj se vanj ujame samo velik prazen nič. Nobenega vonja po divjini ali civilizaciji – recimo po divjadi ali vsaj po sveže kuhani kokošji juhici. Kaj je torej tako čudovitega v tem svetu, kamor sta z avtom sopihali več kot dve uri? Nagrbanči čelo in se s tako pasjo vdanostjo zavrta v skrbničine oči, da jo ta, vsa očarana, nežno poboža po glavi.

»Ljuba moja prijateljica, tako sem srečna, da sva končno tu, v Breginjskem kotu. Ali veš, da sva zdaj na enem od skrajnih robov naše lepe domovine? Poglej vas, ki se riše pred nama. To je Robidičče, ki so ga vsi zapustili. Edini se bova sprehajali po zaraščenih stezah med porušeni zidovi nekdanjih hiš. To bo tako zelo romantično,« besediči, oblečena v trenerko, in že se previdno izogiba kamenju pod nogami.

»Res, super romantično! Nikjer nobenega človeka, še manj kakega mojega sorodnika. Hov hov, a je kje kdo?« zalaja psička. Ne mine dolgo, ko zastrže z ušesi, saj se je vanje že za prvim vogalom ujelo glasno vprašanje: »Hov hov, kdo pa si ti?«

Dixie dobi družbo

Še preden ji uspe odgovoriti, se znajde iz oči v oči s postavnim nemškim ovčarjem v temno rjavem kožuhu.

»Hov hov. Ti pa res ne poznaš bontona. Fant si, jaz pa punca, zato se prvi predstavi ti!« ga pouči o lepi navadi.

»Se opravičujem. Tako dolgo že nisem srečal žive pasje duše, da sem pozabil vse manire. Rexov pasji sin Rex mlajši sem, Lojzetov prijatelj in čuvaj, vama na voljo! Sama sva tu že kar nekaj let in imenitno, da sta se pojavili vidve. Le še redkokdaj kdo zavije sem. Veš, le duhovi se včasih sprehajajo med napol podrtimi bajtami nekdanje vasi.«

»Duhovi?« ne more verjeti pitbulka.

»Ja, vsako noč zavijajo in tulijo po nekdanjih stezah, med razrahljanimi zidovi in skozi drevesne krošnje, da sploh ne morem zaspati. Še posebno ob polni luni je strašansko strašljivo in napeto. Moj oče, še nežnejša duša kot jaz, se je pred leti za vedno odselil, ker ni več zmožni nenehnega prisluškovanja in preganjanja sivih senc, ki se pojavijo okoli polnoči. Tudi mene je pogosto strah, a sem vseeno ostal. Nisem mogel pustiti Janeza, veš! Star je že in osamljen. Gotovo bi mu počilo srce, če bi ga še jaz zapustil!«

Dixie je mirno poslušala Rexov monolog in si mislila svoje. Prvič v življenju je srečala največjo pasjo mevžo na svetu. Ki pa je imela skoraj tako veliko zlato pasje srce kot ona, ki tudi nikoli in nikdar ne bi zapustila svoje gospodične. Zato ji je godilo, da sta se spoznala. Gospodična je tiho stala ob strani in opazovala Dixie, ki je enkrat za spremembo molčala in samo poslušala prijazno lajanje neznanega psa. Ni se ji zdel nevaren, zato ga je gospodična previdno pobožala, ošinila svojo psičko in jo rahlo povlekla za povodec. Prav zlagoma sta se odpravili za nosom. Gospodična se je očitno uštela v prepričanju, da v vasi nihče ne živi. Po srečanju s psom sta namreč opazili bel dim iz

bližnjega dimnika. Za povrhu pa je sredi kraja očitno stalo tudi gostišče, ki je obetalo obed, saj je daleč naokoli božansko dišalo po goveji juhi, pečenki in praženem krompirju. Dixie je komaj požirala debelo slino, ki se ji je začela nabirati v gobčku. K sreči se je tudi gospodična zapletla v skušnjava z vonjavami, ki so v njej prebudile tek, saj je zavila na dvorišče in se brž usedla za pogrnjeno mizo. Ni minilo dolgo, ko sta se izdatno pokrepčali obe.

Dan se je prevešal v noč. Ravno prav utrujeni gospodični se kar na lepem ni ljubilo niti do njene hiške v Zadnji dolini pod Triglavom. Stari gostilničar Janez jima ni mogel ponuditi nobene sobe, je pa popotnicama z veseljem dovolil prespati v seniku na drugi strani vasi. Gospodična je čez sveže posušeno dišeče seno poveznila ponjavo in se udobno ugnezdila v naravno ležišče pod seboj.

»O, kako imenitno diši. Veš, ko sem bila majhna deklica, smo večkrat prespali v senu. Čeprav me je naslednje jutro vse srbelo, mi je bilo neznansko všeč. Očka je pripovedoval stare zgodbe, ki so me zazibale v sanje, zjutraj pa sem se zbudila kot prerojena. Pravijo, da je seno zdravilno, in upam, da bo tudi nama koristilo,« je gospodična med klepetanjem že tonila v spanec. Dixie pa ni bila zaspana. Vzne-mirjala jo je svetla, okrogla luna, ki se je risala na temnem nebu in s svojo nežno svetlobo božala pokrajino pod seboj. Stari zvonik se je svetil v medli svetlobi, ko je zvon v njem začel biti polnoč. O, mogoče se bo pa zdaj končno le prikazal kak duh, si je pomela tačke pitbulka, znana po svoji neustrašnosti. Že več ur je ne-uspešno prežala nanj, vlekla na ušesa in imela široko odprte oči. Vse naokrog pa je vladala ena sama, čisto navadna nočna tišina.

Nočni potep

Naveličana čakanja se je iz mehkega sena izvlekla na plano prav v hipu, ko je pred njo hušknila ogromna senca. Dixie se je stresla in naježila dlako. Pa tudi čisto mičkeno ustrašila se je.

»Hov, nič se ne boj, saj sem samo jaz, Rex mlajši. Greš z mano na nočno pohajanje?« se je oglasil ovčar, ki se je znašel pred njo. Seveda je šla. Prečkala sta več poti, se ustavila ob razpelu na robu črnega gozda, prisluškovala bližnji reki in sedla, da bi skupaj dočkala robidiščne duhove. Sedela sta tam, napol dremala in mežikala v polno luno na jasnem nebu. Potem pa se je kar od nekod prikazal gost temen oblak, zakril mesec in vse pod seboj zagrnil v črnino.

»Šuuu, šuuuu, šuuu,« se je nenadoma zaslišal predirljiv glas visoko v zraku. Psa sta se nelagodno spogledala in se brž stisnila skupaj. Rex je drgetal, tudi Dixie ni bilo nič kaj prijetno, a je ostala dovolj pogumna, da je svoj pogled usmerila navzgor. Nad njima je frfotalo nekaj ogromnega, svetlega in še najbolj podobnega duhu. Vsaj tako se je zdelo psički, ki duha itak še nikoli ni videla. Duhu podobno bitje je nenehno prhutalo in izpuščalo neprijetne glasove.

»Šuuuu, šuuuu, kdo je zdaj tuuuu?« je jezno vprašalo. Prestrašenca sta se stisnila k tlom in obnemela od nelagodja.

»Nu, nu, šuuu, šuuu, menda se nista mene ustrašila, ha ha ...« se jima je rogal duhu podoben stvor in še naprej krilil po zraku.

»Hu hu, tudi jaz sem tu, tudi jaz sem tu,« je tedaj skozi noč zarezal še en neprijeten glas.

»Kdo je zdaj tu. Tutu, tutu ...« je odmevalo od vaških zidov, da sta se pitbulka in ovčar še bolj stisnila drug k drugemu. Njemu so začeli šklepetati zobje v čeljusti, ona pa je potegnila ušesa nazaj in se postavila v čuvajsko pozo.

»Hov hov, jaz in moj tovariš sva tu,« je neustrašno zalajala v noč. »Jaz, pitbulka Dixie, z morja doma, in domačin Rex mlajši. Ti pa si najbrž robidiščni duhec?«

»Huhuhuhu, to je pa res smešno. Kakšen duhec neki. Jaz sem sova uharica Cica. Prišla sem obiskat Beloglavčka. Upam, da si je končno le opomogel,« jima je zaupala ptica, ki ni bila duh. Dixie in Rex bi skoraj omedlela od strahu, ko se je znašla pred njima.

»Kaj pa je z vama? Ali sta psa čuvaja ali psička iz torbice,« se je ob smešnem hukanju pošalila sova in ju s svojim ostrim pogledom skenirala od glave do tac.

Duh se razkrije

»Če si ti res sova, kdo je pa on?« sta vprašala istočasno in izvedela, da nad njima ne prhuta robidiščni duh, ampak mladi beloglavi orel. Orel? Ja, orell Po obisku svojega strica v Sovatni sredi Pravljčarije se je orlič, ki ga je v hribih zelo zeblo v njegov s puhom porasli vrat, vračal na Cres, kjer sta ga v toplem gnezdu že nestrpno čakala starša. Letel je nad Matajurjem, ko je pod seboj zagledal debelo miš. Ravno je sopihala po travniku, posutem s skalovjem, ko se je Beloglavček neslišno spustil nad njo, da bi si jo privoščil za malico. A ker je bil še mlad in nezkušen, je ob pristanku tako nerodno zadel ob skalo, da si je poškodoval perut. In še njegovi nesojeni malici je uspelo pobegniti. Smola pa taka! O, kako ga je bolelo in kako lačen je bil.

Če mu takrat ne bi priskočila na pomoč Cica, bi skoraj zagotovo poginil, tako pa je bil po mesecu in pol spet čil in zdrav.

Vsaj tako se je zazdelo Dixie in Rexu, ko sta si končno lahko ogledala tudi Beloglavčka, saj se je spustil na tla. Dotlej nerešljiva uganka, povezana z robidiščnimi duhovi, je bila torej razkrita, zato sta si končno lahko oddahnila oba. Prav prijazno sta se poslovila od orla in sove ter odrepkala dalje. Pod njima se je zrcalila reka, in ko sta naposled zabredla vanjo, da bi se malo osvežila, je mestna obiskovalka izvedela, da se reka imenuje Nadiža in da je celo zdravilna.

»Kaj pa zdravi?«

»Menda rane vseh vrst, vsaj tako pravijo ljudje. Ko so se tod pred stoletji potikali Napoleonomi vojaki, ki so zgradili tudi kamniti most pred nama, so se ranjenci potapljali vanjo in baje prav hitro ozdraveli. K sreči meni še nikoli ni bilo treba preizkusiti njene zdravilnosti,« ji je razlagal ovčar, ki je že čisto pozabil na svoje nočne strahove.

»Glej glej, saj to si ti, Beloglavček, ali ne!?« je Dixie odgovorila ptico, ki je v njuni bližini v Nadižo namakala svojo perut. Seveda je bil

Rex je drgetal, tudi Dixie ni bilo nič kaj prijetno, a je ostala dovolj pogumna, da je svoj pogled usmerila navzgor. Nad njima je frfotalo nekaj ogromnega, svetlega in še najbolj podobnega duhu. Vsaj tako se je zdelo psički, ki duha itak še nikoli ni videla.

Ilustracija Jernej Myint

prav on, kajti tudi njemu je reka pomagala do zdravja. Previdno se je skobacal iz vode, se zahvalil reki, potem pa razpel mogočni krili, v zraku zakrožil v pozdrav in odletel svoji orlji družini naproti. V tistem sta se Dixie in Rex še enkrat spogledala in oba pomislila na strah, ki ima velikanske oči. Ki je okrog in okrog votel in ga v sredini sploh ni.

Začenjalo se je daniti. V jutranje tančice odeti Kobariški Stol se je že dvigal iz zore. Karnijske Alpe so osvetlili prvi sončni žarki, ko sta se pasja pustolovca odpravila nazaj proti Robidišču. Dixie je že močno pogrešala svojo gospodično, Rexu pa se je zelo mudilo k Janezu, ki je vedno vstajal navsezgodaj, da je nahranil svoje prašiče in kokoši. Vsak zase sta premlevala, kar sta doživela skupaj, in upala, da se še kdaj srečata. ●

Stanko Mihev in
Ida Oderlap Kranjc¹

Prvi impresivni
pogledi na skalne
vrhove pogorja
Prokletij
Foto Stanko Mihev

Popotovanje *penzionistov*

Po "ravninah" Črne gore

Počasi sem se zavedal, da se bo čez tri leta, leta 2024, tudi zame končalo dolgo obdobje. Obdobje, ko hodiš na delo in doprinašaš sebi ter družbi, da lahko deluje. V možganih se mi je ustvarjala barvna slika, kako bom po koncu delovnih let v obdobju brezmejnega časa šel na kakšno posebno popotovanje. "Malo bolj na trdo", kot nekoč, ko sem bil še mlad ...

Pritegnil me je časopisni prispevek o planini Sinjavine (Sinjajevina), ki me je očarala s svojo lepoto in prostranostjo. Vtisnila se mi je v spomin in vedno pogostejše sem se "spotikal" ob podatke, ki so kar prihajali in prihajali od bog ve kod, kot da bi jih privlačil s svojimi mislimi. Našel sem prispevek o tem, da želi vojaška organizacija NATO Sinjavino uporabiti kot poligon za izvajanje svojih vojaških manevrov. Domačini, planinci in drugi ljubitelji narave so se uprli in organizirali zaščitne akcije. S tabori in prisotnostjo na visoki planoti so prepričevali vlado Črne gore, da NATU prepreči uničiti prekrasno pokrajino. Veseli me, da so začeli Črnogorci varovati svojo prečudovito naravo. Lepote planine Sinjavina in želja po tistem prvin-skem popotovanju so odločile, kako bom zaključil svoje delovno obdobje: s podobno mislečimi prijatelji bom prepešal Črno goro od zahodne državne meje (Durmitor) do kosovske meje. Vsekakor lep zalogaj.

Moje vodilo je bilo iskanje optimalnih prehodov čez planinske masive s čim manjšimi višinskimi razlikami. Najstniško razposajeni in po svoji spontanosti prepoznavni prijatelj Manjana se mi je navdušen pridružil in na pot povabil še svojega prijatelja z besedami: "Pojdi z nami v Črno goro, hodili bomo po ravnini in spali bomo v kočah." Ni čudno, da ni niti dobro razmislil, ampak samo navdušeno pritrdil, da gre z nami. Sam pri sebi pa sem se hihital: "Lepo prosim, hoditi po ravninah v Črni gori!?"

Z večino običajnih stvari, ki so del vsakdana (hrana, voda, prenočišča ...) se med načrtovanjem nisem ubadal, ker iz svojega delovanja v gorah vem, da če imaš že med pripravo preveč težav, se zgodi, da tura odpade. Vse težave moramo spraviti v dovolj velik nahrbtnik in iti na pot. Upal sem samo, da bo ta imel manj kot dvajset kilogramov ...

Osemnajstega maja 2024 smo se na Ravnah na Koroškem v zgodnjih urah, ko sonce niti približno še ni začelo vzhajati, trije usedli v hladen kombi in do Ljubljane se je v njem nabralo vseh sedem udeležencev popotovanja. Bliže smo bili izhodišču, bolj smo bili vznemirjeni. Pokrajina okrog mesta Foča v Bosni in Hercegovini je postajala divja. Ozke doline s strmimi

¹ Avtor uvodnega in zaključnega dela je Stanko Mihev, osrednjega pa Ida Oderlap Kranjc. Bralcu tega zagotovo ne bo težko razbrati iz besedila.

previsnimi stenami in z akumulacijskimi jezери za hidroelektrarne so nas navdajale z občudovanjem. Po ozki cesti, vklesani v skale, smo se skozi zaporedne temne predore dvigali na travnate pašnike vznožja pogorja Durmitor. V Žabljaku smo začutili dih planin s pašniki, kravami in ovci.

Priprave

Mihova zamisel v enem kosu prehoditi državo od Žabljaka do tromeje med Črno goro, Albanijo in Kosovom, je bila precej drzna in nalezljiva. Sploh ker si jo je zamislil čez planinska območja Sinjavino, Moračke planine, Maganik, Komovski masiv ter del Prokletij. V vsaki gorski skupini je s koordinatami

določil imena vrhov, planin, krajev in katunov ter jih povezal v pot.² "Možne poti in prehode bomo iskali sproti," je zaključil svoj načrt popotovanja. Pred odhodom smo se dogovorili, da bomo dnevno hodili sedem ali osem ur in skušali prehoditi vsaj dvajset kilometrov. Vsak si je po lastni presoji in željah nabavil hrano za vsaj deset dni, dnevno količino vode in drugo opremo: od šotora, ležišča do kuhinje. Kako in kje se bomo oskrbovali z vodo, je bila čista neznanka, upali pa smo na pastirje in dodatno oskrbo pri njih, ne le z vodo, ampak tudi s hrano. Za prečiščevanje

² Katun se v Črni gori imenuje planšarija (gorski travnik), kjer imajo bivalne objekte in staje, živali pa se pasejo v okolici.

*Planina Lola,
cesta proti Bučvi
na Javorju
Foto Ida
Oderlap Kranjc*

vode smo uporabljali športne plastenke AquaVallis z vgrajenim mikrobiološkim filtrom. Prav tako je vsak sam poskrbel za prvo pomoč, pred odhodom smo si priskrbeli še manjšo količino priporočljivih zdravil.

Naselje Žabljak

V Žabljaku je iz kombija izstopilo sedem popotnikov z velikimi nahrbtniki v dokaj nenavadni sestavi in postavi. Starostni razpon je bil od trideset do sedemdeset let – prevladovali so *penzionisti*. Združevala nas je želja spoznati znane in neznane pokrajine Črne gore ter svoje zmogljivosti med iskanjem poti s težkim nahrbtnikom na ramah.

Prvi dan smo se sprehodili od Crnega kleka do Bosače, obiskali Zminje ter Crno jezero in zaključili na Pitominah, kjer smo prespali v planinskem domu Nevideno. Vso noč je deževalo, prebudili smo se v mokro, a delno jasno jutro. Po dobrem in obilnem zajtrku – še za mizo – smo oprtali nahrbtnike in ob osmih krenili na pot. Te jutranje ure odhoda smo se držali potem vso pot. V Žabljaku smo se ustavili v trgovini, da smo nabavili, kar smo še potrebovali. Pred njo so se sem in tja preganjali trije mladi simpatični psički, njihova mati pa je stala ob strani. A glej ga zlomka! Psička nam je začela slediti in ni se več ločila od nas. Poimenovali smo jo Ninaša, saj smo vsakemu, ki smo ga srečali, morali pojasnjevati, da ni naša in da se nam je prostovoljno pridružila.

Pastirja Miljena in Pero

Pot nas je vodila po planjavah Sinjavine po označenih kolovozih proti naselju Njegovudi. Šotore smo si po sedemnajstih prehojenih kilometrih postavili precej stran s poti v bližini Zminičkega jezera. Dan je bil preizkus vztrajnosti in zmožnosti prenašanja teže, kakršne nismo vajeni, preizkus uporabe filtrov za vodo in spanja v šotoru. Vodo smo našli v opuščnem vodnjaku in pili prefiltrirano. Bojazen, da filtri mogoče le niso tako učinkoviti, kot trdi proizvajalec, je bila neupravičena. Večer in noč sta minila brez dežja, to pa je bila tudi ena izmed redkih noči na vsej poti, da nam ni zmočilo šotorov.

Pastir Pero na
planinski planoti
Sinjavina
Foto Stanko Mihev

Nadaljevali smo proti osrednjemu delu Sinjavine, zapustili kolovoze in s pomočjo navigacije Mapy.cz iskali prehode čez vzpetine. V tem soparnem, delno oblačnem dnevu smo med potjo opazili kar nekaj kač strupenjač, tako da so tisti na čelu skupine imeli oči ves čas na pecljih.

Sinjavina je prekrasna, razgibana kraška planota z nešteto hribčki, dolinami, porasla s travami, a brez vode. Proti koncu dneva je nekaterim vode že tako primanjkovalo, da so si jo iz luž, ki jih je pustilo deževje v preteklih dneh, precdili za kuhanje in nekateri tudi za pitje.

Prehodili smo Pašino polje in Mandić do ter prišli do vznožja Treštenovega brda, kjer sva z Majo v poznih popoldanskih urah na pašniku zagledali pastirja in pastirico. To sta bila prva človeka, ki smo ju videli po celem dnevu hoje. Pohiteli sva, da bi ju povprašali o vodi in kje bi lahko postavili šotore. Pastirja je zanimalo, kdo smo, in tako smo spoznali Pera in Miljeno. Povedali sva, od kod prihajamo in kam gremo, da potrebujemo vodo in prostor za prenočitev. Povabila sta naju na svoj katun in tudi vodo sta obljubila, le da je Pero zahteval odgovor na vprašanje, "dali voliva Putina".³ Vprašanje je bilo čudno, izgovarjali sva se, da sva ženski, da se na politiko ne spoznava, dovolila sem si še reči, da "volim samo svog muža",⁴ a z odgovorom ni bil zadovoljen. Ko nisva več vedeli, kaj bi, sva pač rekli, da če je treba, da ga "voliva", da nam odstopi vodo, potem ga "voliva". In bil je zadovoljen. Vsak naslednji član naše družine je moral odgovoriti na enako vprašanje, samo Manjana je Pera popolnoma zmedel, ko je že vnaprej rekel, da "voli" Jelcina. Smeha je bilo obilo. Pero nas je povabil v svoje domovanje, pogostil z rakijo, ob hiški na pokošeni travi smo postavili šotore, in še preden je bilo vse urejeno, je začelo deževati in padalo je vso noč. Miljena in Pero sta povedala, da sta šele v preteklih dneh prišla na planino, da paseta le svoje krave, izdelujeta sir in ga prodajata v dolini ter da je na Sinjavini vse manj pastirjev.

Kapetanovo jezero

Pri njiju smo se zjutraj oskrbeli z vodo in nadaljevali pot proti vasi Bare, Kisečkim podom, Donji in Gornji Rijeki, Krnjim Jelam ter Bučvi na Javorju. Prehodili smo petindvajset kilometrov, od tega več kot pol po asfaltu. Šotore smo postavili na Bučvi na Javorju, na edinem ravnem prostoru na križišču dveh poti. Ravno smo jih postavili, ko je na konju prijezdil domačin Čedo in nas povabil v svoje novo zgrajeno "naselje", namenjeno turistom, na klepet. Komaj smo nekaj malega pojedli, že nas je zajela prava poletna plaha z vetrom in dežjem. Tokrat je imel največ smole Manjana, ki je v odprtem šotoru izpraznil cel nahrbtnik oblačil in si šel kuhat večerjo za zidec ob cesti. Še preden je pritekel do šotora, je bilo vse v njem premočeno, on pa tudi. V naslednjem trenutku je posijalo

³ Ali imava radi Putina.

⁴ Rada imam samo svojega moža.

sonce in nas obdarilo z mavrico. Vse okrog nas se je kopalo v prelepi svetlobi zahajajočega sonca. S pogledom nazaj smo zajeli celotno prehojeno pot po Sinjavini, ki je žarela v večerni svetlobi.

Pri Čedu smo se odžejali s pivom, tudi rakije nismo smeli odkloniti, in se oskrbeli s pitno vodo. Pogovor se je vrtel okrog razvijajočega se turizma v tem delu Črne gore ter o možnosti turne smuke. Čedov oče nam je zaigral na gusli in zapel črnogorsko narodno pesem. Utrujenost in prehojeni kilometri so naredili svoje in kmalu smo se zavlekli v šotore.

V lepem sončnem jutru smo poiskali pot čez pašnike proti prelazu med Velikim in Malim Zebalacem ter čez planje na sedlo med Velikim in Malim Žurimom na Zagarački katun, kjer nas je že od daleč pozdravil pasji lajež. Ob katunu so nas pastirji povabili na obvezno rakijo, kruh in domači sir. Zelo so nas bili veseli, saj se redko zgodi, da skupina pohodnikov po brezpotju prečka njihovo planino. Tudi nam je oddih prijal, še bolj pa vsa okrepcila. Povedali so nam za pastirsko pot proti Kapetanovemu jezeru in nam tako prihranili kar nekaj odvečnih kilometrov. V poznih popoldanskih urah se nam je odprl prekrasen pogled na dolino s Kapetanovim jezerom in nahrbtniki so naenkrat postali malce lažji, noge pa manj okorne.

Okolica Kapetanovega jezera je poleti turistična zanimivost za pohodnike, še bolj pa – žal – za novodobne štirikolesnike. Namestili smo se v edinem že odprtem gostišču Domačinstvo Bulatović – Kapetanov Konak, dobili dobro večerjo in spanje pod streho, kar je še kako prijalo, saj se je ponoči razdivjalo pravo neurje s sodro, vetrom in dežjem. Privoščili smo si blagodejen dan počitka, pogumni so se skopali v jezeru, vsi pa smo se umili in oprali najbolj umazana oblačila. Goran nas je pogostil z izvirno domačo hrano, med drugim s kačmakom, to je kašasta jed iz krompirja z dodanim sirom in kajmakom, ki jo je ponudil s svežim kislim mlekom. Nahrbtnikom smo dodali malce teže z doma pečenim kruhom in mladim sirom.

Gorouje Maganik

S Kapetanovega jezera smo se spustili v Velje Duboko, kjer smo zapustili uhojeno pot in ob strugi Rečice nadaljevali do zadnje opuščene kmetije. Miha in Marko sta v bližnji hiši povprašala domačinko, ali pozna prehod proti Maganiku. Povedala je, da še nikoli ni bila dalje od opuščene kmetije v bližini in da ne ve, ali obstaja kakršna koli steza. Odločili smo se, da se držimo načrtane poti in da sami najdemo prehod. Opuščena, zaraščena, ponekod navidezna stezica nas je vodila do više ležečega pašnika, naprej so vodile samo živalske stečine. Na vrhu pašnika smo si privoščili počitek, bil je vroč, soparen dan, voda je nadvse prijala, a morali smo biti varčni in jo piti v čim manjših požirkih. Nad pašnikom je bil kraški svet s skalnimi skoki, stenami, jarki, poraščen z bukovo-jelovim gozdom, na večjih termofilnih strminah pa z gabrom, in naseljen z vsemi mogočimi plazilci.

Po brezpotju in s pomočjo aplikacije na telefonu smo iskali prehode in se odločili, da gremo čez strm prag na drugo stran pobočja. Že na začetku spusta smo ugotovili, da je pobočje prestrmo, polno skalnih skokov in

Idilični tabor na planini Bučva na Javorju, v ozadju vrh Veliki Zebalac, 2129 m

Foto Stanko Mihev

Prijetna pogostitev v Zagaračkem katunu

Foto Ida Oderlap Kranjc

*Kraški pojavi na
Treštenem vrhu,
1980 m, v pogorju
Maganik
Foto Stanko Mihev*

da tam vladajo kače. Vrnili smo se na sredino pobočja in Maja je sama odšla naprej iskat možni prehod. V veselje in olajšanje vse skupine ga je našla in čez kamnite sklade smo se prebili do Zabrdskega do in naprej do opuščenega katuna Zabrdje z zaraščenim pašnikom. Vode ni bilo nikjer, se je pa pripravljalo na dež. Zelo utrujeni, a zadovoljni, da smo še pred temo prišli do katuna, smo se skrili v šotore. Boris je kot pravi tabornik iz folije izdelal lovilnik vode in zjutraj smo se vsi oskrbeli z vodo iz njegovega zajetja.

Pogorje Maganika smo čez 1800 metrov visoko sedlo Štrbina prečili do katuna Maganik in naprej do Planinskega doma Maganik, kjer smo upali, da bomo prenočili. Upanje se ni izpolnilo, dom je bil zaprt, a okolica je bila lepo urejena, z lesenimi mizami in klopmi, zunanjo vodo na pipi in umivalnikom ter celo prho in straniščem. Ponoči je spet močno deževalo. V neposredni bližini šotora sva z Majo slišali divje prašiče, Ninaša je prestrašeno cvilila in se zavlekla tesno ob najin šotor. Prebudili smo se v krasno, jasno jutro. Štirje smo se po delno markirani in zmerno zahtevni poti povzpeli na Trešteni vrh, 1980 m. Med skalnimi balvani in policami smo iskali svoje prehode. Z vrha se nam je ponudil prelep razgled na zelo razčlenjen greben Maganika, na že prehojeno pot ter na pot, ki nas je še čakala.

Med vračanjem sva z Majo ob samotni hiši pozdravili domačina. Izkazalo se je, da je Tihomir oskrbnik Planinskega doma Maganik in gorski vodnik. Bil je nadvse prijazen in gostoljuben, pri njem smo se odžejali, oskrbeli s kruhom, mladim sirom, podaril nam je buteljko črnogorskega vina, krompir, čebulo in paradižnik. Hotel je dodati še kozarec medu, a smo ga morali zavrniti. Komaj smo mu dopovedali, da vse,

kar potrebujemo, nosi vsak sam na svojem hrbtu, pri čemer je vsaka dodatna teža zares popolnoma odveč. Ponudil nam je prenočišče v koči, tudi večerjo bi pripravil, in za trenutek nas je vabilo skoraj premamilo, a s preostalimi, ki so čakali pri šotorih, smo bili dogovorjeni, da takoj po našem prihodu nadaljujemo pot. V preostanku dneva smo prehodili še slabih deset kilometrov in šotore postavili na križišču poti v bližini vrha Kaluderova glava, 1672 m.

Domačinka Frida-Ida

Čakal nas je spust proti Brajovički Ponikvici in vasi Kopilje. Tokrat smo šestindvajset kilometrov hodili po gozdnih vlakih, cestah, malce pa tudi po asfaltu. Ob prihodu v Kopilje smo se utaborili nekoliko stran od ceste ob opuščeni hiši z nadstreškom in opuščenim vodnjakom. Preskrbljeni smo bili z vodo in vsaj nekoliko zaščiteni pred dežjem. Komaj smo se dobro namestili, je po travniku prišla ženska v pastirski obleki, veliko šibo v roki in v spremstvu psa ter krave. Frida-Ida je bila spet ena izmed izredno prijaznih in gostoljubnih domačink. Še isti večer nam je prinesla sadje in rakijo ter nas naslednje jutro povabila na zajtrk v svoj dom.

Zjutraj sta nas pri Fridi-Idi čakali prava pogostitev s sveže pečenim kruhom, fritulami, mladim sirom, kavo, čajem in vodo za na pot. Povedala nam je, da je po več kot desetletju življenja v Podgorici pustila službo in se vrnila v domačo vas, kjer živi tradicionalno življenje, pase nekaj krav in izdeluje sir. V Podgorici je bila članica folklorne skupine in je prepotovala velik del Jugoslavije in Evrope, nekajkrat je bila tudi v Sloveniji. Pogovarjali smo se o nadaljevanju poti proti naselju Bioče, predlagala nam je, da gremo do vasi Ožezi, naprej po stezi čez hrib in se asfaltni cesti priključimo v

Petrovičih. S tem si skrajšamo pot po asfaltu za dobrih deset kilometrov. Seveda smo upoštevali nasvet domačinke in se podvzivali v hrib in po dobrih treh kilometrih prisopihali do cerkvice v Ožezih. Tu se je cesta, nato steza po nekaj deset metrih končala in prišli smo v gozd makije, nepretrdnega grmovja, robidovja, šipka in visokih trav na kraškem terenu. Dobro uro smo iskali možne prehode, se vračali na izhodišče, ponovno poskusili in se na koncu odločili, da je preveč tvegano. Vrnili smo se do vasi Kopilje in po asfaltu prikorakali do Perovičev, kjer smo se ob pogledu na strmo, skalno pobočje, poraščeno z makijo, oddahnili, da smo se v Ožezih obrnili, ter nadaljevali pot po asfaltni cesti vse do Gornjih in Donjih Mrk.

Med potjo so se odprli pogledi na južni, nižinski del Črne gore z glavnim mestom Podgorico, zobali smo zrele murve in tudi češnje so se našle. Proti večeru smo prispeli v Bioče. Ob hišah je bilo veliko psov, nekaj privezanih, nekaj jih je pa prosto tekalo okoli, tako da je Ninaša imela obilo težav z izogibanjem in tekanjem z ene strani ceste na drugo.

V Biočah smo se nadejali večerje v gostilni, spanja pod streho, prhe in nabave hrane. Res smo potešili lakoto in žejo v edini gostilni v kraju, prenočišča pa ni bilo, morali smo se napotiti v pet kilometrov oddaljen hostel, ki ni bil zagotovo odprt, pa še popolnoma stran od naše poti je bil. Začelo je deževati, takoj ko smo zapustili Bioče, zato smo prvega domačina, ki smo ga srečali, vprašali, kje bi lahko postavili šotore. Pokazal nam je travnik na ravnici nad bistro reko Moračo in tik pred najhujšim nalivom smo se zavlekli v šotore in spalne vreče.

Uas Korita

Noč je bila vroča, soparna, polna brenčanja komarjev in hrupa vozečih kamionov, se je bilo pa zjutraj tem boljše okopati v mrzli Morači. Spet smo bili povabljeni na zajtrk, tokrat k domačinu Saši, ki nas je pogostil z burekom, kavo, rakijo in češnjami, ki smo jih sproti obirali z drevesa. V Bioču se je naša skupina razdelila, Fižola in Marko sta imela čez nekaj dni let iz Podgorice do Ljubljane, Manjana in Boris pa sta ugotovila, da je bilo pešačenja dovolj in da si bosta v naslednjih dneh Črno goro ogledala po svoje, tako da bosta vključila še morje. Marko je do poleta imel še štiri dni, zato je z nami nadaljeval pot do Korit in se potem vrnil v Podgorico.

Korita so na kraški planoti pod Komovskim masivom. Med gozdički črnega bora so posejane počitniške hišice brez pravega reda in različne arhitekture. Pred Koriti sva z Majo povprašali domačina, kako daleč je še, in spet smo bili pogoščeni s pijačo in vabilom, da če ne bomo našli prenočišča, nas bo gostil on, priporočal pa je Kafano Čikago.

Kafano smo našli, bila je odprta, na voljo sta bili dve sobi, prha in stranišče, vse in več, kar smo si želeli. Uh, kako smo se razveselili! Tudi zato, ker se je še pred večerjo vreme skisalo in neprestano je močno deževalo še naslednja dva dni. Prisilni dvodnevni počitek

v kafani nam je zelo prijal, le Marko je v dežju in vetru drugi dan tekkel do Rikavačkog jezera in nazaj ter v slabih petih urah pretekel dvaintrideset kilometrov in tisoč višinskih metrov. Naslednji dan se je poslovil in se odpravil do Podgorice. Mi trije smo skupaj z Ninašo, ki je zadnje dni že močno šepala, še vedno "počivali" v kafani. V dneh počitka sem psički med hrano dodala košček protibolečinske tablete in že v naslednjem dnevu je opazno manj šepala.

Katun Mojanska Reka

Tretji dan bivanja v Koritih je bilo napovedano izboljšanje vremena, čeprav je zjutraj še vedno deževalo. Nadeli smo si pelerine in krenili na pot. Po uri hoje se je začelo jasni in odprl se nam je prelep pogled na gorovje Komovi in vse naprej do Prokletij. Hodili smo proti Rikavačkom jezeru, predele, porasle z gozdnim drevjem, so na ugodnejšem terenu menjale planine s pašniki. Veliko je bilo opuščanih ali pa v maju še nenaseljenih, pašniki so bili bogato odeti v cvetje. Tekoče pitne vode je bilo dovolj, a smo jo iz previdnosti vseeno filtrirali. Kratek počitek smo si privoščili ob Rikavačkom jezeru. Tudi tu je poselitev oziroma turistična gradnja stihisla, tradicionalni katuni se prepletajo z novodobnimi vikendi. Divjo, prelepo, neokrnjeno naravo tudi "divje" poseljujejo, tradicija pašništva pa se opušča. Način življenja v Črni gori se naglo spreminja. Dnevno hojo smo zaključili na katunu Ljakovica. Šotora smo postavili ob kamniti hiški z rdečo streho in zunanjim betonskim koritom ter vodo iz pipe. Pravo razkošje. Prebudili smo se v oblačno jutro, in še preden smo pospravili šotore, je začelo deževati. Dež nas je z manjšimi prekinitvami spremljal skoraj ves dan. Čez področja Širokar, Kariman, Srpsko Rupo, katun Kurlaj Vujadinović in katun Čarapića, pri čemer smo prebredli kar nekaj večjih in manjših potokov, se izogibali usadov, se vzpenjali in spuščali, smo sredi dneva prišli do male kamnite cerkve Krst od Prevlake. Ob njej je pokopališče, na katerem so grobovi označeni samo s kamni z vklesanimi imeni pokojnikov.

Tu smo se odcepili od makadamske poti in se čez strm pašnik spustili proti gozdu ter iskali prehod mimo Pe-

*Filtriranje vode na visokogorskem pašniku Sinjavine
Foto Marko Anželak*

Močvirno področje z
vrhom Mali Starac,
2061 m, v ozadju
Foto Stanko Mihev

troviča gore. S pomočjo aplikacije nam je uspelo najti staro zaraščeno pot, ki je ob vznožju pobočja prešla v gozdno vlako in na koncu v gozdno cesto, ki nas je privedla do katuna Mojanska rijeka. Ob leseni hiški blizu potoka smo postavili šotora, pod nadstreškom pa si uredili kuhinjo. V neposredni bližini je bil čist, bister izvir vode. Naseljen je bil en sam katun. Miha se je odpravil na obisk k domačinu in kmalu sva se mu pridružili še z Majo. Gostoljubno nas je sprejel z obvezno rakijo in nam omogočil polnjenje telefonov. V jasnem, sončnem jutru smo se napotili proti katunu Surdup. Na izhodišču smo kar dvakrat zašli, v tretjem poskusu pa smo našli zaraščeno, slabo uhojeno pot po planini čez Škale do katuna Mojan. Tu se je odprl pogled na prelepo gorato pokrajino Komovskega masiva, cvetoča travnata pobočja Malega Mojana. Čredo konj, ki se nam je približala, je Ninaša z laježem pregnala. Hodili smo po pastirskih poteh, med pašniki in melišči nad Latinskim katunom do Prevoja Sjedlo, 1897 metrov visoko. V tem dnevu smo opravili 1250 višinskih metrov vzpona. Med hojo po travnatih zaplatah je Majo nase s sikanjem opozoril modras. Hiter umik je vse rešil strahu, smo pa potem precej oprežnejše stopali med travami in kamenjem. Šotora smo postavili na sedlu, od koder smo s pogledom zajeli ves Komovski masiv, v daljavi pa so se videli obrisi zasneženih Prokletij. Vstopali smo v pogorje skupine Visitor.

Jutro je spet prineslo oblake, a bilo je vsaj manj vroče. S prečenjem pobočja po opuščeni graničarski stezi – po grebenu je pot potekala na meji z Albanijo – smo prišli do Asanačkih vrat na višini 1971 metrov, kjer se je v jarkih in ulekninah še zadrževal sneg.⁵ Šli smo čez Lekino rupo, se spustili na Šarovo Brdo in se pod Kutsko glavo, 1684 m, po pašnikih, malo po gozdu, čisto na koncu pa po sveže shojeni konjski stezi spuščali v dolino Kutu. Tudi Kutijci nas niso razočarali. Domačin nam je postregel s pivom in dal vsakemu

eno še za popotnico. Iz doline smo se povzpeli po zapuščenem kolesarski poti čez Ružin do in Lipovačke livade ter se ponovno gibali ob meji z Albanijo. Sledil je spust v Lijevi Grnčar, od koder smo po desetih kilometrih glavne asfaltna ceste prišli do Gusinja.

Presrečni smo zakorakali v mesto, si uredili prenočevanje v Kuli Neković in si privoščili najboljše čevapčiče. Skupaj smo bili še naslednji dan, se sprehodili po kraju, opazovali domačine, neverjetno arhitekturo stavb, ki so prazne, obdane z ogromnimi ograjami in zgrajene v vsemogočih slogih, lastniki pa žive po celem svetu, samo v domačem Gusinju ne. V kraju je veliko brezdomnih psov, prvi večer je Ninaša pred njimi bežala, se umikala, drugi dan pa je sredi dneva že oblastno ležala sredi trga, seveda v naši bližini. Hierarhija je bila vzpostavljena, Ninaša je bila naša.

Miha se je po dnevu počitka z Ninašo odpravil naprej, z Majo pa sva v dolini Grebaje obiskali 2185 metrov visok Očnjak v pogorju Karanfilov, lep, kar težko dostopen vrh. Zadnja obiskovalca sta bila v lanskem oktobru Domžalčanka in njen vodnik. Drugi dan sva obiskali še planino Valušnico čez katun Popadija in po grebenu čez vrhova Maja e Popadijes, 2030 m, in Maja e Vajushes, 2057 m, s prelepimi pogledi na verigo Karanfilov in naprej proti Prokletijam.

Tretji dan bivanja v Gusinju sva si uredili prevoz do Ljubljane, lastnik Kule, kjer smo bivali, namreč živi v Sloveniji in je svojo pot prilagodil nama.

Hoja po meji

Po dnevu počitka v Gusinju se posloviva od Ide in Maje. Na zadnjem delu mojega popotovanja me spremlja sopotnica, ki še edina vztraja z mano, psička Ninaša. Malo se je uštel, ko je mislila, da gremo na enodnevno turo v okolici Durmitorja, mi pa potujemo že devetnajst dni in vedno bolj smo oddaljeni od Žabljaka.

Jutranje vreme je toplo in jasno. Vzpenjava se po cesti proti naselju Vusinje. Ninaša ima pri vsakem zaselku pasje težave, vsi psi ji namreč hočejo pokazati, kdo je glavni v vasi. Pri večji hiši na koncu klanca jo napadeta dva ogromna psa. Mrcini. Tako krut direndaj je, da sem prepričan, da jo bosta raztrgala. Čez minuto držanja pod seboj jo glavni izpusti in odpplaziva se naprej. Kruto pasje življenje.

Začneva se vzpenjati levo po makadamski cesti proti albanski meji mimo zapuščenega katuna Zarunica. Nad njo se pot odcepi desno na vrh Kolata, 2556 m. Nadaljujeva levo po travnatem pobočju, kjer prašno pot sekajo manjše sledi vode, ki jih ne moreš imenovati niti potoček. Mimo švigne kača. Ninaša jo pusti pri miru. Pametno.

Na vrhu žagastega grebena se priključi uhojena pot, polna borovih storžev, ki vodi proti albanski meji. Ko pogledam naprej do naslednjega grebena, se mi zdi, da je v nedosegljivi daljavi. Nekoliko pospešim korak in že se v daljavi prikaže naslednji poraščen greben. Že od daleč vidim informacijsko tablo. Zanimivo, saj imam občutek, da je vsenaokrog divjina. Na tabli preberem napis z nekoliko večjimi zelenimi črkami: POB,

⁵ Uleknina je geografsko manjša vdolbina v zemeljskem površju s položnimi nagibi.

Peaks Of the Balkans in nekaj besedila.⁶ Po opisu poti in pogledu po okoliški pokrajini verjamem, da mora biti opisano popotovanje enkratno. Priporočam.

Kar naenkrat je pred mano s soncem obsijan ogromen mejni kamen med Črno goro in Albanijo. Steza me vleče na albansko stran. Greva po njej, saj si pred leti še v sanjah nisem mogel predstavljati, da bi meni nič tebi nič hodil po ozemlju Albanije. Vsekozi se vidi, da je to bila graničarska pot. Po urah prijetne hoje prideva do sedla Vratnica. Vzpenjanje na drugi strani med borovci je sprva počasnejše, utrujena sva, in ko zagledam potoček, začnem oprezati za mestom, kjer bi postavil šotor. Kljub visoki kalužnati travi si izberim primerno mesto. Ninaša si pripravi prostor, kjer bo prespala noč, blizu šotora. Počasi se dela tih večer. Sence so vedno daljše in gozd postaja bolj in bolj temačen. Ker nisem velikokrat sam v divjini, se mi v možgane navleče nekakšna vznemirljiva tesnoba. Noč ima svojo moč! Takšne noči pa te pripravijo na naslednje dogodivščine.

Jutro. V jutranji svetlobi je vse drugače. Nočna tesnoba izpuhti, izgine kot meglena koprena. Po poti prihajajo prvi spočiti popotniki. Ne opazijo naju. Pospravim šotor; pripravim okusen zajtrk, Ninaša dobi za povrh nekaj pasjih briketov. Ida jih je nabavila v Gusinju.

Težak nahrbtnik namestim na razbolele rame in tako bo ves dan. Vsekozi je pot lepo speljana, saj so to nekdanje poti domačinov. Speljali so jih z občutkom in z najlažjimi prehodi. Vodi me proti planini Dobërdol, 1808 m, sonce pripeka, vsaka najmanjša senca je dobrodošla. Mimo vrha Tromeda, 2366 m,⁷ in po travnatem pobočju navzdol prideva do prelaza Qafa e Bogiqes, 2095 m. Ob prvem pogledu na prelaz s kratko rjavkasto gorsko travo se mi zdi, kakor da nisem na našem planetu. Tako nekako si predstavljam nebesa, v katerih je možno, da obstaja prav takšen prostor za tabor. Na sedlu vidim, da ga krasi tekoča voda. Zdaj verjamem, da nebesa obstajajo. Da večer ostane čaroben, pomaga še pisan sončni zahod. Telo je prijetno utrujeno. Vetrček rahlo pihlja in oči se zaprejo za prijeten spanec.

Novo jutro. Prijetno vstajanje, šotor je popolnoma suh, vetrček je naredil svoje. Je pa zanimivo, da psička vedno vstane, šele ko sem jaz pokonci. Ugotovila je, da hodiva ves dan do večera in da se mora dobro spočiti. Nebo je nekoliko motno. Šele čez čas se zavem, da je z višjimi vetrovi prispela porcija saharškega peska. V nosu in ustih čutim njegov vonj in okus. Ves dan v hrib diham bolj plitvo.

⁶ Pot vrhov Balkana je prva pohodniška pot na dolge razdalje, ki prečka zahodni Balkan, območje, kjer starodavne poti povezujejo oddaljena območja. 192 kilometrov dolga krožna pohodniška pot nas popelje skozi gore severne Albanije, vzhodnega Kosova in južne Črne gore. Stare poti so bile prekinjene v času hladne vojne, ko so bile napetosti med Jugoslavijo in Albanijo zelo velike. V okviru projekta za podporo skupnostim v teh treh državah je nemško razvojno sodelovanje pod vodstvom GIZ revitaliziralo pot in jo spremenilo v odlično doživetje v naravi.

⁷ Vrh Tromeda (alb. Trekufiri) je na planini Bogiqëveca, pogorje Prokletije. Vrh je stičišče treh državnih meja – Albanije, Črne gore in Kosova.

Splošni podatki

Na pot v Črno goro smo se Ida Oderlap Kranjc, Marjan Turšič – Manjana, Boris Kočvar, Marko Anželak, Franc Pušnik – Fižola, Maja Vrčkovnik in Stanko Mihev – Miha podali 18. maja 2024. Žabljak smo zapustili 20. maja.

Fižola, Manjana in Boris so skupino zapustili v Biočih po desetih dneh hoje, od tega z dnevom počitka ob Kapetanovem jezeru. V Bioče smo prispeli 30. maja po prehojenih 190 kilometrih. Marko nas je zapustil dva dni pozneje v Koritih, po dodatnih prehojenih 32 kilometrih; iz Korit do Podgorice je potem premagal še 33 kilometrov.

V Gusinje smo Maja, Ida, Miha in Ninaša prispeli po sedemnajstih dneh hoje, 5. junija 2024, s skupno prehojenimi 295 kilometri. Od tega smo imeli dan načrtovanega počitka in dva dni mirovanja zaradi dežja. Sam sem po dnevu počitka v Gusinjah skupaj z Ninašo v naslednjih štirih dneh 10. junija prišel do Plava. Potovanje od Žabljaka do Plava s postanki vred je trajalo enaindvajset dni. Z Ninašo sva prehodila 392 kilometrov

Na vsej poti smo petkrat prespali pod streho s polpenzionirani, vse druge noči v šotoru. S sabo smo nosili lastno hrano, do trgovine smo prišli v Bioču in Koritih, na vsej poti sta bila "živa" le dva katuna (eden na Sinjavini in drugi na Mojanski rijeki). Vsak član skupine je imel svoj šotor, Maja in Ida sta imeli skupnega. Prevoz domov si je poiskal vsak sam, saj smo turo končali časovno različno. Sam sem z vlakom odpotoval v Beograd in od tam z avtobusom do Ljubljane ter naprej na Koroško. Prometne povezave niso optimalne, zato se je za pot domov treba precej potruditi.

Ninaša je verjetno postala prebivalka Plava. Prepotovali smo toliko kilometrov, da ne vem, ali je v njej toliko Lassie, da bo našla pot domov. Sem pa že po enem dnevu videl, da se je lepo vklopila v pasje življenje naselja Plav.

Zemljepisna imena so povzeta po aplikaciji Mapy.cz

Vris prehojene poti po Črni gori Pripravil Stanko Mihev

Konec potovanja.

V bližini je
neoznačena
kosovska meja.
Foto Stanko Mihev

Danes bo pester dan. Pot POB zavije levo čez sedlo in naredi ogromen ovinek. Temu bi se rada izognila. Da ne izgublja višine, morava zaviti desno čez strmo pobočje nad Muhaomerovičevem katunom, poraščenem z visoko gorsko resasto travo in krhlimi skalami vmes. Že dolgo ni nihče hodil tod. Če človek vztraja, čeprav je tempo počasen, se vendarle prikaže nazobčan greben, po katerem poteka nekoliko boljša pot. Saharski pesek še vedno zastira bližnje vrhove. Ves dan ne srečava žive duše. Spet imam prijeten, globok občutek samote in doživljanja lepote pokrajine. Malokje še lahko to doživiš. Še krav in ovac ni. Med popotovanjem smo ugotovili, da je veliko gorskih katunov že dolgo zapuščenih in da propadajo. Hrano danes pač kupuješ v trgovinah in tako imaš manj težav.

Psička hodi pred mano, kakor bi mi kazala pot. Le na križiščih nekoliko obstane, da vidi, kam grem. Še zadnji višji vrh Starca, 2426 m, je za nama in noge se spočijejo med dolgim spustom do sedla Qafa Čakor, 1859 m, kjer spet postavim šotor. Čez sedlo poteka široka asfaltna cesta proti Kosovu. Večeri postanejo

prijetni, ko žgoče sonce zaide. Počasi se zavem, da je jutri zadnji dan potovanja po črnogorskih hribih. Veke pokrijejo oči in prikrade se spanec.

Psička je ponoči renčala. Le kdo je kolovratil okoli najinega tabora? V čarobnem jutru je vse umirjeno in sonce vzhaja kakor vsak dan. Tudi to je doživetje! Ozračje je mirno, saharkega peska ni več. Le kam je izginil? Mogoče so ga odpihnili višinski vetrovi ... Vrhovi planin so ožarjeni z blede oranžno barvo, ko si spet oprtam težak nahrbtnik. Ker je star, nekdanji sem ga uporabljal za alpinistične vzpone, so se pokazale kritične točke in na več mestih se je natrgal. "Še malo vzdrži, tudi meni ni lahko. Tudi jaz se moram potruditi!" ga nagovarjam. Dve uri hodiva po zaraščeni poti, ki včasih izgine in se spet prikaže. Popotovanje se končuje, zato me nič ne moti ali moti.

Kar naenkrat se pred menoj prikaže globoka skalna bariera, Vaganički krš, 1983 m. Predstavljam si nekdanje prve bele osvajalce neznane Severne Amerike, ko so po vzponu na kak hrib uzrli prepad. Treba bo poiskati drugo pot. Izberem vrh Vaganica, 2112 m, in s tem vzponom končam popotovanje *pezionistov*. Zanimivo, kaj se je zgodilo z mojo voljo in motiviranostjo, ko sem stopil na vrh. Naenkrat ju namreč ni bilo več.

S sopotnico se fotografirava. Piha močan veter in zdaj vem, da je ta odpihnil saharkega pesek. Posedim v zavetrju, saj sem si to zaslužil. Dosanjal sem svoje sanje in spoznal, da nikakor ni samoumevno, da po petindvajsetih dneh načrtovane poti zares prideš do konca, na cilj.

Veter me premetava, ko se odpraviva z vrha proti prvi makadamski cesti, ki naju po triinidesetih kilometrih pripelje v mesto Plav.

Dve uri pred Plavom naju hoče prijazni Črnogorec peljati z avtom. Moram odkloniti. Poseben občutek... ●

Celotna skupina
pred gorskim
masivom
Durmitor –
panoramski
razgled

Foto Stanko Mihev

Divji dnevi in Wandina zadnja odprava

19. Festival gorniškega filma

Za letošnji festival sem pripravil drugačen koncept kot pretekla leta. Bistroumno sem se odločil za obisk treh predavanj in tematskih pogovorov, za filme sem si rezerviral zadnji dan, ko bodo predvajali nagrajene, in bom v enem večeru v dveh paketih videl vse najboljše. V svoji "bistroumnosti" sem predvideval, da bo film o Wandi Rutkiewicz gotovo zmagal vsaj v svoji kategoriji, če ne že v skupni. Nisem pa pričakoval, da ga v petkovem "velikem" finalu sploh ne bodo zavrtili. Smola pa taka!

V festivalski žiriji so se združili trije profili treh narodnosti. Bolgarska novinarka in plezalka Tanya Ivanova, slovenska publicistka in filmska ustvarjalka Mojca Volkar Trobevšek ter švicarski režiser in alpinist Fulvio Mariani. Po nekaj napornih celodnevni ogledih (vem iz lastnih izkušenj) prispelega filmskega gradiva je strokovni trio izbral najboljše filme.

Zmagovalec 19. Festivala gorniškega filma in dobitnik glavne nagrade mesta Domžale je francoski film Guignarda Yohana *Divji dnevi*. Odličen zgled pustolovskega filma z realistično posnetimi viharji in snežnimi meteži, ki delujejo zelo pristno. Štirje prijatelji iz

francoske Savoje, izkušeni alpinisti in navdušeni pustolovci, so prišli na originalno idejo prečenja Aljaske, kakršnega so si ga zamislili na zemljevidu. Potovanje brez tuje pomoči, samozadostno; na saneh vsak vleče približno 100 kg tovora. Premikajo se na smučeh, ko ne gre več, jih zamenjajo z derezami in cepini. Prečkajo prelaze, se povzpnejo na gori Denali, 6190 m, in Foraker, 5304 m, z obeh odsmučajo in nadaljujejo do reke Yetna, kjer napihnejo gumijaste kajake in veslajo do Anchoragea na pacifiški obali. Skozi viharje in snežne meteže ter rečne brzice se prebijajo z znanjem in izkušnjami, a tudi dobro voljo. Zdelo se mi je, da je

Divji dnevi
Arhiv FGF

*Trnki, role in
resničnost na Soči*
Arhiv FGF

bila občasna kratkotrajna malodušnost zgolj zaigrana zaradi dramatizacije in kontrasta humorju. Poljski film *Wanda Rutkiewicz: zadnja odprava* je zmagovalac v kategoriji alpinistični filmi. "Če pogledam z zdajšnje perspektive, je bila Wanda za takratne čase prava ikona, bila je junakinja za številne poljske ženske. Spominjam se, kako je mama o njej govorila kot o ženski, ki je uresničila svoje sanje," je o Wandi, prvi ženski na Everestu in tudi na K2, v intervjuju za MMC izjavila režiserka filma Eliza Kubarska. Zanj je bila sicer odlična alpinistka, a hkrati kontroverzna osebnost, težavna, saj je vse podredila osvojitvi cilja ne glede na ceno. Zgodbe puščajo vtis, da ni bila prijetna osebnost. Zaradi svojega projekta Karavana sanj je maja 1992 končala na Kangčendzengi, eno leto za Maričo Frantar in Jožetom Rozmanom.

Najboljši film o gorah, športu in avanturi je franco-sko-argentinsko-čilski film *Pachamama* (med andskimi ljudstvi Mati Zemlje, boginja rodovitnosti, zaščitnica človeka). Gorska vodnika in ekstremna smučarja Julian Casanova in Pierre Hourticq sta se spoznala na strminah montblanškega masiva. Zaradi Julianovih zgodb o izjemnem smučanju v Patagoniji je Pierre v ekipo povabil še profesionalnega deskarja na snegu Camilla Armanda in odpravili so se raziskovat tamkajšnje čudovite gore. Protagonisti *Pačamamo* občasno omenjajo med svojimi odlično posnetimi drznimi spusti.

Najboljši plezalni film je ameriški *Slediti srcu*, v katerem nekdanji trikratni svetovni prvak Japonec Sachi Amma filozofsko spremeni pristop do plezanja in postane poduhovljen plezalec z zelo strogo plezalnno etiko.

Najboljši film o gorski naravi in kulturi je švedski *Moja Švedska: divjina v primežu sprememb* naturaliziranega madžarskega ustvarjalca Zoltána Töröka, ki se odpravi na družinski potep in raziskovanje naravnih lepote Švedske.

Najboljši kratki film je petminutni slovenski izdelek *Trnki, role in resničnost na Soči* Rozleta Bregarja in Roka Rozmana, v katerem ekipa štirih kajakašev poleg vesel uporablja tudi ribiške palice in na ta način spoznava reko Sočo ter okus neendemične postrvi šarenke, pečene na žaru.

Poleg filmskih predstav je potekal tudi pester in zanimiv spremljevalni program v obliki predavanj in tematskih pogovorov. Vladimir Habjan, avtor knjige *Mojstranske vevice*, se je pogovarjal z istoimenskimi plezalskimi legendami; Mojca Volkar Trobevšek je spraševal Alenko Klinar, alpinistko, alpinistično inštruktorico in avtorico pretresljive in odkritosrčne

*Mojstranske
vevice z avtorjem
knjige Vladimirjem
Habjanom in
Silvom Karom*
Foto Igor Kuster

knjige *Po vrvi do svetlobe*; pogovor je tekel o nonstop plezanju, Alenkinih travmah in načinih, kako jih je reševala. Dušan Škodič je po projekciji dokumentarnega filma *Češka kočja in češko-slovensko planinsko sodelovanje* češkega režiserja in scenarista filma Ladislava Jiráska vodil pogovor z njim, z županom Jezerskega Andrejem Karničarjem, oskrbnico Češke kočje Karmen Klauro in Mirom Erženom iz Ustanove Avgusta Delavca.

Slovakinja Miška Izakovičová je predstavila svoje plezanje po vsem svetu, tako v kratkih športnih smereh na balvanih in v *stencal* kot tudi v velikih stenah, ne glede na vrsto kamnine.

Leta 1985 sta vrhunski alpinist in zdravnik Iztok Tomazin ter literarni zgodovinar, esejist in alpinist Tomo Virk začela plezati skupaj. Rezultat tega prijateljevanja je njuna knjiga *Naveza*. Po predavanju se je z njima pogovarjala Mojca Volkar Trobevšek.

Marija in Andrej Štremfelj sta pripovedovala o svoji hoji čez nepalski del Velike Himalajske poti, ki sta jo opisala tudi v njuni knjigi *Moč noči je v svetlobi zvezd*. V 88 dneh sta prehodila 1600 km dolgo pot.

Štiri mlade alpinistke Ana Baumgartner, Urša Kešar, Anja Petek in Patricija Verdev so se podale v odmaknjeno dolino Lalung v pogorju Zaskar v indijski Himalaji. Preplezale so tri prvenstvene smeri nad baznim taborom, naveza Petek - Verdev pa je pri-

plezala na vrh 6243 metrov visoke, dotlej še nedotaknjene gore Lalung I. Poleg plezanja so se dekleta ubadala še z medvedi, ki so vpadali v bazo in jim plenili hrano.

Ameriški alpinist Jackson Marwell zaradi velikega projekta v Pakistanu ni mogel priti v Ljubljano, zato je o "vizionarskem" plezanju svoje naveze v severni steni nepalske gore Jannu, 7710 m, predaval *on line*.

Matjaž Jeran, plezalec, gorski vodnik, idejni oče in direktor Plezalnega centra Ljubljana je predstavil 24-dnevni družinski trekking po Pakistanu "med najbolj divjimi gorami sveta in izredno gostoljubnimi domačini".

Žirija je podelila častne pohvale francoskemu alpinističnemu filmu *Nuptse: dotik neotipljivega* (režiser Hugo Clouzeau), angolskemu plezalnemu filmu *Cumbira II* (režiser Mateo Barrenengoa), v kategoriji gorska narava in kultura pa španskemu filmu *Zavojevalci Everesta* (režiser Jean-Michel Jorda).

Glede obiska predavanj, ki sem jih poslušal – *Mojstranske vevice* so imele skoraj polno dvorano, pri *Po vrvi do svetlobe* ter *Češki kočji in češko-slovenskem planinskem sodelovanju* pa bila boleče slabo zasedena. Na splošno je direktor festivala Silvo Karo zadovoljen z obiskom. Prihodnje leto bo 20. festival zaradi okrogle številke jubilejni dogodek in Karo je z mislimi že pri njem. ●

Slediti srcu
Arhiv FGF

Brane Pahor

Veliko neodkritih skrivnosti, ki vabijo

Jezero Como in njegova okolica

Mestece Bellagio ob
jezeru Como
Foto Brane Pahor

George Clooney in njegova Amal naju nista povabila na kavo, Madonna mi ni zapela meni najljubše Frozen, Donatella Versace pa naju ni povabila na ogled svoje zadnje kolekcije. Toda jezero Como poleg tamkaj občasno živečih zvezdnikov ponuja še marsikaj drugega. Lahko se okopate v prijetno hladnem jezeru, se z ladjico odpeljete na ogled slikovitih obalnih vasic, kolesarite po označenih kolesarskih stezah ali z gorskim kolesom opravite kakšen vzpon. Na izbiro je seveda še nešteto možnosti obiskov bližnjih gora.

Ko sva se po dolgi vožnji končno približala najinemu domovanju v mestecu Colico, ki leži na severnemu delu jezera, je treskalo in grmelo, lilo je kot iz škafo. Še dobro, da je v tem delu nešteto predorov, kar je omililo nič kaj prijetno vožnjo. Dež nikakor ni hotel prenehati, tako da sva bila po raztovarjanju koles in prenosu prtljage kljub dežnikom pošteno mokra. Ob že pripravljenem kosilu in kozarčku rujnega pa sva na takšno dobrodošlico hitro pozabila.

Lastnik nama je najprej pokomentiral načrtane cilje in mimogrede razložil, da jezero Como leži v italijanski pokrajini Lombardija, da je ledeniškega izvora, da ima obliko obrnjene črke y in da je z vseh strani obkroženo z raznovrstno čudovito pokrajino.

A želela sva izvedeti še kaj več. Zato sva se naslednjega jutra s kolesi odpeljala v stari del mesta, kjer sva po izvrstnem italijanskem kapučinu poiskala turistično-informativni center. Tam nama je prijazna mladenka podala nešteto informacij in naju zasula s prospekti, z voznimi redi in zemljevidi tako za kolesarske kot gorniške cilje.

Za začetek aktivnega dopusta sva se lotila kolesarjenja z najinima električnima kolesoma. Izbira je res pestra, izhodišče v Colicu ponuja dve glavni cestno-kolesarski žili, in sicer Valtellino, ki poteka vse do Bormia in je dolga 114 kilometrov, ter Valchiavenna, ki se vije proti severu do doline Bregaglia, ki meji na Švico, dolga pa je 50 kilometrov.

Pot Valtellina je v bistvu precej ravna. Idealna je za družinsko kolesarjenje, opremljena s počivališči, potopljena v zelenje gora, vinogradov, travnikov, zalivov reke Adde ter nasadov jablan. Železniške postaje lahko najdete v različnih intervalih vzdolž poti, tako da če kolesarite predolgo, se lahko nazaj vrnete tudi z vlakom. Kolesarska pot Valchiavenna pa se vije skozi dolini Val Chiavenna in Val Bregaglia. Panorama po poti se nenehno spreminja, tu so pašniki Pontaccioz, jezero Mezzola, slapovi Acquafraggia in siloviti hudournik reke Mera. Če smo pozorni, se lepo opazi razliko med obema dolinama, ki sta si tudi kulturno zelo različni, vendar vplivata druga na drugo in dihata v srednjeevropskem ozračju.

Prve kolesarske kilometre sva namenila obisku mesteca Sorico. Zapeljala sva se po kolesarski poti Valchiavenna, tam popila macchiato in se, delno po makadamu delno po asfaltu, vrnila. Kot ta so tudi vse druge kolesarske poti lepo označene in za razliko od kolesarskih poti ob Gardskem jezeru, ki sva jih prevozila leto poprej, brez neprijetne gneče.

Nazaj grede mi je pogled vseskozi uhajal na zeleno obarvano goro pravilne, piramidne oblike, ki se je veličastno šopirila prav nad najinim domovanjem ob izhodu iz Colica. Seveda, saj to je vendar Monte Legnone, moj prvi že doma načrtovani gorski cilj. Ker je bila vremenska napoved za naslednji dan ugodna, nisem prav nič odlašal: odločitev je padla, jutri se ga lotim.

Prijeten vzpon, na vrhu pa na žalost ...

Monte Legnone je z 2609 metrov nadmorske višine najvišji vrh v provinci Lecco. Leži v najzahodnejšem delu t. i. Orobijских Alp in kot najvišji vrh v bližini jezera Como seveda ponuja osupljiv razgled na celotno okolico.

Strma, v zadnjih kilometrih izredno ozka cesta, me je v zelo mladem jutru pripeljala do običajnega izhodišča pri Koči Roccoli Lorla. Kar precej sem se namučil, da sem na parkomatu plačal celodnevno parkiranje v višini skromnih štirih evrov. Visoki, košati macesni so me pospremili po prijetni stezici in kar predstavljal sem si, kako čudovito bodo zažareli v pozni jeseni oktobra. Po kratkem spustu nisem mogel kar tako mimo idilične planine Agrogno, na kateri sem se spustil v prijeten klepet z dvema pastirjema, ki sta imela v hladnem jutru že polno opravkov s pridelovanjem mlečnih dobrot. Obljubil sem jima, da se nazaj grede zagotovo oglasim na pokušino sira.

Po travnatem bregu sem se vzpenjal proti prelazu Porta del Merli, kjer me je prvič objelo toplo sonce. Po prehodu čez dve monolitni špici, ki nekoliko spominjata na korziški svet, sem si privoščil daljši počitek med ostro travo, polno cvetočega rododendrona. Ko sem se že naužil slikovitih razgledov, me je zmotil prihod tropa kozorogov. Večina se jih je ob pogledu name kmalu razbežala, ostala je le mama s podmladkom. Ko se je preplašeno dete nežno stisnilo ob njen trup, je mama postrani obrnila glavo kot Trump, kot bi me hotela vprašati: "Kaj pa ti tukaj, tujec, kdo je tebe povabil v naše kraljestvo?" Simpatičen prizor je trajal kar nekaj časa, potem pa se je mati pognala po bregu in mladiček je odskakljal za njo.

Greben je postal izpostavljen in v pomoč so mi bile pritrjene vrvi. S prelaza sem že od daleč zagledal prisrčen bivač Silvestri, ki je v notranjosti sicer zelo skromen, a popolnoma zraščeno z bližnjo okolico, saj je v celoti zgrajen iz kamna. Zadnji ključni del poti je precej strm, posejan z gladkimi skalami, proti vrhu pa se vije v cikcaku. Še slabih petnajst minut me je čakalo do velikega križa, ki se mi je smejal z najvišje točke. Po varnih skobah čez desetmetrski skok sem prispel na vrh. A kako je to mogoče? Namesto prešernih razgledov se je vrh ravno ob mojem prihodu ovil v goste meglice in glavna nagrada mi je splavala po vodi. Tolažilo me je, da to ni prvič ne zadnjič, načrtoval pa sem tako in tako še en gorniški podvig. Ni hudir, da mi takrat vreme ne bo tako ponagajalo. Po daljšem čakanju in upanju, da se kaj razkadi, sem se odločil za sestop. Ves čas sem bil previden, saj so bile skale malce vlažne in drseče. Od bivaka pa je spet posijal sonček in jutranjima pastirjema s planine Agrogno sem izpolnil obljubo. Brbončice so bile zelo vesele treh vrst sirov, ki sem jih preizkusil, in se do konca potolažen vrnil do avta. Ob starih italijanskih kanconah, ki sem jih našel na eni od številnih radijskih postaj, sem se srečno pripeljal do domovanja in sveže pečena orada je še kako prijala po prvi gorniški pustolovščini.

Barčica po jezeru plava

Izlet z ladjico po jezeru je najboljši način, da se vam jezero prikupi z edinstvene perspektive, saj iz vode lahko odkrivате in občudujete slikovite koticke, ki so s kopnega nedostopni. Čiste, mirne vode odsevajo okoliške gore in modro nebo ter ustvarijo pokrajino, ki je videti kot slika.

Nekje s poti na Monte Legnone, 2609 m; pogled na jezero Como
Foto Brane Pahor

*Od leve proti desni:
Pizzo di Trona,
2510 m, Falso
Trona/Punta F.O.M.,
2490 m, skrajno
desno Pizzo Tre
Signori, 2554 m,
spredaj jezero Lago
dell'Inferno
Foto Brane Pahor*

Za izlet sva kupila enodnevno vozovnico, ki stane 15 evrov, z njo pa se lahko prevažáš ves dan od mesteca do mesteca in se na koncu vrneš nazaj. Izbrala sva tri kraje, ki so nekako najbolj impresivni in na različne načine osvetljujejo čarobno pokrajino.

Med uživanjem na zgornji odprti palubi sva se v sončnem dnevu po dveh urah izkrcala v Bellagiu. Mesto se bohota na strmem hribu na stičišču treh dolgih rokavov jezera, številni turisti pa ga ocenjujejo kot največji dragulj ob jezeru Como. Bellagio je znan po svojih terasastih vrtovih, ki se spuščajo proti vodi, očarljivih ulicah, ki vabijo k počasnemu raziskovanju, in po razgledih, ki odsevajo tisočletno zgodbo o glamurju in prefinjenosti.

Iz Bellagie sva se odpeljala na nasprotno stran jezera do mesta Menaggio. Le to je nekoliko večje, poseduje veliko stavb iz 19. stoletja, osrednje zbirališče pa je trg Garibaldi, okrog katerega je polno kavarn in restavracij, ki dajejo trgu navdušenje in tisto pravo italijansko živahnost.

Obisk tretjega, zadnjega mesteca nameniva Varenni, ne da bi sploh slutila, kako prav sva izbrala. Varenna je slikovita, manjša, tradicionalna ribiška vasica z značilnimi rdečimi hišicami, nagnetenimi ob bregu jezera. Po ribiški promenadi se sprehodiva po tlakovani poti, obrobjeni s cvetličnimi gredami, ob katerih prijetno diši iz restavracij, ki ponujajo lombardijske jedi.

Popoldne je že, vročina pripeka, saj smo vendarle julija, ko sva se v pristanišču odločila za vrnitev v Colico. A glej ga šmenta, vozni red, kot nama ga je

opisal možakar ob prodaji vozovnic, sploh ni veljal, ampak je prispela naslednja ladja šele ob pol šestih, štiri ure pozneje. Od jeze sva se ohladila v manjšem kopališču na koncu promenade, potem se je žena spomnila, da je nad mestom železniška postaja, s katere vlak odpelje ravno v najino smer. Po krajšem vzponu sva po nekaj minutah ujela odrešilni vlak, ki naju je prijetno ohlajen v pol urice dostavil v kraj bivanja.

Trije gospodje, raztreseni Jacobo ter vrh, poln spominov

Po nekaj dnevih ležernega kolesarjenja so prišle spet na vrsto gore. Redko se zgodi, da navdih za vzpon na kakšen vrh najdem v njegovem imenu, a tokrat se je zgodilo prav to. Pizzo Tre Signori, ki v prevodu pomeni vrh treh gospodov, pripoveduje zgodbo o območju pred nekaj stoletij, ko je bil mejna točka, kjer so se srečale Benetke (zdaj provinca Bergamo), Milano (zdaj provinca Lecco) in Grigoni (zdaj provinca Sondrio). Gora s simpatičnim imenom je dostopna z vseh treh glavnih strani, istočasno pa je s svojimi 2554 metri najvišji vrh doline Val Gerole.

Da ne bi bil ponovno prikrajšan za razgled z vrha, sem se na pot odpravil še v popolni temi. Po debeli uri vožnje sem parkiral na velikem brezplačnem parkirišču sredi slikovite gorske vasi Laveggiolo. V polmrazu sem kmalu naletel na odcep za zatočišče Falc ter se po divji hosti, mimo zapuščenih bajt, ki so vsaka posebej obogatene s svojim izvirčkom,

spustil v dolino, kjer sem po lesenem mostičku prečil sila živahen potoček ter se spet povzpел navzgor do ceste, ki sem ji sledil do naslednje bližnjice. Po strmih travah sem se razveselil klopce, si malo odpočil in užival ob pogledu na oddaljeni Pizzo di Trona, visok 2510 metrov, drugi najvišji na tem koncu. Kar nekaj lepo izpeljanih bližnjic, po katerih sem se ognil prašni, dolgočasni cesti, me je privedlo do povsem ravninske planšarije Trona z istoimenskim zavetiščem Trona Solivia.

Sonce je bilo že visoko na nebu, ko sem se čez prelaz Bocchetta di Trona, mimo ostankov vojašnic iz 1. svetovne vojne približal Koči Falc. Stisnjena v manjšo kotanjico skrbno varuje lepo zaobljeni Pizzo Varrone, 2325 m, ki se dviga nad njo. Levo spodaj mi je oči pobožalo široko očesce Hudičevega jezera oziroma Laga di Inferna, ki je sicer na koncu zajezeno, kar pa prav nič ne zmoti zlitja njene modrine z bližnjo gorsko naravo. Po legendi naj bi nastalo, ko je svetnik Trona premagal hudiča. Ko se je ta potopil, je nastala luknja, ker pa je ravno deževalo, se je napolnila z vodo.

Strmi in na trenutke izpostavljeni balvani so me pripeljali do zadnjega prelaza pod vrhom, imenovanega Piazzocco. Tam je pravo križišče, kjer me je dohitel prijazen mladenič, za katerega sem pozneje izvedel, da mu je ime Jacobo. Samo vljudno sva se pozdravila, ko pa je krenil v povsem nasprotno stran, sem ga le povprašal, kam je namenjen. Ko je odgovoril, da na Pizzo Tre Signori, sem ga usmeril v pravilno smer. Zahvalil se je in že svignil naprej. Za ovinkom sem se znašel pred zadnjim, ključnim delom vzpona. Pred menoj je bilo široko razčlenjeno pobočje, vendar je smer dobro označena z markacijami in možici. Užival sem v lahkem plezanju, malce me je zaskrbelo le velika zaplata snega tik pod vrhom. Tedaj sem zagledal Jacoba, kako je skrenil povsem v levo na rob prepada. Čeprav tega ne počnem nikoli, sem ga z vpitjem začel opozarjati, da mora kreniti bolj desno in na srečo me je res ubogal. Snežni del se je izkazal za precej lažjega, kot je bil videti od daleč, pa še sneg je bil povsem južen, zadnja, precej gladka polica pred vrhom je bila zavarovana s prosto visečo jekleno vrvjo, oblečeno v nekakšno plastiko.

Na najvišji točki sem se prepustil čudovitim razgledom. V kristalno jasnem vremenu sta kipela v nebo bratca Pizzo di Trona, 2510 m, in Falso Pizzo di Trona, 2490 m, poleg Hudičevega jezera še jezero Trona, najbolj pa mi niso dali miru oddaljeni vrhovi, ki so bili povsem pobeljeni. Starejši gornik mi je pojasnil, da gre za Monte Roso in Bernino. Na oba me vežejo lepi spomini. Na Monte Rosi sem pred davnimi leti osvojil svoje prve tri štiritisočake in po vzponu na Punta Gnifeti tudi prespal v Margheriti, najvišji koči v Evropi. Nekoliko slabše nam je šlo na Bernini. Vzpon je bil tehnično odlično pripravljen, saj smo na pot krenili štirje prijatelji, dva izkušena šodrovca in dva izkušena alpinista, zavedajoč se, da je pri plezanju dvojke v snegu in ledu na štiri tisoč metrih nujno potrebno varovanje. Pa so nas v teden

dni prej rezervirani sobi v Koči Marco e Rosa Italijani po domače "prebukirali". Po povsem neprespani noči na mokrih tleh v nekakšni zimski sobi smo se raje odločili za vrnitev v dolino. Za tako oddaljen cilj smo si žal vzeli vsaj en dan premalo, a nič zato, v srednjem delu smo se vseeno navezali na vrh, sončni zahod ob prihodu v kočjo pa je bil nekaj najlepšega, kar sem do tedaj doživel v gorah.

Iz spominov me je predramil Jacobo, ponudil mi je svež ananas in se mi iskreno zahvalil za koristne preusmeritve. Kar sedel bi in se grel na toplem sončku, a do avta me je čakala še dolga pot.

Kot sem si obljubil, sem se nazaj grede ustavil v Koči Flac. Rumena fasada in zelena streha sta čisto usklajeni z bližnjo okolico. Ker sem precej vode že porabil, sem pri oskrbniku naročil pollitrsko plastenko mineralne in kavo. Za oboje skupaj sem plačal, ne boste verjeli, dva evra. Prijetno presenečen sem dal tri in se dobre volje odpravil proti jutranjemu izhodišču. Šele ob prihodu sem opazil, kako očarljiva je vasica Laveggiolo. Lesene, kamnite hiše z majhnimi cerkvicami so živa zgodba o preteklosti doline Gerola. Ker jih nisem opazil na nebu, sem si namesto italijanskih kancon tokrat v avtu na ključku raje zavrtel stare dobre Eaglese (orle), ki so mi krajšali vožnjo.

Preostanek dni sem se posvetil kolesarjenju z ženo po Valchiavenni in Valtellini. Navdušila naju je široka, travnata dolina na začetku Valtelline, na kateri se daleč v ozadju dviguje mogočna kulisa Sasso Manduina, 2888 m, rezervirana samo za alpiniste; pa kamniti most Ponte di Ganda iz 18. stoletja v kraju Morbegna in mnogo postankov v majhnih vasicah ob kolesarskih stezah, kjer sva se vsakič ustavila in poklepeta s prijaznimi domačini.

Ob vožnji proti domu sva oba z ženo na glas razmišljala, da bi se drugo leto spet vrnila ob jezero Como, saj je tam še veliko neodkritih skrivnosti, ki naju vabijo, da jih raziščeva. ●

V plastiko ovita prosto viseča jeklenica tik pod vrhom Pizzo dei Tre Signori, 2554 m

Foto Brane Pahor

Anton Štibler

Spomladi s Črničca na Menino planino

Mir, čudoviti razgledi, petje ptic, hoja po nezahtevnih stezah in s cvetjem posutih livadah. Če je to nekaj, kar si želite, potem pojdite s Črničca na Menino planino. Štiri ure hoje po večinoma gozdnatih pobočjih srednjevisokih gora in preko dveh planin, Ravni in Travnik, ter vrnitev nazaj – to predstavlja pravi sredogorski užitek.

Prostrano pogorje z zmernimi vzponi sem imel že dolgo na seznamu planinskih želja, a je moralo počakati do mojih upokojenskih let, ko nižji vrhovi z gozdovi in pašniki vse bolj zamenjujejo strma skalnata ostena. Naravni proces, bi rekel, vse manj energije in vse več strahu. Ob tem se spomnim na urednika *Planinskega vestnika*, ki v uvodniku aprilske izdaje navede misel, s katero se globoko strinjam, namreč da si v mladosti bolj pogumen in pripravljen veliko več tvegati kot v starosti, ko postaneš ves boječ.

V dobrem tednu dni po prvomajskih praznikih se je po nekajdnevem dežju vreme ustalilo in napovedan je bil jasen dan z zmernim vetrom. Zjutraj sem pustil vozilo na parkirišču prelaza Črnivec in jo ubral po asfaltni cesti, ki pa se je že po nekaj metrih spremenila v makadamsko. Zrak je bil pomladno svež, rahel veter je skrbel, da sončni žarki niso bili premočni. Na levi, čez cesto, ki s Črničca vodi v Gornji Grad, se je v jutranjem soncu bleščalo pobočje Plešivca. Pod njim sem opazil nekaj prašnih oblakov od avtomobilov, ki so vozili po gozdni cesti nekam proti Kašni planini. Hoje po cesti je bilo, hvala bogu, kmalu konec, kajti pri lovski koči je označena pot zavila navkreber v gozdnato pobočje. Listavci so že dodobra ozeleneli in skupaj z mogočnimi smrekami dajali prijetno senco. Veter je občasno zamajal drevesne krošnje, da je gozd zašumel melodijo narave, ki pomirja dušo in telo. Od vsepovsod se je slišalo petje ptic, glas kukavice je glasno odmeval in oznanjal pomlad. Med vzpenjanjem sem globoko zajemal gorski zrak, ki je prijetno polnil moje telo in bistril čute. V srcu sem čutil radost, ki mi jo vedno znova pričarajo gore, narava. Med hojo so se mi nehote utrnili spomini na mladost, na starše, na vse tiste, ki so že odšli. Ob tem se vedno znova zavem, kako čas hitro mineva, da je vse minljivo in kako dragoceni so trenutki, preživeti v naravi. Čez čas se je teren položil in prijetna steza, ki jo prekinjajo gozdne poti, narejene za spravilo lesa, me je po eni uri pripeljala na planino Ravni. Planina je še samevala, živina je bila nižje v dolini, a jo bodo kmalu prignali, saj so pobočja že ozelenela. Marjetice, spominčice, zlatice, regrat in druge cvetlice so bujno cvetele in privabljale metulje, ki so jih živahno obletavali in se veselili življenja.

Po kratkem postanku sem pot nadaljeval in v eni uri prišel na planino Travnik. Tu sem uzrl obširne, za pašo ograjene travnike in ugotovil, da ime planine zelo lepo opiše tukajšnjo naravo. Tudi tu še ni bilo živine, čeprav so bile pašne površine že znatno poraščene s travo. Planinska pot presenetljivo poteka preko ograjenih pašnikov, kar sem sicer s težavo ugotovil po večinoma starih označbah na dokaj dotrajanih prehodih preko

ograj. Pot po zeleni travnati preprogi sem bolj slutil, kot videl, saj je bila v celoti poraščena s travo, kar kaže na to, da tu ne hodi veliko planincev. Ponekod so bili travniki posejani z rumenimi regratovimi cvetovi, kar je ob čudovitih razgledih na okoliška sredogorja in s snegom pokrite Kamniško-Savinjske Alpe dajalo poti pravljični pridih. Njen potek preko travnikov dokazuje, da do sem še ni prodrla privatizacijska miselnost, ki prepoveduje vsakršen dostop na zasebno lastnino, četudi gre za dolgoletne uhojene planinske poti. Slednjo neprijetnost sem namreč nedavno doživel na poti na Žavcarjev vrh na Kozjaku ...

Od planine Travnik do Menine planine je še dve uri hoda po gozdnatih območjih z rahlim vzponom na Kurji vrh, po katerem se svet vse bolj odpira. Tu sem pred majhnim jezercem ob poti zagledal velikega ptiča, ki se je ravnokar dvignil in poletel med drevesa. Bržkone je bil to orel, ki sem ga zmotil pri pitju iz jezera. Razpon med njegovimi krili je moral biti okrog 1,5 metra. Žal je izginil v krošnjah dreves, še preden sem lahko prijel za fotoaparatus. Sprašujem se, koliko jih sploh še živi pri nas. Kmalu zatem sem na poti zagledal še trop gamsov, ki pa se je pred mano

urno pognal v goščavo. Hitro sem pripravil fotoaparatus in odhitel za njimi v upanju na lep posnetek, toda o gamsih ni bilo več ne duha ne sluha.

Po štirih urah sem prispel do doma na Menini planini in se povzpел na bližnji Špic, od koder sem imel proti severu in vzhodu lep razgled na vrhove Kamniško-Savinjskih Alp, Olševo, Raduho, Smrekovc, Uršljo goro, Pohorje in vse tja do osamelega Boča. Pogled se mi je ustavil na Raduhi in Smrekovcu, kjer sem pred triinpetdesetimi leti doživel hudo nevihto. Takrat še ni bilo mobilnikov, ki nam danes za vsako uro napovedujejo vremenske razmere. Ko sem se naužil razgledov in utrnil nekaj spominov na prehojene poti, sem zapustil vrh, posejan s cvetočim sviščem, in se po istih stezah vrnil na izhodišče Črnivec.

Za mano je bil čudovit planinski dan. Pot, na kateri nisem srečal nikogar razen planinskega orla in gamsov, kjer sem občudoval s cvetjem posejane travnike, čudovite gore in doline, dihal svež gorski zrak, je kot nalašč za umik in umiritev od današnjega modernega sveta. Le-ta nam namreč vsiljuje toliko vsakovrstnih pridobitev in z njimi namišljenih obetov za srečno življenje, v naravi pa za srečo potrebujemo zelo malo. ●

Na planini Travnik. Z regratovimi cvetovi posejana travniška pot proti Menini planini.
Foto Anton Štibler

Magda Šalamon

Morje tišine

Stojim v morju tišine, ozirajoč se k svetlobi neomejenega neba. Med zelenimi poganjki se previdno premika pikapolonica in se vzpenja proti dozoreli malini. Težnja po preživetju ji daje moči in tudi smisel življenja. Nad mano se dviga pokončna kamnita stena, ki nehote privablja moje poglede in utripe srca. Zavem se, da je to le sanjski, notranji vzgib hrepenenja, ki mu sledim v novem jutru.

Prebudim se z iskreno željo, da doživim nov dan v dotikih miru, sproščenosti, lepota gora in predvsem v darovanju za več. Zgodaj sem se podala na pot proti Gorenjski, mimo Lesc do Mosta pri Žirovnici in po lokalni cesti proti dolini Završnice. Odsev akumulacijskega jezera se prekriva z jutranjo meglico, moj pogled pa se dviga po pobočjih Stola. Kmalu me je pozdravila prijaznost ljudi v Valvasorjevem domu. Prevzela me je urejenost koč in osebja, ki odpira vrata mnogim pohodnikom.

Valvasorjev dom so zgradili na terasi v južnem pobočju Belščice, ki je severozahodni del Stolove-

ga masiva. Najprej je na tem mestu stalo rudarsko upravno poslopje, ki ga je po prvi svetovni vojni upravljala Kranjska podružnica SPD. Kočo so poimenovali po baronu Janezu Vajkardu Valvasorju. Mladi Valvasor je imel to prednost, da so bili starši, mama Ana Marija Ravbar in oče Jernej Valvasor, lastniki gospodstev Gamberk in Medija na Izlakah. Tu je preživel otroštvo skupaj s šestnajstimi brati in sestrami. Izobraževal se je pri jezuitih in zvesto zbiral strokovne knjige, star denar, instrumente in druge zanimivosti. Znanje in izkušnje si je nabiral na potovanjih po tujini, veliko je pisal in bil izda-

Vrh Vajneža
Foto Magda
Šalamon

jatelj pomembnih del. Bil pa je še uspešen pri pridobivanju premoženja. Zaradi njegovih dejavnosti, ki jih je usmerjal v slovensko znanost in kulturo, je prišel ob premoženje. Obsežna topografija *Slava vojvodine Kranjske* je njegovo zelo dragoceno delo za Slovence.

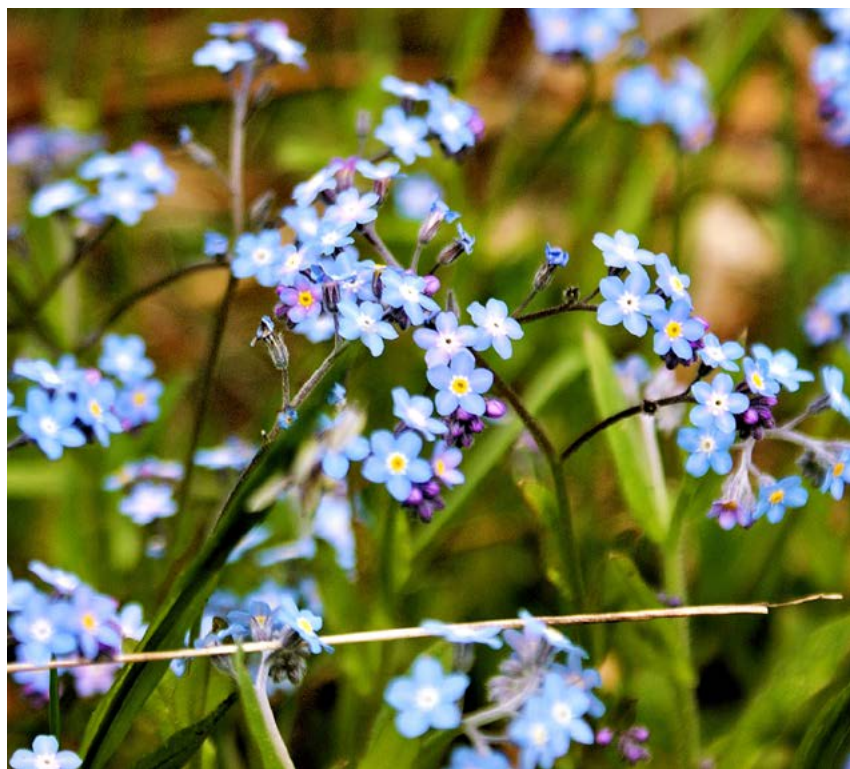
Mojim očem se je že odpiral nov, mehak izziv. Tako sem se od koč, ki je na višini 1181 metrov, usmerila severozahodno proti Potoški planini. Po začetnem rahlem vzponu skozi gozd se steza priključi položnejši cesti. Ta nekaj časa poteka skozi gozd, se čez čas rahlo spusti in me pripelje do križišča v neposredni bližini Potoške planine, ki leži v mirnem naročju narave. Tiho se pozibavajo listi teloha in drobne spominčice. Koraki so me pripeljali do studenca Urbas, kjer je smerna tabla za razcep za Belško planino. S ceste sem zavila desno na markirano pot, ki se najprej zložno, nato pa strmeje vzpenja skozi gozd. Odmeve zvokov in gozdnih prebivalcev je slišati kot omamno šepetanje narave. Nebo je jasno, v bleščeči svetlobi jadra ptica, sončni žarki, ki so pokukali izza vrhov, veličastno grejejo misli in korake. Napor strmine tako izgubi svojo zahtevnost, izraz moči pa se odpira današnjemu cilju.

Dan je že sam po sebi darilo, ko hodim tja gor... Mogoče prepogosto pozabljamo, da v nas še vedno živi prvobitni človek. V tem pogledu smo preprosta bitja, poznamo domače okolje in tveganja, ki jih predstavlja. Temu se primerno odzivamo in se čujemo pred nevarnostmi. Sedanji človek je kot violina s strunami, ki so do skrajnosti napete, zato ga živčni sistem kliče k sprostitvi. Te je v obilju prav v gorah.

Po prigrizku moči nadaljujem hojo po številnih zavojih skozi dokaj strm gozd, ga prečkam in izstopim na širne travnate planjave pod grebenom Belščice. Vmes se odpira razgled po dolini Save Dolinke in naselij ob njej. Seveda me ob poti povabi klopca, kjer je krajši počitek dobrohoten, razgled pa veličasten. "Jo, kača!" bi marsikdo prestrašeno vzkliknil, ko bi ležala na poti. Mirno sem jo opazovala in Ivana, ki je bila z mano, jo je z rokami malce ogrela, da se je lahko nato odplazila naprej. Predvidevala sem, da je smokulja, ki živi na suhem terenu in tudi višje, hrani se pa z mišmi in žuželkami. Je nenevarna in nestrupena. Na prvi pogled je podobna gadu, a nima sklenjene verige po hrbtu, temveč v cikcaku, kar je sicer podobno. Predvsem pa nima trikotne glave kot gad in modras in zenice okrogle, ne pa po mačje zarezne kot strupenjače. Vse kače, ki imajo okrogle oči in glavo lepo prelito v trup, so nestrupene. Sikajo pa, da prestrašijo najnasilnejše bitje narave – človeka. Spomnim se, da je nekoč neka kača, čeprav nestrupena, neki ženski dala jabolko, ki ga je ta dala v preizkus možu. Res strup ni deloval takrat, deluje pa dolgoročno. Še zdaj smo odvisni.

Višje gozd postaja vse redkejši in počasi preide v pas rušja, pot pa se začne obračati vse bolj proti zahodu. Kmalu sem prišla do bivaka pod Vajnežem.

Skrbno sem si izbirala pot, ki je bila zaradi zasneženega pobočja na nekaterih mestih še precej nevarna. Kmalu sem bila pod glavnim grebenom Karavank, med sedlom Medvedjak in Vajneževim sedlom, kjer greben vleče najprej malo proti jugovzhodu, nato pa zavije odločneje proti jugu. Čeprav se Vajnež z grebenom Belščice tesno navezuje na sosednji višji Stol, je povsem samostojna gora, zelo privlačna tako s slovenske kot avstrijske strani. Ob strmem brezpotnem vzpenjanju z vrha Belščice sem vztrajno raziskovala pot na vrh Vajneža. Tu so v zimskem času izredno lepa smučarska pobočja. Popolna tišina se je pretakala v razsežnosti pogledov, ko sem se po strmih travnatih, delno zasneženih pobočjih povzpela najprej na Mali vrh. Občutila sem neomejenost duha in veliko hvaležnost za dar moči. Obrnila sem se proti vzhodu in kmalu stopila na sedeminosemdeset metrov višji Vajnež.

Po telesu mi je nežno valovila tiha radost osvojene-ga cilja. Ledeni plašč zime, ki je na tej višini oblekel naravo, se je kazal v svoji resnosti. Imel je čaroben prizvok zaupanja in zlitja s strmimi pobočji. Sončni žarki so greli ohromela krila ptic in pramene mojih občutkov. Nad mano se je razlivala moja tiha sreča, radost in tudi žalost. Neopazno sem segla v dlan lebdeči duši, ki me je vodila po poteh tišine, ko sem se ponižno vrnila v dolino. V temi tega dne sem spoznala, da mi resničnega doživetja, ki je bilo obdano z morjem tišine, ne more nihče vzeti. Lepota živi v najmanjših stvareh le v človeku, ki ima to lepoto v sebi. Skrbno sem zaprla temu dnevu vrata, za katerimi je mnogo zakladov narave in gora, prijateljstva ter ljubezni. Ponovno tiho čakam na novo morje tišine in blagodejno zaprem utrujene oči. ●

Spominčice
Foto Magda
Šalamon

Orožnova koča

na Planini za Liscem

TEKST: URSKA BODEC
RISBA: MATJAŽ BERTONCELJ

1346 m

FRAN OROŽEN

1853-1912

GEODRAF IN ZGOODOVINAR

ROJEN V LAŠKEM, ŠTUDIRAL NA DUNAJU
IN L. 1889 POSTAL PROFESOR ZGOODOVINE
IN ZEMLJEPIŠA V LJUBLJANI.

NUJNO POTREBUJEMO
UČNO GRADIVO V
SLOVENŠČINI.

PRIPRAVIL JE PRVI SLOVENSKI ŠOLSKI
ATLAS, NAPISAL VEČ UČBENIKOV ZA
ZEMLJEPIŠ IN ČLANKOV V REVIJAH,...
NJEVO NO NAJOBSEŽNEJŠE DELO:

VODIL JE DRUŠTVO SLOVENSKIH PROFESORJEV.

27.2.1893 - USTANOVNI ZBOR SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA - SPD.

PO NAŠIH HRIBIH
SO VSI NAPISI
NEMŠKI!

ZATO PA
USTANOVIMO
SLOVENSKO
DRUŠTVO!

VZORAMINO SE!

FRAN, A BOŠ TI
PRVI NAČELNIK?

JA, PA BOM.

15. 7. 1894

LETA 1895 JE ZAČEL IZHAJATI PLANINSKI VESTNIK IN FRAN JE V NJEM IZDAL VEČ ČLANKOV.
LETA 1908 JE DOSTOPILO KOT NAČELNIK SPD, NASLEDIL GA JE FRAN TOMINŠEK.
18.3.1909 - ČASTNI VEČER:

DROŽNOVA KOČA JE
1944 POGORELA, 2006.
SO DOPRLI NOVO. KONEC.

Za prijetno
gorniško izkušnjo
je pomembno tudi
zdravje stopal.
Foto Oton Naglost

Kako (ne)varne so copate v kočah?

Glivične okužbe stopal

Glivične okužbe so ena najpogostejših kožnih bolezni. Pogosto so spregledane. Včasih zoprnno srbenje med prsti na nogah, pogosteje pa šele spremembe nohtov opozorijo na glivično bolezen. Glivična okužba je v naših krajih najpogostejša na stopalih, glivična bolezen nohtov pa je najpogostejša bolezen nohtov sploh, in to pri otrocih in odraslih, zlasti starejših. Pogosta je v poklicih, ki so povezani s pogostim močenjem ali obilnim znojenjem, rabo skupnih kopalnic in drugih vlažnih prostorov. V osemdesetih odstotkih so glivično okuženi najprej nohti na nožnih palcih.

Najpogostejše povzročiteljice glivičnih okužb kože so dermatofitske glive; med njimi skoraj devetdeset odstotkov okužb povzroči vrsta *Trichophyton rubrum*. V tretjini primerov okužbe povzročijo tudi kvasovke (npr. *Candida albicans*, ki je pogostejša na rokah), plesni pa povzročijo okužbe le redko. Glive, ki jim v vsakdanjem življenju pogosto rečemo kar glivice, pridejo v stik s kožo preko okuženih živali, kontaminirane zemlje in z neposrednim ali posrednim prenosom med ljudmi. Na vlažni koži stopal med prsti najdejo ustrezno okolje za svoj razvoj, še zlasti dermatofiti – to so glive, ki se hranijo s keratinom. Te napadajo območja z veliko keratina: roženo plast kože, nohte in lase. Okužba z dermatofiti na zadbeljeni ter razpokani koži in nohtih je za zdravljenje praviloma dolgotrajna in trdovratna.

Znaki glivične bolezni stopal in nohtov

Posledice glivične okužbe na stopalih se kažejo najprej kot zmehčana in sprva od okolice svetlejša ali sivo obarvana koža med prsti. Pozneje zaradi vnetja postane poudarjeno rožnata, razpokana in okreplje-

no luska na robovih ali po celotni površini podplavov. Lahko se pojavijo tudi drobni vodeni mehurčki in vidne spremembe posamičnih ali vseh nohtov na enem ali obeh stopalih. Ker so take spremembe nekoč opisovali predvsem na pogosto poškodovanih in znojnih stopalih atletov, je za zelo razširjene vidne spremembe kože na stopalih zaradi glivičnih okužb v literaturi še vedno mogoče najti izraz "atletsko stopalo".

Na nohtih se dermatofitska okužba praviloma začne na prostem robu. Zaradi glivične okužbe nohti spremenijo barvo iz prosojno rožnate v belo, sivo, rumenkasto, celo rjavo. Ob napredovanju okužbi se nohti lahko zadebelijo, se dvignejo od ležišča nohta, spremenijo obliko, postanejo na prostem robu drobljivi, pozneje vse bolj razpadajo in lahko deloma celo izginejo ali so v celoti odebeljeni v brezoblično površinsko hrapavo tvorbo, ki zaradi zatikanja in občutljivosti onemogoča rabo običajne obutve. Najpogostejša je glivična okužba nohtov na nožnih palcih, pogosta je tudi na najdaljših prstih in na mezincu, lahko pa zajame tudi vse nohte enega ali obeh stopal.

¹ Prim. mag.
Ana Benedičič,
dr. med., spec.
dermatovene-
rologije.

Diagnostika glivičnih okužb

Glivične okužbe so po videzu lahko podobne drugim kožnim boleznim. Za ugotovitev prave narave bolezni in za uspešno zdravljenje je treba kožo pogosto laboratorijsko pregledati, opraviti t. i. mikološki pregled, s katerim potrdimo glivično naravo bolezni. Ugotovitev vrste glive, ki je povzročila obolenje, olajša izbiro ustreznega zdravila.

Pomen glivičnih okužb stopal

Glivične okužbe kože ne ogrožajo življenja, poslabšajo pa njegovo kakovost; nekatere okužbe lahko povzročijo na koži trajne poškodbe z brazgotinami. Dermatofitske glivične okužbe kože in nohtov se ne širijo v notranjost telesa. So pa lahko zelo moteče v primeru neprijetnega vonja, občutljivosti in bolečin, spremenjeni nohti pa otežijo izbiro obuval zaradi zatikanja odebeljene površine in neestetskega videza. Okužba kože s kvasovkami je pri imunsko oslabilih bolnikih lahko vir sistemske okužbe. Predvsem pa je zaradi glivičnih okužb kože olajšan vstop drugim mikroorganizmom v kožo in telo. Še posebej nevarne so okužbe z bakterijami, ki povzročajo boleča obnohtja, vnetja kože in podkožja.

Glivična okužba na stopalih lahko začne neopazno z zmeščano in razpokano kožo med posamičnimi prsti (a), luščenjem na podplatih (b) in ali blago spremembo barve nohtne plošče (c), najpogostejše na oddaljenem prostem robu nohta na palcu, lahko tudi drugih nohtih na najdaljšem prstu ali predhodno poškodovanih nohtih.

Začetna glivična okužba kože in nohtov na stopalih ne povzroča večjih težav; bolezen se razvija na omejenih področjih kože med prsti ali na posamičnih nohtih pogosto celo neopaženo. Že blažja glivična okužba pa lahko hitreje napreduje in ima pogostejše in resnejše posledice pri bolnikih z zatrtim imunskim odgovorom in drugimi vzroki večje občutljivosti za okužbe (npr. sladkorna bolezen, rakom, atopijski dermatitis, okužba s HIV), pri bolnikih z imunosupresivnim zdravljenjem (npr. terapija s sistemskimi kortikosteroidi) in predhodnimi okvarami stopal (npr. stisnjeni prsti pri deformacijah in/ali otekanju v predelu prstov) ter ob spremembah nohtov, ki jih povzročijo poškodbe in druge bolezni, ki lahko prizadenejo tudi nohte (npr. luskavica). Glivična bolezen pogosto oteži striženje nohtov, delo z rokami ali hojo, kar ima pri večini bolnikov negativne psihološke in psihosocialne vplive in je zato veliko več kot zgolj estetska napaka.

Zdravljenje glivičnih okužb

Kadar opazimo med prsti nog zmeščano kožo ali drobno luščenje podplatov, ni nujno kar takoj iskati zdravniške pomoči. V lekarni brez recepta kupimo zdravilo za lokalno zdravljenje glivičnih okužb – lokalni antimikotik v pršilu ali kremi. Z njim zdravimo v skladu s priporočenimi navodili proizvajalca. Mnogim ljudem se glivične okužbe na stopalih ponavljajo, zato kar sami prepoznajo prve znake okužbe in si tudi pomagajo sami, potrebni pa sta potrpežljivost in vztrajnost.

Zdravniško pomoč je treba poiskati, ko se pojavijo rdečina, razpoke in rane, vnetni izcedek ali vodeni mehurčki ter spremembe na nohtih. Zdravljenje bo preprostejše in uspešnejše, če z njim začnemo čim prej in upoštevamo zdravnikova navodila.

V ožjem smislu zdravljenje glivične bolezni pomeni odstranitev glivičnega povzročitelja, kar pa pri nohtih ne pomeni vedno, da bo noht spet videti zdrav, ker je bil lahko spremenjen že pred okužbo. Možno je, da je zaradi okužbe trajno okvarjen zarodni oziroma t. i. rastni del nohta.

Za zdravljenje glivičnih okužb kože imamo danes na voljo več učinkovitih antimikotikov. Lokalno

zdravljenje (kreme, pršila, šamponi, posipi, laki in premazi za nohte) je zaradi redkih neželenih učinkov teh zdravil običajno prva izbira, pri otrocih do dveh let starosti pa praviloma edino zdravljenje glivičnih bolezni kože in nohtov. Z lokalnim zdravljenjem pozdravimo večino glivičnih okužb, ki so v vrhnjih slojih kože, potekajo krajši čas in so omejene na manjšo površino. Glivične okužbe na nohtih prstov nog uspešno zdravimo z lokalnimi zdravili, kadar njihov obseg ne presega tretjine do največ polovice površine nohta. Lokalno zdravljenje pogosto podpiramo s pedikerskim ali kirurškim odstranjevanjem obolelih delov nohtov in rabo pomožnih zdravilnih sredstev, ki jih je mogoče kupiti v lekarni brez recepta.

Sistemsko zdravljenje (protiglivična zdravila v tabletah ali kapsulah) je pogosto učinkovitejše kot zgolj lokalno; potrebno je pri okužbah las in obolenju nohtov do ravnega dela, pri okužbah s plesnimi in z nekaterimi glivami, ki se prenašajo na človeka z živali ali drugega okolja. Zdravila je praviloma treba jemati več mesecev. Sistemske antimikotike predpiše zdravnik. Neželeni učinki so redki – najpogostejše se pojavijo slabost, tiščanje ali blažje bolečine v trebuhu, glavobol in splošno slabo počutje ter alergijski izpuščaj.

Napredovanje glivične bolezni nohtov na stopalih (d) se brez ustreznega ukrepanja nadaljuje proti ravnemu delu nohtov in lahko trajno spremeni celoten noht – večine ali vseh prstov enega stopala (e), lahko tudi obeh.

Zdenka Mihelič

Predsedovanje prevzela Italija

18. Alpska konferenca v Sloveniji

Slovenija je 22. januarja na Brdu pri Kranju organizirala XVIII. Alpsko konferenco, na kateri je zaključila svoje, že četrto dveletno predsedovanje Alpski konvenciji in ga predala Italiji. Minister za naravne vire in prostor Jože Novak je v imenu predsedujoče države Slovenije med drugim poudaril, da moramo okrepiti preventivne dejavnosti za obvladovanje naravnih nesreč, povezanih z vodo, in izvajati rešitve, ki temeljijo na naravi in ki bodo okrepile odpornost.

Predsedovanje je Slovenija 27. oktobra 2022 prevzela od Švice. Na tokratni Alpski konferenci so ministri držav pogodbenic Alpske konvencije – Slovenije, Italije, Avstrije, Nemčije, Francije, Švice, Monaka, Lihtenštajna ter Evropske unije – na konferenci pregledali opravljeno delo, ki ga je slovensko predsedstvo vodilo pod sloganom Kakovostno življenje v Alpah za vse in se seznanili z rezultati delovnih teles Alpske konvencije zadnjih dveh let ter potrdili mandate za njihovo prihodnje delo. Minister Novak je poudaril: "Alpe se soočajo s številnimi čezmejnimi izzivi, hkrati pa ponujajo priložnosti za sodelovanje pri iskanju rešitev za ohranitev tega posebnega ozemlja in življenja na njem. Alpska konvencija si bo še naprej prizadevala za trajnostni razvoj Alp na gospodarskem, ekološkem in socialnem področju ter prispevala k ohranjanju in izboljšanju kakovosti življenja z varovanjem, prenovi in razvojem naselij. Vse to z namenom, da bi ljudem omogočila življenje in delo v Alpah."

Podnebne spremembe so tu z vsemi najostrejšimi posledicami za ljudi. To dejstvo moramo sprejeti in živeti z njim. Naravne nesreče niso le občasni pojavi, temveč so redni spremljevalci našega življenja. Ob tem minister Novak pravi, da "moramo zato vlagati v rešitve, ki temeljijo na naravi in bodo okrepile odpornost. Alpska konvencija je odlična platforma za učenje iz izkušenj

Preprečevanje okužb

Pomemben del obvladovanja glivičnih okužb kože in nohtov so preventivni ukrepi – od ustrezno zračne obutve, ki ne tišči in tudi ne omogoča drsenja stopala z nabijanjem prstov v steno obuvala, do pravilne nege in higijene, s katero si zagotovimo gladke in čiste nohte ter suho kožo tudi med prsti. Za ljudi, ki se veliko znojijo, je za vzdrževanje suhosti kože priporočljiva raba posipov v nogavici ali perspirantov. Na stopalih z rednim striženjem nohtov preprečimo vraščanje nohtov v mehka obnohtna tkiva. Potrebno je tudi sprotno odstranjevanje trde kože na mestih pritiska, preprečevanje tiščanja prstov z ustreznimi (npr. silikonskimi) distančniki, preprečevanje vlažnosti in zmečkanosti kože zaradi čezmernega znojenja in nezadostnega sušenja kože po umivanju ter redno pregledovanje kože med prsti.

Glivične okužbe stopal nam lahko zagrenijo življenje tudi v gorah.

Foto Dan Briški

Priporočljiva je vsakodnevna menjava nogavic, ki jih peremo pri temperaturi vsaj 60 °C. Na pogostejše okuženih in vlažnih površinah, npr. v bazenih, v garderobah in kopalnicah, je svetovana raba osebne obutve, ki jo je možno razkuževati. Za ljudi, ki so bolj dovzetni za glivične okužbe, je po odhodu s kopališča dobro razkužiti kožo stopal – npr. z antiseptičnim milom ali antimikotikom v šamponu ali pršilu. Ob spremenjenih nohtih zaradi poškodb in drugih bolezni nohtov se priporoča raba protiglivičnih pudrov, raztopin in protiglivičnega laka za nohte. Svetovana je raba ločenih brisač in obutve ter razkuževanje pribora za odstranjevanje trde kože (več uporabnikov), predvsem pa redno rezanje nohtov. Če se pojavijo nenormalne spremembe na koži in ali nohtih, je na mestu posvet s farmacevtom za čimprejšnji začetek zdravljenja.

Kaj je torej s copatami v kočah?

Če odgovorim na vprašanje, zastavljeno v naslovu članka: načeloma je uporaba copat, ki se med dvema uporabnikoma ne operejo na vsaj 60 °C, s stališča preprečevanja prenosa okužb nesprejemljiva. Primernejša je plastična ali gumijasta, spredaj odprta obutev, ki se lahko razkužuje s spiranjem ali brisanjem (npr. v vodni raztopini Octenisan). A bodimo realni – kdo ima v kočah čas in voljo za razkuževanje copat? Najboljši nasvet je, da s seboj prinesete svoje. ●

drugih, da bi povečali odpornost na podnebne spremembe. Z razširjanjem rezultatov nagrade za mlade znanstvenike bomo zagotovili razvoj rešitev, ki temeljijo na dokazih."

Pogodbenice so na konferenci sprejele tri dokumente, ki jih je med predsedovanjem pripravila Slovenija: deseto *Poročilo o stanju Alp o kakovosti življenja v Alpah* s priporočili za prihodnje delo, *Priporočila za izobraževanje o podnebnih spremembah v Alpah* ter *Strateške usmeritve o biotski raznovrstnosti v Alpah*. Med dvoletnim predsedovanjem se je Slovenija aktivno ukvarjala s tremi prednostnimi temami, in sicer s kakovostjo življenja kot glavno temo, z okoljskim izobraževanjem s poudarkom na podnebnih spremembah in z biotsko raznovrstnostjo. Slovenija je na teh področjih zagotovila oprijemljive rezultate in prispevala k izvajanju vseh treh prednostnih področij *Večletnega programa dela Alpske konference 2023–2030*.

V času predsedovanja je Slovenija organizirala dve veliki mednarodni konferenci, eno na temo okoljskega izobraževanja in drugo na temo biotske raznovrstnosti ter številne delovne sestanke, posvečene najrazličnejšim temam. V času slovenskega predsedovanja Alpski konvenciji so v Sloveniji potekala tudi srečanja, kot so Gorniške vasi, Mladinski parlament Alpske konvencije, praznovanje 100-letnice Triglavskega narodnega parka, gostili pa so tudi *Alpweek* – srečanje vseh Alpskih deležnikov. Več dogodkov so gostile tudi Infotočke Alpske konvencije v Sloveniji.

Na dogodku so bili prisotni naslednji udeleženci: iz Lihtenštajna podpredsednica vlade in ministrica za notranje zadeve, gospodarstvo in okolje Sabine Monauni, nemška ministrica za okolje, varstvo narave, jedrsko varnost in varstvo potrošnikov Steffi Lemke, iz Italije namestnica ministra za okolje in

energetsko varnost Vannia Gava, poslanka francoskega parlamenta Valérie Rossi ter dr. Jerneja Jug Jerše, vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji, in drugi. Predsedovanje Alpski konvenciji je iz rok ministra Novaka prevzela namestnica ministra za okolje in energetsko varnost Italije Vannia Gava. Slovenski ekipi se je zahvalila za dve leti odličnega dela in izdelana poročila. Kot je dejala namestnica ministra, je Italija za svoje predsedovanje predstavila praktičen program za ta edinstveni alpski prostor; edinstveni tako s kulturnega vidika kot vidika biotske raznovrstnosti: "Alpe se soočajo in se bodo soočale s številnimi izzivi. Italija bo v času predsedovanja dala poseben poudarek biotski raznovrstnosti, podnebnim spremembam, kulturnemu vidiku za življenje prebivalcev na tem območju ter spreminjajočim se ledenikom."

Na uradnem sprejemu ministrov in drugih visokih predstavnikov držav pogodbenic konvencije so dan pred XVIII. Alpsko ministrsko konferenco na Brdu pri Kranju podelili tudi nagrade mladim znanstvenikom (*Young Academics' Award*). Prvo mesto je osvojila Agnese Moroni iz Italije, ki je raziskovala vpliv umetnega zasneževanja v Alpah, drugo mesto Elena Grace Siegrist iz Švice, ki je raziskovala vpliv podnebnih sprememb na švicarsko pokrajino, tretje mesto pa Christina Dollinger iz Nemčije, ki je v svoji nalogi vrednotila vpliv upravljanja z gozdovi ob upoštevanju podnebnih sprememb v narodnem parku Berchtesgaden. Ministri so izpostavili pomen izobraževanja mladih in poudarili, da jih je treba nujno vključiti v pripravo vseh ukrepov in še posebej pri mladini spodbujati mednarodno sodelovanje. Minister Novak je mlade pohvalil in dejal: "Na eni strani gre za prenos znanja in vrednot, na drugi strani pa tudi za prepoznavanje potreb mladih v gorskih območjih, da bi jim lahko ponudili perspektivno življenje v gorah." ●

Alpska konvencija utira pot trajnostnemu življenju v Alpah in je pionir svoje vrste, saj je prva mednarodna pogodba, katere cilja sta trajnostni razvoj in zaščita celotnega gorovja.

Foto Zdenka Mihelič

Janez Bizjak

Tekaškemu spektaklu na rob

Triglav Trail Run

V čigavem interesu je in komu je potreben? Zagotovo ne v interesu varovanja Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka (TNP), povrhu pa še začinjen z omalovaževanjem slovenskega jezika.

Vir Vabilo SPM

Že nekaj let se to dogaja v slovenskem delu Julijskih Alp in v edinem slovenskem narodnem parku. Čudi me, ker doslej, vsaj javno, to nikogar ni (z)motilo. Na spletu je *Triglav Trail Run* (TTR) predstavljen kot največji tekaški festival v Julijskih Alpah, "edinstveno tekaško doživetje, prava avantura v čudovitem okolju Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka." Podobno besedilo je bilo tudi na informacijskem vabilu Slovenskega planinskega muzeja (SPM) za leto 2024. Drugi spletni oglaševalci so celo pisali o največjem tekaškem spektaklu v narodnem parku, "ki poteka po najlepših stezicah Julijskih Alp." Vabilo SPM me je začudilo. Razumel sem ga kot sporočilo, da je muzej razširil svoje izvirno kulturno poslanstvo predstavljanja zgodovine naše gorniške omike z odklikom v promocijo nečesa, kar je težko ovrednotiti kot njegovo primarno dejavnost.

Na priloženi fotografiji sta vhod v SPM ter parkirišče pred njim spremenjena v prizorišče reklam soorganizatorjev in pokroviteljev (mdr. Dynafit, Zavarovalnica Triglav, Pivovarna Laško, Lumar in Volkswagen z razstavljenim novim tipom vozila) ter z množico čakajočih, na start pripravljenih tekmovalcev. Opremljenih samo z lahko majico, vrhunskimi tekaškimi copatami in z minimalistično vrečko (za dokumente) s širokimi nahrbtnimi naramnicami. Zakaj nihče ni nosil pijače in malice? V programu TTR piše, da je v startnino "vključena tudi dostava hrane, pijače, ostalega materiala in rekvizitov na oskrbovalne postaje s **helikopterjem**". Halo? Ali to pomeni, da je helikopterski hrup do oskrbovalnih postaj visoko pod Triglavom sopotnik deklariranega edinstvenega tekaškega doživetja?

Organizacija in logistična podpora udeležencem nista poceni. Zato so tudi zneski startnin visoki: leta 2024 od 80 € do 190 € (odvisno od izbrane trase in roka prijave). Priznajmo, da si to lahko privoščijo le denarno dobro stoječi posamezniki. Vpletanje čudovitega okolja Julijskih Alp in TNP na vabilu je videti kot cenena tržna potegavščina in pretkana samopostrežba z Julijci in narodnim parkom. *Triglav Trail Run* (**tek** po triglavskih stezah) je na spletu večkrat zapisan tudi kot *Triglav Trail Race* (**dirka** po triglavskih stezah). V objavljenih rezultatih za leto 2024 so na vrhu seznama sodelujočih vidno poudarjeni prvi trije zmagovalci. Torej gre za dirko za čim višjo uvrstitev, Julijci pa zlorabljeni za mogočno tekmovalno areno. Največji tekaški festival/spektakel zato po mojem mnenju ni nikakršno druženje za ozaveščanje o pomenu Julijskih Alp in TNP, ni nikakršna dobrodelna ali humanitarna prireditev, ni nikakršen memorial z mednarodno udeležbo, ampak drag spektakel, namenjen hladnemu in do zavarovane narave poponoma indiferentnemu komercialnemu interesu, predvsem sluzenju denarja.

Videti je, da organizator in soorganizatorji TTR ne razumejo ali so celo prepričani, da jim ni treba razumeti preprostih stvari o tem, zakaj je nekaj primereno in zakaj ni primereno. Da je osrednje območje narodnega parka namenjeno predvsem varstvu naravnih vrednot, zaradi katerih je bil park ustanovljen. Namenjeno je tudi za do naravnega okolja spoštljivo, mirno, obzirno in tiho doživljanje. Dvodnevni festival z množičnim tekom okrog Triglava in po parku pa je medvedja usluga tudi tistim upravljavcem našega visokogorja, ki se že nekaj desetletij trudijo zavarovati Triglavsko pogorje pred preobremenjenim, večkrat tudi neobvladljivim množičnim obiskom in povabiti ozaveščene obiskovalce na druga, manj obiskana območja Julijskih Alp. Zakon o TNP pa upravljavcu parka ne omogoča, da bi preprečil TTR, zato je v okviru svojih pristojnosti lahko omejil le število udeležencev. Glede komercialnega izkoriščanja imena Julijskih Alp in vnašanja novih oblik organizirane množičnosti bi bilo zanimivo slišati tudi stališče PZS.

Množična dirka po visokogorju okrog Triglava je morda tudi v nasprotju z usmeritvami Skupnosti alpskih gorskih vasi (Bergdörfer), v kateri kandidirata tudi Dovje in Mojstrana.

TTR pa je povrhu še ogledalo v zadnjih letih povsod prisotnega omalovaževanja slovenskega jezika. Za padec v anglofilsko zamaknjenost so poskrbeli samooklicani gurui novodobnega trženja. Poglejmo samo TTR. Res je, da je vsaj polovica udeležencev iz sosednjih držav. Naj pa mi nekdo razloži, zakaj je bilo treba prezreti tekmovalce iz Slovenije in jih stlačiti pod skupno neslovensko promocijo na območju slovenskega narodnega parka? Z doslednim črtanjem in prezirom slovenščine v imenih posameznih tras so nam postregli z eksotičnimi skovankami: *Triglav Trail Run* (tudi *Race*), *Vrata Valley Race*, *Slovenian Alpine Museum Run*. Lani smo praznovali 100-letnico Alpskega varstvenega parka v Dolini Triglavskih jezer. Skozi to srce in punčico očesa narodnega parka so organizatorji dirke TTR potegnili traso, na njej so tekačem zagotavljali oskrbo s helikopterjem, ekskluzivno imenovano *Triglav Lakes Run*. Halo? Komu na ljubo?

Jakob Aljaž se je pred dobrimi 130 leti srdito boril proti nemškemu napisom za kočice ter poti v Julijskih Alpah in proti nasilnemu ponemčevanju le-teh. Kako srdit bi bil Aljaž danes, če bi videl, kako se pred SPM, v katerem je predstavljeno njegovo delo, začne mednarodna dirka s poangleženim imenom TTR, nadaljuje s poangleženim spakovanjem imena steze v "njegova" Vrata ter še za nekatere druge tekaške trase po Julijcih?

Omalovaževanje maternega jezika v slovenskih gorah ni samo znak prezira do zdrave narodne ozaveščenosti, ampak tudi pokazatelj zanikanja naših kulturnih vrednot. Zavedam se, da TTR z agresivnim izrivanjem slovenščine in z uporabo angleščine zaradi udeležencev iz sosednjih držav mnogih naših gornikov sploh ne moti. In se jim ne zdi vredno vprašati, če je s tem sploh kaj narobe.

Od zagovornikov TTR slišim, da je vse nas, ki smo (so) prepričani, da taka prireditve nikakor ne spada v zavarovano območje edinega slovenskega narodnega parka, že davno povozil čas. Da ne razumemo novodobnih promocijskih trendov, ker smo ob množičnem spektaklu TTR zgroženi tudi nad preziranjem slovenskega jezika z izključno angleškim poimenovanjem posameznih tras. Očitek, da nas je povozil čas, me ne moti, ampak mi pomeni veliko čast.

Epilog: Organizacija Turizem Kranjska Gora je tudi že za leto 2025 razposlala vabilo za TTR, ki bo od 22. do 24. avgusta s startom v Mojstrani.

Pripravil Janez BIZJAK, član PD Dovje - Mojstrana, ki je bil v letih 1983/84 skupaj Avgustom Delavcem, mojstranskimi prostovoljci in sodelavci tedanjega Zavoda za spomeniško varstvo Kranj soavtor zasnove in postavitve Triglavske muzejske zbirke, predhodnice današnjega SPM. ●

Tone Vidrgar

Mini alpsko kraljestvo

Alpski skalnjak

Lepa vremenska napoved za prihajajoči vikend naju je v nedeljo zvabila na Gorenjsko, na Jesenice, kjer smo bili dogovorjeni s hčerko in vnukom, da nama razkažeta najstarejši predel železarskega mesta in da nato skupaj nadaljujemo po Stari rudni poti do Savskih jam, kjer so včasih kopali železovo rudo.

Pot smo začeli v Murovah, najstarejšem predelu Jesenic, ki leži na pobočju Mirce. Prvi podatki o tem naselju segajo v leto 1469, ko so bile takratne hiše na Murovi lesene, nekatere med njimi so se ohranile do danes. Med najstarejše in

Skakalnice na Planini pod Golico
Foto Tone Vidrgar

Bled s Stolom
Foto Tone Vidrgar

še danes ohranjene sodi Pračkova hiša, v kompleks stare Murove pa spada tudi cerkev sv. Lenarta. Nadaljevali smo po poti, ki prikazuje sledi težkega dela in življenja rudarjev, fužinarjev in drugih, ki so bili takrat tesno povezani z nekdanj najbogatejšim nahajališčem železove rude na tem območju. Po tematski Stari rudni poti so nekoč *furmani* na *glajžah* tovorili rudo od rudnikov v Savskih jamah do plavžev na Savi. Ob poti so postavljeni razstavniki eksponati in informacijske table, da si obiskovalci lažje predstavljajo zgodovino rudarstva in z njim povezane dejavnosti v tistem obdobju. V začetku strma pot pri prvi kapelici sv. Barbare malo popusti in se zložneje nadaljuje do druge kapelice, prav tako sv. Barbare, ter naprej do Prihodov, kjer se pot priključi asfaltni cesti, ki pelje na Planino pod Golico.

Čeprav smo želeli nadaljevati pot naprej do Savskih jam, smo pot nehote zaključili na Planini pod Golico. Nepričakovano smo zašli v "svetovni smučarski skakalni center Planica pod Golico" in spoznali domačina Vincenca (Cena) Razingarja, slikarja in rezbarja, ki je ta center ustvaril, poleg tega pa občudovali še kos čudovitega gorskega raja – skalnjak Alpe v malem, oboje kar pred njegovo domačo hišo.

Mojster nas je povabil na ogled in prikaz poteka svetovnega prvenstva v smučarskih poletih na Planici pod Golico, ko se na tekmi lahko zbere več kot 400 ljudi ... Pod hišo pri slikovitem potoku stojijo makete štirih najbolj znanih svetovnih smučarskih skakalnic – letalnic (domačini jim pravijo "skakalnice v Kajžah") v pomanjšanem merilu (1 m = 6 cm). Na teh skakalnicah tekmujejo izrezljane figurice smučarskih skakalcev, kar 120 jih je v zbirki s prepoznavnimi obrazi, poleg bratov Prevc tudi drugi svetovno znani skakalci Kobajaši, Stoch, Nykänen, Kraft, Kasai ... Že nekaj pomladi

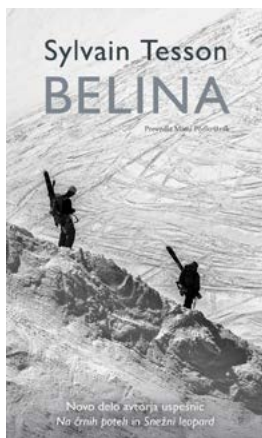
zapored Cena Razingar priredi pravcato tekmovalje v smučarskih skokih, na katerem se merijo figurice znanih smučarskih skakalcev – in seveda padajo tudi rekordi. Prireditelj, imenovana Planica pod Golico, je postala že tradicionalna.

Po demonstraciji skakalne tekme smo si ogledali delavnico in galerijo, kjer Cena ustvarja lesene mojstrovine, rezbari in slika, nato smo si ogledali še skalnjak Alpe v malem, ki se razteza na 40 m². Nanj je Cena Razingar še posebej ponosen in pravi, da še ni čisto dokončan, da ima še mnogo idej ... Skalnjak nastaja že štirideset let; prikazuje najbolj prepoznavne slovenske in evropske gore ter planinske postojanke Golico, Vršč, Prisojnik, Mojstrovko, Razor, Križ, Stenar, Rjavino, Triglav, Cmir, Mangart, Jalovec, dolino Vrata, Kriške pode ... Mont Blanc, Grossglockner, Matterhorn, Tri Cine, Marmolado, dolino Gardena ... To "pravljico" zaključujeta Lurd in Fatima. Pravljичni svet pred Razingarjevo hišo vsebuje več kakor 70 planinskih koč in alpskih hišk, cerkva, gorskih cest z avtomobili, tuneli ... "Vse makete sem poskušal čim bolj približati originalom," je poudaril in res mu je lepo uspelo. Vse to pa je čudovito dopolnjeno z gorskim cvetjem z domačih gora, ki raste med skalami, pred kočami in ob poteh. "Zadnja stvaritev, slovenski biser Bled s Stolom v ozadju, je nastala leta 2017, a ni zadnja," pravi Cena.

Ni nam bilo žal, ker nismo uspeli priti do Savskih jam, saj smo videli in spoznali mojstrsko ustvarjen del narave, umetelno vtkan v prostor na Planini pod Golico. Ustvarjalec Cena Razingar z njim navduši vsakega obiskovalca.

Ogled Alp v malem je mogoč vsak dan med 1. majem in 1. novembrom in je brezplačen, lahko pa prispevate simbolični znesek, ki bo ustvarjalcu pomagal pri nakupu materialov za nove stvaritve. ●

Sylvain Tesson: Belina. Prevedla Mimi Podkrižnik. UMco, Ljubljana, 2025. 266 str., 24 EUR.

Francoski avtor uspešnic *V sibirskih gozdovih* (Hiša poezije, 2023), *Na črnih poteh in Snežni leopard* (oboje UMco, 2023) je dobil novo knjižno izdajo v slovenskem prevodu. *Belina* (francoski izid leta 2022) je navdihujoč popotniški dnevnik, pravo mojstrsko literarno delo, ki je še en dokaz, da so tudi gore lahko vir vrhunske literature.

Tesson se je v štirih zimah med letoma 2018 in 2021 v družbi gorskega vodnika Daniela du Laca podal čez celotno alpsko verigo vse od domačega Mentona ob Sredozemskem morju do jadranskega Trsta, pri čemer je prehodil celo vrsto vrhov in dolin. Že kmalu na začetku sta srečala Philippa Removilla, ki se je potikal po Franciji ravno po vzoru Tessonove knjige *Na črnih poteh* in se jima je pri tem neverjetnem podvigu pridružil.

Odpravljam se iskat osvoboditev lastnega jaza skozi napor, po neuhajenih poteh. To prečenje beline, lebdenje v preslikani pokrajini, je moja definicija ultimativnega popotovanja.

Med najkrajšim izletom v hribe se razblini čas, razširi prostor, um pa potihne. Na snegu blesk izniči zavest. Pomembno je samo pomikati se naprej. Napor izbriše vse – spomine in obžalovanja, želje in slabo vest..

V štirih letih so v 85 dneh skupaj prehodili več kot tisoč šeststo kilometrov in premagali šestdeset tisoč metrov višinske razlike. Smer hoje, smučanja in tudi plezanja je sledila alpskemu loku; na poteh doživljamo znane kraje in vrhove: Val d'Iser, Mont Blanc, prelaz Veliki Sveti Bernard, Zermatt in Matterhorn, Strahlhorn, Saas Fee, prelaz Simplon, Bernina, Weisskugel, Wildspitze, Sölden, dolina Stubai, Dobbiaco (Toblach), Tri Cine, Forni Avoltri, Paluzza, Možac, Matajur, Kobarid, Gorica in Devin. Prenočevali so po gorskih kočah, tudi neoskrbovanih, pa tudi po dolinah. Poti, kjer so hodili, so bile ponekod zelo nevarne, s plezalnimi mesti, ki so jih morali premagati, na katerih so se varovali, spuščali po vrvi in se v hudih neurjih tudi obračali. Večkrat so jih ogrožali in celo zasuli plazovi, a so se srečno izvlekli.

Alpinist je človek na begu. Gori od želje, da bi se povzpel na vrh. A takoj ko ga doseže, se spusti v dolino. Spodaj pa spet sanja o vzponu.

Tura je bila divja. Veter, gozd, praznina in sonce: smučali smo po vzorcih čudežnega. Vsako potovanje snuje svojo heraldiko. Naša, med dvema dolinama, je bila iz kristalov in modrine. Svet se je bleščal, zrak je bil čist, drevesa na svojem mestu in v snegu tišina. Premikali smo se po nepremičnem.

Med potovanjem jih je presenetil virus, ki so se ga na visokih vrhovih, pogosto brez signala in povezav z dolino in svetom, komajda zavedali. Tesson v besedilu poudarja skromnost, saj imaš na taki poti s seboj le tisto, kar res nujno potrebuješ, kar je daleč od potrošništva, ki nam je vsiljeno. Oznake težavnosti posameznega dneva na poti je označeval s kratko BSU – B za bolečino, S za strah, U za utrujenost.

Tako smo dan za dnem lebdeli v stanju dematerializacije. V skladu z alkimističnim besednjakom je belina popravljala svet. Element je bila snov, ki se je spreminjala v misel. Položena na Zemljo nam je belina zapolnjevala poglede in preplavljala misli. Je bila to mistična operacija? Svet je doživel transmutacijo. Morda smo jo tudi mi.

Tessonova knjiga te posrka vase, da se niti ne zaveš, kdaj obrneš zadnji list. V bistvu sploh ne gre za popotniški dnevnik, je le nujno spremstvo, da slediš poti, po kateri so šli. Gre za neverjetno notranje potovanje skozi nedotaknjeno pokrajino, za neslutene skrite moči v človeku, za življenjske refleksije in modrosti, za hvalnico prvinski povezanosti človeka in narave, posameznikovega notranjega in zunanjega sveta ter zdravilnosti človeških odnosov ter za odo prijateljstvu.

Belina se je raztezala po nedoločljivem, onkraj zgodovine in geografije. Ni predstavljala naravnega okolja, še manj pokrajino, ampak substanco. Preneseni v abstraktni svet se tej substanci reče univerzalno. Prečiti univerzalno pomeni sanjati.

V belini se je vse izničilo, tako želje kot obžalovanja. Obviseli smo v meditaciji, ki jo je narekovalo gibanje. Sreča kontemplacije se je prepletala z užitkom, ker smo se premikali po absolutnem. Samo napor je imel svojo ceno. Utrujenost je poudarila občutek, da smo nekaj dosegli.

Vladimir Habjan

Marjan Žiberna: Kot kenguru v materini vreči. Buča, Ljubljana, 2025. 130 str., 17,90 EUR.

Nastalo je to, kar držite v rokah – mladostne zgodbe, razposajene, tu in tam rahlo zbadljive in poniglave, a brez cinizma in naklepne zlobe. Knjižica, ki pa je žal, kot sem ugotavljal, ko sem jo spravljal skupaj, kljub svoji skromnosti nekakšna knjiga mrtvih. Z njo so neposredno ali posredno povezani ljudje, ki jih ni več med nami. Po na zavihku naslovnice prebranjem je razvidno, da je Marjan Žiberna

nekakšen multipraktik, pisec raznih literarnih zvrsti, od kratkih zgodb in romanov do biografij in scenarijev za dokumentarne filme, novinarskih reportaž in intervjujev. Njegov roman *Dedič* se je uvrstil v finale nagrade kresnik, za svoje ustvarjanje je prejel več priznanj in nagrad. Je dolgoletni sodelavec slovenske izdaje revije *National Geographic*, urednik revije *Svet in ljudje*, pisal je tudi za revijo *Grif* vse do njenega bridkega konca zaradi "tržnih zakonitosti, rentabilnosti poslovanja, remitend" in podobnih reči. Žiberna ni edini "krivec", odgovoren za svoje prigode. V njegov zagovor moram povedati, da prav dosti izbire ni imel, kajti ob takih sodelavcih, kot sta bila Tadej Golob in pokojni Urban Golob, je pač enostavno nimaš. Pa še nekaj. Takrat, ko se je on prizadevno ukvarjal s tekom, je bilo to še čudno, brezvezno početje (takoj za alpinizmom) ljudi, ki niso imeli pametnejšega dela.

V *Kenguruju* v *materini vreči* je enajst kratkih zgodb o avtorjevih športno-pustolovski podvigih na zemlji, v zraku in vodi. Večino njih se je lotil pod vodstvom strokovnjaka za določeno zvrst, kajti brez njega bi bil to bolj kot ne preiščeni samomor. Pa poglejmo, česa vsega se je lotil: poleta s toplozračnim balonom, soteskanja oziroma kanjoninga, poleta z jadralnim letalom, kolesarskega spusta, ki mu izvajalci strokovno rečejo *downhill*, lednega plezanja, poleta z jadralnim padalom v tandem, plezanja v skali, a ne katerikoli, temveč triglavski, zaneslo ga je tudi v podzemlje – v jame, pa med akrobatske letalce in na cestno kolo. Pri njem niti običajno cestno kolesarjenje ni vedno vsakdanje, saj se s takim ne spleča zapraviti dneva. Ampak sedelski tris je pa čisto nekaj drugega, kajne? Torej – odsopihajmo z njim čez Vršič, Mangartsko in Korensko sedlo.

Podal se je tudi na Aconcagua, najvišji vrh obeh Amerik, tokrat brez vodnika, v samostojni in uspešni odpravi s prijateljem.

Na koncu sem vprašal, kako se uradno reče vozniku balona. "Uradno pilot, v resnici pa kurjač, saj si videl. Ko zmanjka plina, smo pa itak vsi padalci," se je namuznil Filip.

Marjan Žiberna ne *glumi* junaka. Prostodušno priznava, da ga je skoraj med vsakim novim športnim podvigom strah. Vendar to opiše hudomušno, s samoironijo rine v novo pustolovščino in upa na srečen konec. S tem izraža svojo notranjo moč, trdnost značaja in odločenost, da bo zdržal do konca, kajti, kot je govoril pokojni Šrauf, "važne so zgodbe".

"Nič resnega, le koža je presekana," je bil tolažilno razpoložen zdravnik v gostilni na Logu. Poznejše poizvedovanje je pokazalo, da je to pravzaprav nižje v dolini živeči, davno falirani študent veterine, pomočnik voznika reševalnega avtomobila ali nekaj takega.

Prigode zaključuje z opisom vzpona na Aconcagua, v knjižici poimenovano *Anakonda*. Tudi tu ne manjka hudomušnosti in razkrivanja lastnih slabosti, med katerimi je spretno zakamuflirana pritajena nevarnost, da gre tokrat na trdnih, čeprav strmih tleh bolj zares, kot je šlo v zraku, vodi in v podzemlju. Mogoče se ima dolgoletnemu ukvarjanju s tekom na srednje in daljše proge zahvaliti, da je dosegel vrh in se z njega tudi vrnil, skromni aklimatizaciji navkljub.

Kako sem crkoval, vam ne bi posebej pojasnjeval. Poldrugo desetletje sem se ubadal s tekom, pri katerem duši v telesu rado postane zelo neprijetno, a v življenju še nisem bil nikoli tako blizu dokončni ločitvi duše od telesa kot v Canaleti, zaključnem delu poti do vrha Aconcague. [...] Mallory je na vprašanje novinarjev, zakaj rine v tako nečloveško visok hrib, nekoč zabrusil: "Ker je tam!". Mnogi so to izjavo vzeli resno in jo vneto ponavljali. [...] Nikoli pa nisem slišal, da bi kdo pri teku rekel, da bi rad pretekel tisočpetstometrsko razdaljo, ker je tam, ali kaj podobno zvitega.

Sledita razlaga manj znanih besed in spremna beseda Mateje Pate, v kateri nam поблиže predstavi avtorja zgodb, ki sem jih prebral na mah. Matjaž Fuchs, grafik, oblikovalec in ilustrator, je s svojimi značilnimi risbami in zabavnimi komentarji tudi vizualno prijetno poživil strani in branje.

Mire Steinbuch

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Upravni odbor (UO) Planinske zveze Slovenije se je 6. februarja v prostorih PZS v Ljubljani sestal na 14. seji v mandatnem obdobju 2022–2026. Med drugim se je posvetil potrebi po okrepitvi področja športnega plezanja, članstvu v planinski organizaciji v letu 2024, certifikatom Družinam in Okolju prijazna planinska koča, Statutu PZS in posvetom za planinska društva. Prisotnih je bilo 22 od 24 članov upravnega odbora, kar je 91,7-odstotna udeležba. UO je potrdil podrobni finančni načrt PZS za leto 2025 in dal soglasje k podrobnim vsebinskim načrtom komisij in na predlog odborov sprejel podrobni vsebinski program dela za leto 2025. V letu 2024 je bilo v 301 društvu 63.931 članov; že tretje leto zapored članstvo počasi narašča. Število članov kategorij A in B se je povečalo, B pa zmanjšalo. Večje je tudi število članov med mladimi, tako osnovnošolcev, srednješolcev in študentov, povečuje se tudi število pridruženih članov in članov iz tujine. Veljavnost certifikatov Družini prijazna planinska koča za obdobje 2025–2028 so prejeli Dom na Peci (PD Mežica), Dom na Šmohorju (PD Laško), Dom na Uršlji gori (PD Prevalje), Dom pod Storžičem (PD Tržič), Planinski dom Košenjak (PD Dravograd), Planinski dom na Čreti (PD Vransko), Planinski dom v Gorah (PD Dol pri Hrastniku) in Tumova koča na Slavniku (OPD Koper), veljavnost certifikatov Okolju prijazna planinska koča za isto obdobje pa Dom dr. Klementa Juga v Lepeni (PD Nova Gorica), Dom na Menini planini (PD Gornji Grad), Kamniška koča na Kamniškem sedlu (PD Kamnik), Koča na planini Razor (PD Tolmin), Planinski dom Košenjak (PD Dravograd), Planinski dom na Boču (PD Poljčane), Planinski dom na Čreti (PD Vransko), Planinsko učno središče Bavšica (PZS). UO je prav tako podaljšal veljavnost certifikata Okolju

prijazna planinska kočica za leto 2025 Koči na Grohotu (PD Mežica).

Letošnji posveti za planinska društva bodo v prvi polovici marca, predvidoma na šestih lokacijah po Sloveniji. UO je med drugim potrdil tudi podano informacijo o nameravani prodaji solastniškega deleža PZS na Ribniški koči na Pohorju in predlagani delitvi kupnine med PD Paloma in PZS. Člani UO so podali soglasje k Pravilniku Komisije za planinske poti, ki ga je ta sprejela 15. marca 2024, ter k opustitvi odseka planinske poti Pozabljeno S-izvir Bohinjske Bistrice-Žlan V.

Komisija za pripravo volitev volilne komisije PZS je razpisala volitve za volilno komisijo PZS za mandat 2025-2029. Volitve bodo potekale na skupščini PZS 9. maja v Hrastniku.

Miha Habjan je v *podkastu V steni* gostil Bojana Pollaka, s katerim sta govorila o alpinizmu, prostovoljstvu, vodništvu in ljubezni do gora, ter vedno nasmejana paraplezalka Manca Smrekar, ki se je razgovorila s poudarkom na paraplezanju, plezanju, igrivosti in notranji moči.

Odbor inPlaninec je 18. januarja s pohodom od Šareda do Strunjana počastil 50-letnico Evropske pešpoti E6 na obali in z udeleženi planinci hkrati zaključil pot E12. Na kulturni dan pa so v veliki množici udeležencev na pohodu na Peco zapeli Prešernovo Zdravljico.

Med 14. in 16. marcem je odbor organiziral tridnevno izobraževanje inPlaninec, namenjeno vsem, ki jih zanima delo z invalidi oz. osebami s posebnimi potrebami (OPP) in ki bi radi nadgradili svoje znanje ter izkušnje.

Med letošnjimi dobitniki Bloudkovih priznanj, najvišjih odlikovanj Republike Slovenije v športu, ki so jih 3. februarja podelili v Cankarjevem domu v Ljubljani, je bila tudi paraplezalka Manca Smrekar, evropska podprvakinja 2024 v paraplezanju, prejemnica Bloudkove plakete 2024.

Mladinska komisija (MK) je 22. februarja na Vršiču organizirala zimsko šolo za mlade med 18. in 29. letom starosti. Za 15. marec pa je razpisala nadaljevalni turnosmučarski tečaj za vse, ki bi želeli izpiliti svojo tehniko

smučanja ter znanja glede terena in opreme.

MK je na spletu posredovala evropske programe, ki ponujajo številne možnosti za mobilnost, učenje in osebni razvoj v tujini.

Komisija za planinske poti vabi na zbor markacistov, ki bo 28. marca v veliki dvorani Cankarjevega doma na Vrhniki.

PD Oplotnica je obvestila o zapori planinske poti, ki vodi iz Oplotnice na Brinjevo goro mimo peskokopa, PD Črnomelj o zaprti planinski poti, ki vodi na Mirno goro z izhodišč v Vrčicah in Brezovici, PD Dovje - Mojstrana pa o zapori planinske poti in gozdne ceste, ki potekata nad dolino Belce proti Kepi. Zaradi sečnje in spravila lesa je zaprta planinska pot, ki vodi od MTB centra Dolga vas proti ruševinam gradu Fridrihtajstaj; pot bo zaprta predvidoma do 30. aprila letos.

Gospodarska komisija (GK). PD Nova Gorica vabi k sodelovanju vse zainteresirane za poletno oskrbovanje Gomiščkovega zavetišča na Krnu. PD Maribor Matica je objavilo razpis za najem Mariborske kočice. PD Dovje - Mojstrana, ki upravlja z Aljaževim domom v Vratih, razpisuje več delovnih mest za delo v omenjenem domu. Razpis velja za letošnjo poletno sezono. V PD Ljubljana - Matica ponujajo za čas poletne planinske sezone zaposlitev v Domu na Komni. PD Jesenice oz. najemniki njihovih planinskih koč iščejo sodelavce za sezonsko delo

v Koči na Golici in v Zavetišču pod Špičkom. PD Rimske Toplice je objavilo razpis za najem kočice na Kopitniku. PD Srednja vas v Bohinju vabi vse, ki imate željo in voljo do dela v planinski koči in nekaj izkušenj v gostinstvu, da postanete del ekipe v eni od njihovih postojank – v Koči pod Bogatinom, v Koči na Uskovnici in/ali Vodnikovem domu na Velem polju. Najemnik Mihovega doma na Vršiču išče pomoč v strežbi, v kuhinji in pri ostalih delih; začetek in obseg dela je po dogovoru. PD Kočevje je iskalo oskrbniški par za Kočo pri Jelenovem studencu na območju Stojne nad Kočevjem. PD Kobarid pa je iskalo oskrbnika za oskrbovanje kočice na planini Kuhinja med junijem in koncem septembra 2025.

GK je 29. januarja v Ljubljani v okviru sejma Alpe Adria pripravila 11. konferenco planinskega gospodarstva. Tematika konference je bila varna hrana v planinskih kočah ter elektrika; konference se je udeležilo sedemdeset predstavnikov planinskih društev s kočami.

GK organizira seminar za oskrbnike, ki je namenjen oskrbnikom in najemnikom v planinskih kočah ter ostalemu osebju, ki dela v kočah ali opravlja dela, pomembna za delovanje planinskih koč. Seminar bo predvidoma potekal 22. in 23. aprila v Šolskem hotelu Astoria Bled.

Komisija za varstvo gorske narave 29. marca vabi na planinski izlet z javnim potniškim prevozom do Križ in peš na Kriško goro v okviru projek-

Paraplezalka Manca Smrekar, prejemnica Bloudkove plakete 2024 za pomemben tekmovalni dosežek v športu.

*Foto Sportida/
vir Šport invalidov*

Najboljše mladinke na tekmi v vzponu na Slovaškem: srebrna Italijanka Silvia Boscacci, zlata Slovenka Klara Velepec in bronasta Francozinja Camille Maupoix
Foto Skimo Stats

ta Z JPP do dolin in peš do višin, ki ga sofinancirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

Komisija za alpinizem (KA). Alpinistke odprave Lalung 1 so navdušile zbrano občinstvo na pogovornem večeru v Trstu. KA je objavila več razpisov za alpinistične taborje, in sicer za ženski zimski alpinistični tabor med 28. februarjem in 2. marcem, za zimski tabor na Grohotu med 13. in 16. marcem ter za zimski alpinistični tabor Chamonix 2025 med 22. in 30. marcem. KA je za 18. marec sklicala volilni zbor načelnikov, rok prijav za izpite za alpiniste pa je 19. marec.

Komisija za turno kolesarstvo je načelnike odsekov in klubov turnih kolesarjev povabila na redni zbor, ki bo 25. marca na sedežu PZS.

Komisija za gorske športe.

Tekmovalno ledno plezanje:

V Saas-Feeju v Švici je 24. in 25. januarja potekala druga tekma svetovnega pokala te zime. Slovenske barve sta zastopala Maja Šuštar Habjan (AO PD Domžale) in Gregor Šegel (AO PD Ljubljana - Matica); čeprav nista izpolnila svojih osebnih pričakovanj, sta pokazala solidno plezanje.

V kraju Champagny-en-Vanoise francoskih Alpah je od 29. januarja do 1. februarja potekala tretja tekma svetovnega pokala, ki je hkrati štelala tudi kot evropsko prvenstvo za leto 2025. Slovenska tekmovalca Maja Šuštar Habjan in Gregor Šegel sta izpolnila svoja pričakovanja – uvrstila sta se med najboljšo deseterico Evropejcev, Maja na sedmo in Gregor na osmo mesto, na tekmi svetovnega pokala pa sta osvojila 11. oz. 16. mesto.

Tekmovalno turno smučanje:

Tretja postaja svetovnega pokala med 25. in 26. januarjem v Arinsalu v Andori je tekmovalcem ponudila prvo priložnost letos, da se pomerijo v mešani štafeti – disciplini, ki bo poleg šprinta premierno na zimskih olimpijskih igrah Milano-Cortina 2026. Slovensko reprezentanco sta najuspešneje zastopala Rea Kolbl in Maj Pritrznik z uvrstitvijo v finale A in 12. mestom. V mešani štafeti sta tekmovala tudi Klara Velepec in Klemen Španring, na posamični tekmi pa poleg Španringa tudi Luka Kovačič. Do zimskih olimpijskih iger, ki jih bo med 6. in 22. februarjem 2026 gostila Italija, je še natanko leto dni in na njih bo prvič del programa tudi turno smučanje, kjer bodo na voljo trije kompleti medalj, in sicer v ženskem in moškem sprintu ter v mešani štafeti.

Slovenska četverica je 1. in 2. februarja uspešno nastopila na četrti tekmi svetovnega pokala v Boi Taullu v Španiji. Obe mešani štafeti sta se uvrstili v A- oz. B-finale in tako prehiteli reprezentance ZDA, Slovaške in Kanade. Rea Kolbl in Klemen Španring sta z desetim mestom dosegla drugi največji uspeh slovenske mešane štafete v svetovnem pokalu.

Perspektivna mladinka Klara Velepec, ki je lani s srebrom na evropskem prvenstvu osvojila sploh prvo slovensko odličje v tekmovalnem turnem smučanju na največjih tekmovalnih, je 7. februarja na tekmi mladinskega svetovnega pokala v kraju Malino Brdo na Slovaškem dosegla tudi svojo prvo zmago v karieri, znova v svoji paradni disciplini vzpon. Njen uspeh je dopolnila kadetinja Lena Lupša, ki je s četrtem

mestom v vzponu zabeležila svoj najboljši dosežek doslej.

Domača tekma na Golteh, 40. memorial celjskih reševalcev, načrtovana za 9. februar, je zaradi pomanjkanja snega odpadla.

Na petem Lumarjevem vertikalu, državnem prvenstvu v tekmovalnem turnem smučanju v vzponu, se je 15. februarja v Mariboru pomerilo 39 tekmovalcev. Med vzponom od arene Snežnega štadiona do vrha pohorske vzpenjače pri Bellevueju sta prvič slavila Klara Velepec in Klemen Španring. Med mladinci sta državna prvaka postala Lena Lupša in Jaka Marinko, med veterani Miran Pristavec.

Slovenski tekmovalni turni smučarji Ana Čufer, Rea Kolbl in Klemen Španring so se 22. in 23. februarja v italijanskem Bormiu udeležili olimpijske testne tekme v obeh disciplinah, ki bosta na prihodnjih zimskih olimpijskih igrah. Ana je bila v sprintu 18., Rea in Klemen pa sta na tekmi mešanih štafet olimpijski test sklenila kot 12. v B-finalu oz. skupno na 24. mestu.

Planinska založba je izdala nov planinski zemljevid *Polhograjsko hribovje in okolica 1 : 25.000*. Zajema območje med Ljubljano, Gorenjo vasjo, Škofjo Loko in Horjulom, dodatno pa je razširjen s kartama Šmarne gore in Grmade ter Rašice, Dobena in Gobavice.

Vladimir Habjan, že 24 let odgovorni urednik našega *Planinskega vestnika*, najstarejše, še vedno izhajajoče slovenske revije, ki letos praznuje častitljivih 130 let, je bil kandidat za ime tedna na radiu Val 202.

Filmski večer E. M. Savellija se je v svoji deveti izdaji odvil 21. februarja v Kulturnem domu Črna na Koroškem. Slovenski planinski muzej v Mojstrani je 14. februarja povabil na predstavitev izbranih del Toneta Škarje z naslovom *Iskri se beseda* ter na izobraževanje za moderatorje planinskih bralnih klubov Beremo gore 2025. V Slovenskem planinskem muzeju se je med 26. februarjem in 2. marcem odvil Festival Goro-Venture 2025, ki je povezal zanimive dogodke, literaturo, alpinizem in druge ekstremne športe.

Zdenka Mihelič

U prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

TEMA MESECA

Strah v gorah

INTERJUJ

Peter Novotny, Janja Garnbret, Jožica Kolar

Z NAMI NA POT

Turni smuki, Alpe Adria Trail

TV Krpan

urednistvo@produkcijakrpan.eu +38640 146 101

www.facebook.com/tvkrpan

TELEVIZIJA Z MERO IN OBČUTKOM

GLEJTE NAS

V DIGITALNI SHEMI TELEMACH (PROGR.MESTO 750)

**PRI KABELSKIH OPERATERJIH
(PROGR.MESTO 30)**

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,

99,5 MHz, 103,7 MHz,

105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

ZIMSKA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na radiu Ognjišče

z Blažem Lesnikom

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

Podprite nastanek dokumentarnega filma o Planinskem vestniku

Jubilej Planinskega vestnika bomo obeležili z dokumentarnim filmom. Nastanek filma bo z denarnimi sredstvi delno podprla PZS. Na vas, dragi bralci, pa se obračamo z idejo, da reviji ob obletnici namenite finančni prispevek po svoji meri. Z zbranimi donacijami bomo pokrili preostale stroške snemanja dokumentarca.

Svoj prispevek lahko nakažete na TRR SI56 6100 0001 6522 551, sklic 512

Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, 1000 Ljubljana
z namenom "Prispevek za PV-dokumentarec".

Za vašo podporo se vam bomo zahvalili z objavo vašega imena v reviji in v odjavni špici filma.

Redizajn legende

Pohodniški nahrbtnik
Talon / Tempest

FACTORY STORE
BIKE & OUTDOOR

www.fastorystore.si

Na voljo v trgovinah: Kibuba, Iglu Šport, Annapurna, Extreme Vital,
Intersport, Hervis, Action Mama, Enduro, Elan.